

IOS. M. SCHNEIDT,
V. I. D. COM. PAL. CAES. CONS. AVL. WIRCEB. ET FULDENS.
PANDECT. ET IVRIS FRANCONICI IN VNIVERSITATE
WIRCEBURGENSI PROFESSORIS PVBL. ET ORD.

THESAVRVS IVRIS FRANCONICI

Oder

Sammlung

theils gedruckter theils ungedruckter

Abhandlungen, Dissertationen,

Programmen, Gutachten, Gesäße,
Urkunden ic. ic.

welche das

Fränkische und besonders Hochfürstlich-
Würzburgische

Geistliche, Weltliche, Bürgerliche, Meinsliche, Lehens-
Polizen- und Kameralrecht

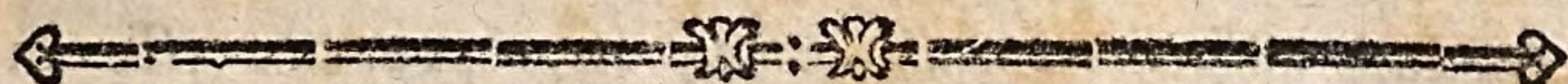
erläutern ic.

Des ersten Abschnittes zwölftes Heft.

Würzburg,

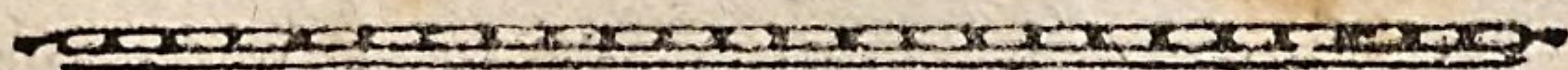
Im Verlage der Franz Xaver Kiennerischen privil.
Buchhandlung.

1 7 8 8.

SECTION I.
OPUSCULUM XXXIII.

IOSEPHI MARIAE SCHNEIDT, ETC.
TRACTATIVNCULA
IVRIDICO · CANONICO · HISTORICA
DE
EMANCIPATIONE
CANONICORVM
IN GENERE, ET DIOECESIOS WIRCEBURGENSIS
IN SPECIE.

§. I.

Occasio & ordo scribendi.

Licet Emancipatio Canoniconum in vulgus nota sit, vix vllus tamen ex professo eius originem, rationem aut historiam haftenus adornauit. Mentionem huius obseruantiae ecclesiastici iuris scriptores & historici faciunt, quin tamen solidam illius forment ideam: quidam consuetudinem hanc acerbe nimis perstringunt: alii ritus ridicule recensent: multi falsam determinantes originem, eam inuidiae vel super-

Uaaaaa 2

stitioni

stitutioni adscribunt: a) Operæ ergo pretium esse autumo, si post EYDERVM b) penitus in huius inueteratae obseruantiae fontes inquiram, mentemque meam beneuoli lectoris iudicio sponte meliora probaturus subiiciam. Ordo autem dicendorum hic erit: Praemissis Notionibus Emancipationis & Canonorum, illius ideam formabo, Historiamque adornabo, Effectus & moralitatem consideraturus.

SECTIO I.

Sistit Notionem Emancipationis in genere & in specie.

§. II.

Emancipatio vox antiquissima & propria Latii esse videtur, a *Manu*, quae potestas em, & *mancipationis*,

a) Sic Gallus anonymus Methode abregee & facile pour apprendre la Geographie. Paris 1745. 8. p. 262. ait: Wirzbourg est une Ville assez grande, & bien peuplee. On y observe une Ceremonie particuliere dans la Reception des Chanoines de la cathedrale. Le postulant est oblige de passer au milieu des Chanoines ranges en haye de chaque cote, & d'en recevoir des coups de verges sur le dot. Cette ceremonie paroît etablie pour exclure les Princes de Le 'Empire. Conf PASTORI Francon. rediv. p. 53. Item ZECH. im Europäischen Herold T. I. p. 343. DÜRR. Diss. de Capit. Clausis. §. 10. not. d. p. 37

b) Hic vnicus mihi notus est, qui ex professo de hac materia tractavit, in Symmictis obseruat. & Oper L. 1. p. 1 — 29. Ienae. 8. 1756. & 1760.

tionis, apud Romanos ritu solenni deducta: quæ proprie dimissionem filii familias e patria potestate denotat c). Sed cum Jure Germanico tam antiquo, quam medio & recentiori potestas patria in liberos latissime differat ab illa Romanorum, talem sane emancipationem ignorabant nostri antecessores, & sola separatio liberorum ab emancipatione diuersissima locum obtinebat. d) Negari equidem nequit, & in Germania solennis emancipationis occurrere exempla, sed eam raram atque sine effectu fuisse, abunde deduxit THOMASIVS. e)

§. III.

Licet vero emancipatio hoc sensu Germanis f) fuerit incognita, vox tamen & illius significatus in

U a a a a a 3

plu-

c) Vid. hic instar omnium HEINNECC. Syntagma Antiq. Roman. ad Tit. 12. L. 1. Instit. §. 5. & seqq. BARN. BRISSON. de verb. signif. & IOAN. FRID. GRONOV. ad Senec. Epist. 49. p. 27. nec non GVNDL. Prota ad Tit. Dig. de Adopt. & Emancip.

d) THOMASIVS Diff. de quasi emancipatione German. 4. Hallae. 1703. HEINNECC. Elem. Iur. germ. Tom. 1. §. 162. seqq.

e) Diff. cit. §. 38. & seqq.

f) De Francis tamen, qui iam Romana Iura degustarunt, Saeculo 12. & 13. aliter me sentire cogunt Documenta, quae DV FRESNE in Glossorio Voc. *Emancipatio*. sub n. 1. edit. de 1762. producit.

plurimis Veterum monumentis occurrit, & in genere liberationem ab aliquo nexu significat: Sic *Emanceps* denotat famulum a servitute liberatum g). *SVGERIVS* in Ludovico VI. cap. 7. emancipare sumit pro obfidione liberare b); sic quoque ordinum religiosorum Exemptio a potestate Ordinarii vocabatur emancipatio i): interdum etiam emancipatio traditionem signabat. k)

§. IV.

Proximus scopo nostro accedit significatus emancipationis; quo in Monasteriis monachus ad aliquam dignitatem promotus, eo ipso ab obedientia superioris eximitur, l) & literae illae vocantur emancipatoriae,

g) Glossa ISIDORI & SAXO Grammatic. Lib. 6. apud DV FRESNE l. cit.

b) DV FRESNE ibid.

i) Idem sub n. 4.

k) Sic Charta Wiboldi Abbatis veteris Corbejae de Anno 1151. in Monumentis Paderbornensibus p. 105. sic habet: „cuius possessionis emtae a praedicto venerabili Episcopo per haec scripta emancipationem facientes &c.

l) S. BERNARDVS Epist. 87; „Promotio Abbatis, emancipatio filii est,“ Idem Epist. 252. „Quasi emancipatio filii ad Capitulum, & non potius ad solum spectet Abbatem „ *Red. de Diceto* An. 1179. *ROGERVS* a Collegio Sanctae Trinitatis ad supradicti loci curam in Abbatem assumptus ab Alexandro PP. 5. Kal.

riae, quas Abbas suo Monacho in alio monasterio electo dat, ut inibi Abbatiam suscipere queat *m*).

U a a a a a 4

Ex

Kal. Febr. Tusculani Benedictionem, & in signum Emancipationis indultae mitram, annulum, chirothecas accepit. Chronicon Mauriniacense lib. 3. de Macario Cluniacensi Monacho electo in Abbatem Mauriniacensem: „ Praelibatos itaque Monachos Cluniarum a jugo obedientiae absolvi & emancipari possulent, intimamus “ Infra: „ Afferens, se nunquam ei benedictionis consuetudinem impensurum, nisi plenius a jugo obedientiae cognosceret absolutum. „ apud DV FRES. l. cit. n. 3.

m) Hoc docent sequentia, descripta ex Polyptycho Monasterii S. Remigii Remensis: „ Anno ab Incarnatione 1097 postquam de Gallis Urbanus PP. Romanam redierat, misit litteras Manassi Remensi Episcopo, non priori simoniaci deposito, sed successori Manassi catholico pro Roberto Abbate Sancti Remigii, qui Monachus fuerat S. Martini maioris Monasterii, in quem dioecesani Episcopi Remensis Ecclesiae praeiudicium fecerant, dicentes, de iudicio & iustitia Abbatis sui pendere, & eius obedientiae & disciplinae subesse debere, & de eo in Capitulo suo, sicut de monacho suo tractare, quod his verbis cassavit Romana Ecclesia, & Romanae sedis Apostolicus. Urbanus Episcopus servus servorum Dei, Venerabili Fratri M. Remensi Archiepiscopo salutem, & apostolicam benedictionem. Abbatis „ S.

Ex quibus patere arbitror, Emancipationem eliberationem a certa potestatis specie significare.

SECTIO II.

Exhibet notionem Canoniorum.

§. V.

Quid per vocem *Canonicus* indigitetur, ab aliis iam ita sufficienter tractatum est, ut actum agerem,

„ S. Remigii causa in praesentia nostra & Confratrum nostrorum Episcoporum & Cardinalium diligentiori discussa est inquisitione, & ad hunc tantum finem perducta. Iudicium Episcoporum prolatum super eum, cum hac ratione reprobatum non ueris, quia, postquam filius a patre emancipatus est, sub curam & dominationem patris redire distictione legum non cogitur, nisi sponte ipse rogauerit, Promotionem enim Abbatis emancipationem accipimus, & ideo sub potestatem Abbatis redire non debere iudicamus. „ Exstat formula alia eiusmodi Emancipationis apud IACOB PETITVM post Poenitentiale Theodori pag. 143. Vide PETRVM BLESSENS. Epist. 90. & S. ANSELMVM Cantuariensem lib. 2. Epist. 42. 52. lib. 3. Ep. 32. 1. 39. Quinetiam, si Abbas ipse ad maiorem dignitatem v. g. Episcopalem proueheretur, totius Conuentus consensus requirebatur, ut ex S. ANSELMI Lib. 3. Epist. 6. 7. 8. colligitur. Vide vitam Aldrici Episcopi Ceno-man. num. 54. 55. Apud eund. DV FRESNE. l. cit.

rem, si dicta repetere vellem; sufficiat ergo breuem. sistere Anacaephalcosin *n*).

Congregatio omnium Christianorum, Christiana uniuersalis vocatur Ecclesia: Coetus vero quorundam fidelium in Christo credentium sub uno eodemque praesule potestatem ecclesiasticam habente sistit Ecclesiam particularem. A Gradibus Praeulis vocantur Ecclesiae Patriarchales, Archiepiscopales & Metropolitanæ, Episcopales siue Cathedrales. Ecclesiae cura incumberebat Episcopo, cui subleuando associabantur Presbyteri & Diaconi, qui illi a latere erant, nec iis sine iussu Episcopi agere quidquam licebat. *o*) Viuebant sic in communi, quorum Episcopus caput erat *p*); coibant eo Praeside in Senatum & consilium *q*), & sic Capitulorum forma, licet non nomen, ortum traxit.

§. VI.

Praeter hos Presbyteros & Diaconos, qui Archievel Episcopo in Metropolitana aut Cathedrali Ecclesia

U a a a a a 5

asso-

n) Fusc ea tractantur a THOMASINO, FLEVRI, VAN ESPEN. Succincte Clar. AND. BALTH. DITTERICH seu potius Defendens MICHAEL HENRICVS SCHVBERT. in Dissert. de Origine & Conditione Eccles. Collegiatarum &c. Bamberg. 1768. 4. cuius lineas hic sisto.

o) Canon. Apostol. 15.

p) Conc. Tolet. IV. Turon. II.

q) S. Hieron. in Cap. 2. Isaiae. BASILIUS Ep. 139. IENATIVS ad Trallianos.

affociati fuerant, etiam in Magnatum subin Oratoriis Clerici quidam institui coeperunt, ab illis sustentati. Hinc distinctio & rei ipsius, & nominis hos inter & illos exorta est; & sicuti Presbyteri & Diaconi stipendiorum in Ecclesiis Metropolitanis & Cathedralibus propter officia in his exercita soli participes fuerant, sic & soli Matriculae seu *Canon*i illarum Ecclesiarum inscribebantur, vnde *Canonici* dici solebant.

§. VII.

Crescente Canonorum partim Presbyterorum, partim Diaconorum numero, constitutisque Archiepiscopis, primus Canonorum Presbyterorum Archipresbyter seu *Praepositus*, Diaconorum vero primus Archidiaconus seu *Decanus* constituebatur; multiplicatis autem ecclesiis particularibus, Tituli ac Parochiae exortae sunt, nexu erga Ecclesiam Episcopalem semper in saluo manente.

§. VIII.

Presbyteri ac Diaconi extra Ecclesiam Cathedralis degentes ad imitationem Cathedralis formare incipiebant coetus & confraternitates; particularis huius Ecclesiae ergo *canoni* inscripti secundariis Canonicis ac Capitulis originem dedere *r*). Horum Canonorum

r) Probationes huius systematis valde verisimilis suppeditat DITTERICH Diss. cit. mihi enim deductio nominis
Cano.

nicorum viuendi ratio primo in communi & quasi coenobitica, a monastica tamen in variis & in Specie ratione votorum solennium semper erat distincta, & vicissitudine temporum saepius alterata.

§. IX.

Tempore Pipini & Caroli M. consultius visum est, vt Clerici communis vitae genus amplectentes in nouas Congregationes se conferrent, & quemadmodum non omnes Canonici Cathedralibus contineri poterant, plura atque ampliora erigebantur collegia, atque ab ipsis Regibus deinceps non pauca sunt fundata. Talem vitae communis rationem Anno 763. S. Chrodogangus nouis adauxit regulis, ex illa S. Benedicti eatenus excerptis, quatenus scilicet vita coenobitica Clericis Ecclesiae ministrantibus tunc temporis conueniebat. Has pro solis suis ab initio Canonicis composuerat, sed postea vix non ab omnibus aliis Canonicis receptae sunt. Incunte demum altero saeculo, nempe anno 816. Concilium Aquisgranense a Ludouico Pio Imperatore conuocatum regulam Canonicae vitae in 145. capita digessit, vi cuius commu-
nis

Canonicorum, a Canone, quatenus Legem significat, valde generalis & vaga esse videtur. Conf. DV FRESNE Gloss. Voce Canonicus. §. Clerici. Sic Libri Scripturae canonici vocantur, qui in Catalogum authenticorum librorum sunt relati.

nis Canonorum vita admodum commendata, atque corroborata fuit, dum dictus Imperator magna sollicitudine illam publicari; saepius describi, & per plurimos Episcopatus distribui curavit. Viguit autem hoc vitae communis genus aliquibus tantum saeculis; postquam enim tot alii Religiosorum Ordines passim in orbe Christiano exurgerent, nec non Episcopi plures, praesertim in Germania, simul Principes effecti praeter Dioeceseos simul & Territorii curam susciperent, ob eiusmodi duplicis regiminis molem cum suis Canonicis in communi vivere vix potuere; cumque Canonici ut veri Eorum filii, & Consiliarii talibus eiusdem generis negotiis inferuissent, austerioris vitae ratio amplius retineri haud potuit, sed potius expedire visum fuit his, ut a religiosis caeteris distincti essent, separatas concedere domos, aliudque tempori magis accommodatum, conforme tamen sacris Canonibus, institutum eo minus denegare, quo magis & in omnibus etiam Monachorum primitivis Disciplinae observantiis mitior pariter vix non ubique propter causas rationabiles viuendi norma introducta, atque approbata fuerat.

§. X.

Successu temporis ortae sunt variae Capitulorum & Canonorum inter se distinctiones; aliae vocantur Ecclesiae Collegiatae insignes, aliae hoc caractere destitutae; aliud est Canoniam, aliud Praebendam:

alii

alii sunt Canaonici Capitulares, alii Domicellares: varia Capitula sunt clausa s) & non clausa. Eminent autem potissimum in eiusmodi Collegiis Capitulares, qui omnibus praerequisitis instructi iam interfunt consultationibus, & communiter post statutos hinc inde diuersos quosdam annos carentiae, voce & omnibus gaudent emolumentis. Nemo igitur Capitularis, nisi prius Domicellaris in Ecclesia praesertim insigni fuerit. t)

§ XI.

Varia autem ad esse membrum Ecclesiae, & reputari pro Domicellari desiderantur; ante omnia enim ei incumbit, vt, postquam Decano & Capitulo congregato prouisionem sui exhibeat, & pro adscriptione rogans obseruatis obseruandis praescriptum iuramentum praestet: in chori dein inferioribus subselliis suum accipit stallum; post annos carentiae (siqui sunt statuti)

s) Capitulum clausum est Collegium Capitularium Ecclesiae cuiusdam praebendis tantum, vel saltem maioribus instructorum ad certum numerum restrictum, cum suo capite ordinatum pro tractandis negotiis ad statum & disciplinam Ecclesiae eorum spectantibus. DÜRR. Diff. de Capitulis clausis. Mog. 1763. 4. §. I. p. 3.

t) Domicellares seu iuniores Canonici iam tempore vitae communis distinctos a Capitularibus fuisse, late probat DÜRR Diff. de Capit. claus. §. 7. vbi & differentias inter illos & hos late enumerat.

statuti) denuo coram Capitulo pro inchoanda residentia sua se sistere, & licentiam experere oportet, qua concessa, die quodam intra tempus peremptoriale a primis vespers residentiae suum initium facit. Canonicus scilicet nouiter adscriptus gremio collegiali, quod & suam connotat subordinationem, se merito talem vt exhibeat necesse est, qualem Ecclesiae & Collegii ratio ac ordo expostulat; nil aequius ergo, quam, vt, priusquam fruatur commodo, caeterisque iuribus Ecclesiasticis, specimen quoddam Clericum decentis vitae, id est, obedientiae, obsequii, & functionum personalium praestet; tale specimen nominatur *Residentia*, & in genere (sicut praecipue in Capitulis clausis obtinet) considerata definiri potest, quod sit certa aliqua atque praescripta obligatio ad quasdam functiones, atque praecipuas obseruationes nouo Domicellari certo tempore, loco & hora subeundas, sub obligatione, vt vel vnico omissionis defectu actus ille quasi moraliter vnus totus quantus corruat, & de nouo sit inchoandus; species vero, quae sub illo genere continentur, velut substantiales & communes consistunt in hoc, vt talis residentiarius habitu clericali indutus incedat, & ad sonitum campanae, in hunc finem quouis vespere pulsari solitae, se intra limites domus seu curiae, in qua residentiam suam inchoauit, se continere debeat, nec efferat pedem, donec altero mane certum signum datum denuo fuerit. Similiter desideratur,

ratur, vt Antiphonas in choro canter, & alia specialia munia peragat, demum vt velut primus & vltimus in Choro esse studeat. Elapso residentiae tempore, quod vel integer, vel medius annus esse solet, & obseruari omnibus obseruandis talis residentiarius sistens se denuo Decano, atque Capitulo debitum residentiae suae Officium consummasse proponit, & testimonio fide digno, si exigatur, demonstraturus petit absolutionem ab onere residentiae. Huius si ita dignus videatur, ut petitioni fiat satis, forma praescripta absoluitur, & in eandem cum reliquis consimilibus Canonicis Domicellaribus officii communiter obeundi conditionem asseritur. Praeter hanc absolutionis formam in aliquibus Collegiatis etiam Canonicus talis statim emancipatur; in plurimis vero, si ingrediatur Capitulum.

SECTIO III.

De Emancipatione Canoniorum in specie.

§. XII.

Emancipatio quandocumque facta in genere definitur, actus solennis submissionis, & obedientiae, vi cuius Canonicus Domicellaris e iugo Scholastico dimissus, & ab eo absolutus Decani, Capituliue imperio immediate subiicitur. Si originem eiusdem inuestigare lubet, verisimillimum esse videtur, residentiam simul, & emancipationem reliquias esse

antiquissimas vitae quondam communis, & praecipue ab illis temporibus, vbi iuuenuli filii a parentibus suis Ecclesiis, sicut & Monasteriis offerebantur, vt in illis non tantum literis & scientiis erudirentur, sed & eorum adhuc aetas tenera ad vitae clericalis disciplinam, & normam Ecclesiasticam effingeretur, atque sic Clerici quasi adolescerent; sicut ergo illi iuuenes habitu clericali induti quamdiu tunc temporis sub directione cuiusdam senioris ex gremio Ecclesiastico scientiis & Ecclesiasticis disciplinis addiscendis vacarunt, in cubili quodam speciali statutis temporibus, praecipue vero maturo vespere, congregati esse debuerunt, donec ad superiores gradus eluctati idoneos sese verosque Clericos exhibuerint, vbi postea a Moderatore illo suo publice emancipabantur, id est, ceremonia quadam solenni a iugo scholastico in liberam cum aliis maioribus conuersandi, atque viuendi rationem, & statum asserti sunt; sic ad retinendam antiquioris illius moris, & ceremoniae memoriam hodiedum adhuc talem residentiae & dimissionis formam obseruari non sine fundamento sufficiente credi potest.

§. XIII.

Hac notione praemissa, quod Emancipatio nihil aliud sit, quam actus, quo Canonicus e Scholastici potestate dimittitur, atque in iurisdictionem Decani subintrat, iam ad vberiore Historiam Emancipationis

nis progredi licebit, cum illa Scholarum ac Scholasticorum intime connexa.

§. XIV.

Statum Ecclesiasticum, cuius obiectum pure spirituale sit, oportet, instar aquilae ad supera tendentis considerare possumus, sicque duabus instructus esse debet alis, pietate scilicet & doctrina: Haec sunt illa duo fulcra, quibus Ecclesiasticus status fundatur, quae illum stabiliuere, auxere & conseruauere, & quibus ad insignem illam, qua gaudet, proedriam, peruenit. Non hic de pietate, sed de doctrina tam scientiarum quam morum mihi loquendi datur occasio, dum de Scholis & Scholasticis dicendi adest necessitas.

§. XV.

Accommode scribit MABILLONIVS *u)* & ex eo GROPPIVS *x)*: Primas in Germania Scholas aperuerunt, qui prima Christianae Religionis praecepta eidem tradiderunt Monachi Benedictini. Non ignorabant illi germanae gentis Apostoli, quantum No-
uitiae

u) In Praefat. ad saec. III. Bened. P. I. §. 4. iung. CLAVDIVS IOLIVS Traite historique des Ecoles Episcopales & Ecclesiastiques Paris. 1678. 12. THOMASIN. de Discip. Eccles. P. 2. L. I. ca. 96.

x) In Collectione scriptorum & rerum Wirceb. T. I. Diss. IV. §. 2. p. 52.

antiquissimas vitae quondam communis, & praecipue ab illis temporibus, vbi iuuenuli filii a parentibus suis Ecclesiis, sicut & Monasteriis offerebantur, vt in illis non tantum literis & scientiis erudirentur, sed & eorum adhuc aetas tenera ad vitae clericalis disciplinam, & normam Ecclesiasticam effingeretur, atque sic Clerici quasi adolescerent; sicut ergo illi iuuenes habitu clericali induti quamdiu tunc temporis sub directione cuiusdam senioris ex gremio Ecclesiastico scientiis & Ecclesiasticis disciplinis addiscendis vacarunt, in cubili quodam speciali statutis temporibus, praecipue vero maturo vespere, congregati esse debuerunt, donec ad superiores gradus eluctati idoneos sese verosque Clericos exhibuerint, vbi postea a Moderatore illo suo publice emancipabantur, id est, ceremonia quadam solenni a iugo scholastico in liberam cum aliis maioribus conuersandi, atque viuendi rationem, & statum asserti sunt; sic ad retinendam antiquioris illius moris, & ceremoniae memoriam hodiedum adhuc talem residentiae & dimissionis formam obseruari non sine fundamento sufficiente credi potest.

§. XIII.

Hac notione praemissa, quod Emancipatio nihil aliud sit, quam actus, quo Canonicus e Scholastici potestate dimittitur, atque in iurisdictionem Decani subintrat, iam ad vberiore Historiam Emancipationis

nis progredi licebit, cum illa Scholarum ac Scholasticorum intime connexa.

§. XIV.

Statum Ecclesiasticum, cuius obiectum pure spirituale fit, oportet, instar aquilae ad supera tendentis considerare possumus, sicque duabus instructus esse debet alis, pietate scilicet & doctrina: Haec sunt illa duo fulcra, quibus Ecclesiasticus status fundatur, quae illum stabiliuere, auxere & conseruauere, & quibus ad insignem illam, qua gaudet, proedriam, peruenit. Non hic de pietate, sed de doctrina tam scientiarum quam morum mihi loquendi datur occasio, dum de Scholis & Scholasticis dicendi adest necessitas.

§. XV.

Accommode scribit MABILLONIUS *u)* & ex eo GROPPIVS *x)*: Primas in Germania Scholas aperuerunt, qui prima Christianae Religionis praecepta eidem tradiderunt Monachi Benedictini. Non ignorabant illi germanae gentis Apostoli, quantum No-
uitiae

u) In Praefat. ad saec. III. Bened. P. I. §. 4. iung. CLAVDIVS IOLIVS Traite historique des Ecoles Episcopales & Ecclesiastiques Paris. 1678. 12. THOMASIN. de Discip. Eccles. P. 2. L. I. ca. 96.

x) In Collectione scriptorum & rerum Wirceb. T. I. Diss. IV. §. 2. p. 52.

uitiae Fidei referret, vt publicae Scholae constituerentur, in quibus inculta & efferata gens paulatim duros mores deponeret, & mansuetioribus sanctioribusque exculta disciplinis humanius scaperet. Neque enim solide Fidem regioni barbarae implantari, propagari ac conseruari posse credebant; nisi scholarum subsidio fulciretur. Eo itaque S. Bonifacii Germanorum Apostoli, eo sociorum eius cura & sollicitudo intendebat, vt post erectas Cathedrales Ecclesias, post fundata Monasteria in eisdem Scholae erigerentur, in quibus Iuuentus Christianae Religionis praeceptis & moribus edoceretur, capaciores sublimioribus ac sacrationibus disciplinis imbuerentur, nouique Fidei Doctores & propagatores efformarentur. Fuere equidem & ante Monachos Scholae, Alexandrina dicta catechetica *y)* Edessena *z)* Antiochena, Caesareensis, Nisibienfis, Seleuziensis, Byzantina. *a)* Cum autem hae praecipue primis Christianismi temporibus adiri vix possent, Episcopi Ecclesiasticis scientiis clericos suos imbuebant *b)*, quos Christiani Imperatores & praecipue Constantinus M. Scholis

y) EVSEB. L. V. Hist. Eccl. Cap. 10. & 11. NICEPH. L. IV. Cap. 32.

z) THEODORET. L. IV. C. 16.

a) DOMINICVS AVLISIVS delle scuole sacre L. II. C. 1. 2. & 21. ASSEMAN. Biblioth. Orient. Clem. Vatic. T. III. P. II. p. 914.

b) MOSHEIM Instit. Hist. Eccles. saec. I. P. II. p. 243.

lis publicis nouiter erectis partim conseruatis mirum quantum subleuarunt *c)*. Exinde tamen Scholae Episcopales non cessauere, sed & rurales in vicos & oppida inuectae sunt *d)*. Monasteria quoque S. Benedicti doctrina inclaruere, prouti Fuldenfis, & Hirsaugienfis, Sangallensis ac Corbeienfis Scholae alumni nos docent. *e)* Quas tamen languescences *f)* Caroli M. eiusque successorum feruor resuscitauit.

§. XVI.

In Scholis Episcopalibus vel vnici vel praecipui erant Magistri Episcopi; aucto autem Cleri numero & crescente negotiorum tam sacrorum quam politicorum cumulo, Scholarum cura, sub inspectione tamen Episcopi, seniori cuidam ex Clericorum gremio viro probo ac literato demandata fuit, qui postea Capi-Scholius, Dominus Scholae, Dydascalus,

B b b b b b 2

Scho-

c) BALDVIN. Comment. de Constant. M. Leges Eccl. & civ. L. 2. p. 122. Confer LVGES in Corp. Jur. Civ. Lib. 10. T. 52. & in Tit. de Prof. & Medic., & de studiis Liber.

d) THOMASS. P. II. c. 93. VAN ESPEN ad Decr. Grat. & Can. 23. Conc. Tolet. IV.

e) TRITH. in Chron. Hirsaug. LAVNOIS de scholis a Carolo M. instauratis.

f) HOSPIN. de Orig. Templ. L. 3. c. 5. p. 353. FLEURY Diff. III. in Hist. Eccles. MOSHE. Inst. Hist. Eccl. ad Saecul. V. — VIII. Schmitts Geschichte der Deutschen I. Thl. 2. Band. I. Kap.

Scholasticus appellabatur g), quam formam systema Chrodogangi a pluribus Ecclesiis adoptatum mire promouit; propagata itaque vita communi Canoniorum in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis scholae pro iunioribus Canonicis erigebantur. Moguntiae iam saeculo duodecimo domus Scholasteriae erecta & dignitati scholasteriae principaliter adunata fuit; in ea pueri nobiles, Canonici Moguntini sub virga constituti, Scholastici regimine enutriebantur. b)

§. XVII.

Studia Episcopalia Wirceburgensia quod concernit, ea sic describit GROPPIVS i). „Ecclesia & Monasterio Cathedrali in Metropoli nostra erectis, „S. Burchardus primus Episcopus in eodem Monasterio publicas scholas constituit, in quibus complures viri ea virtutum ac scientiarum eminentia sunt educati, ut erigendis regendisque Ecclesiis praefici mererentur. Beati Hathumarus & Baduradus primi Paderbornensis Ecclesiae Praefules virae sancti-

g) Conc. Tolet. A. 531. c. 1. Conc. Tolet. IV. can. 23. VAN ESPEN P. I. Tit. 11. c. 4. Conf. Diploma Wili-gisii Ae. Ecclesiae Aschaffenburgensi An. 976. datum apud DÜRR. Diss. de Monast. S. Martini. §. 26. p. 40. Add. DV FRESNE Gloss. his vocibus.

b) Vid. Dipl. de an. 1261. infra in Appendice sub N. III adnexum.

i) Diss. cit. §. 3.

„ sanctitatem cum sacrarum scripturarum scientia in
 „ scholis Wirceburgensibus sub B. Megingaudo Epif-
 „ copo acquisiuerunt. Alias Scholas in Monasterio
 „ Neostadiensi idem S. Burchardus , cui suam illud-
 „ originem refert , instituit , in quibus iuventutem
 „ per Monachos in Sacris Christianae Religionis im-
 „ bui curauit. E scholis Monasterii Amorbacensis
 „ eadem tempestate a S. Amore primo Abbate erectis
 „ primos suos Rectores & Episcopos denos , om-
 „ nes fere sanctitatis ac martyrii gloria conspicuos
 „ Ecclesia Verdensis accepit. Alii complures viri in
 „ eodem Monasterio non minori scientia, quam fidei
 „ dilatandae zelo praestantes facti sunt latissimae syluae
 „ Odonicae Apostoli, qui horridam haectenus regio-
 „ nem christianis legibus effecerunt mansuetiorem. „

Praeter huiusmodi claustrales scholas , in qui-
 bus pueri Deo oblati ac iuniores monachi sacratioribus
 studiis vel ad vitam sancte instituendam, vel ad Christi
 fidem propagandam erudiebantur, aliae apud Mona-
 steria scholae existebant, in quibus popularis iuuentus
 praecepta fidei , morum honestatem , iuuenes item ac
 Nobilium filii literas altiores per Monachos doceban-
 tur. Primi generis scholas interiores, has exteriores
 vocabant , adeo vt Monachorum coenobia non magis
 essent Asceteria virtutis, quam scientiarum.

§. XVIII.

In Ecclesia Cathedrali Wirceburgenſi cum poſt Monachorum in illa extinctionem pariter ſcholae monaſticae deſuiſſent, eae in altero S. Andreae Monaſterio per S. Burchardum quondam fundato reſloruerunt. Sub annum 934. claruit ibidem Reinhardus Monachus & Magiſter Scholarum, vir in omni genere doctrinarum nominatiſſimus; ſub cuius inſtitutione in ſcientia literarum Clauſtrales eiſdem loci complures mirifice profecerunt. Praetereo hic reliquos, poſt eiſdem monaſterii ac ſcholarum per Hugonem Episcopum circa annum 983. factam reformationem, magno numero virtutibus & ſcientiis celebres viros, vnum hic meminiffe ſufficiat, fuiſſe hanc S. Andreae & S. Burchardi ſcholam foecundiffimam parentem quamplurium virorum, quorum alii Archiepiſcopales & Episcopales Cathedras pro vitae ac virtutum meritis conſcenderunt, alii multigena doctrina editisque libris chriſtianum orbem illuſtrarunt. Iam ſub Popponis I. Episcopi, ab anno 941. ad 961. regimine, ſchola Wirceburgenſis laudatur, qua Canonici tam Nobilium quam caeterorum filii erudiebantur, vt quae multum florens doctos & ſapientes emiſerit diſcipulos, e quorum numero Sanctus Wolfgangus, poſtea Ratisbonenſis Episcopus & Henricus Bopponis Germanus, deinde Treuirenſis Archiepiſcopus prodire, cum vterque antea apud Monachos Benedictinos Diuitis Augiae ſtudiis operam dediffent. Popponis in
Epif-

Episcopatu successores litterarum apud se studia (quantum quidem varia temporum vicissitudo patiebatur) promouisse, fas est credere. S. Bruno non vitae tantum sanctitate Ecclesiam illustravit, sed studiorum etiam amorem editis in sacram Scripturam commentariis luculenter comprobavit. Henricus IV. cognominatus de Caës eximius extitit litterarum cultor, olim Academiae Parisiensis Doctor & Professor.

§. XIX.

Sicuti Scholae partim maiores, partim minores erant in Monasteriis ad usum Monachorum, sic & scholae clericorum puerorum seu minorum, dein eorum, qui Theologiae & rebus sacris operam dabant. *k)* In minoribus Scholis plerumque Magister Scholastico subordinatus Grammaticam & Humaniora docuit, ipse Scholasticus sacratiores scientias & Theologiam tradidit; sed cum per superstitionem varii irreperent abusus, saluberrime, sed demum in Conc. Tridentino *m)* statutum fuit, ut de cetero per se ipsos hoc munus expleant. Officium autem Scholastici se non in omnes Canonicos, sed tantum Domicellares & in scientiis statui suo congruentibus necdum probe ver-

BBBBBB 4

fatos

k) CIRONIUS in Comment. ad Decretal. Tit. de Prae-bendis p. 94. Edit. Vindeb. 1761.

l) ESPEN P. I. Tit. II. c. 3.

m) Sess. 23. Cap. 18. de Refor.

faros extendisse docet Charta Archiepiscopi Mogun-
 tini de anno 1190. n) : „ Volumus, inquit, non la-
 „ tere, quod habito nostrae Ecclesiae consilio & con-
 „ sensu ad petitionem dilecti filii nostri Scholastici ius
 „ scholasticum — — plane integramus, ita videli-
 „ cet, ut omnes de caetero Scholares Canonici — —
 „ in Ecclesia Moguntina usque ad *emancipationem* cum
 „ suis praebendis in procuracione sint Magistri, nisi
 „ Magistri liberalitas alicui gratiam faciat. — —
 „ Magister vero Scholares ipsos secundum Ecclesiae
 „ honorem nutriet, moribus, disciplina, scientia,
 „ victu & vestitu. „ Quod Diploma eo magis no-
 tabile est, quia in illo vox *emancipatio* in nostro sensu
 prima vice occurrit.

§. XX.

Potestatem Scholasticorum interdum restrictam
 fuisse in suos Scholares, patet ex Charta Adolphi Ar-
 chiep. Moguntini de Anno 1351. o) Effectum
 „ Statutorum — — contra Scholasticos Ecclesiarum
 „ nostrarum Ciuitatis ac Dioeceseos Moguntinae pro
 „ Iuuenibus, qui communiter *domicelli* nuncupan-
 „ tur, factorum — — circa tuam personam tolli-
 „ mus. „ Hic iterum aduertendum, illos, qui prius
 Scholares vocabantur, iam Domicellos appellari. Li-
 cet

n) Integrum Diploma Vide in Appendice sub N. II.

o) In Vol. II. Rerum Mogunt. Ioannis p. 619.

cet autem Scholasticis variae dictae fuerint regulae de non abutendo lure circa emancipationem, nihilominus tamen eas obseruatas haud fuisse testatur Statutum Gerlaci Archiep. Mog. de Anno 1355. p) in verbis:

„ Siquis autem Scholasticus quemquam promorum
 „ vltra tempora & promotionem ad ordines sacros —
 „ — retinere praesumserit — — ipso facto sit Ex-
 „ communicationis sententia innodatus. — Volu-
 „ mus, vt Decanus & Capitulum taliter — emancipa-
 „ tum ipso iure a iugo Scholastici per lapsum tem-
 „ poris & promotionem ad ordines — examina-
 „ tioni debite subiiciant — — & si inuenerint eum
 „ habilem & idoneum in legendo & cantando — ta-
 „ lem — ad Capitulum recipiant. „ In quo autem
 hi excessus Scholasticorum se exseruerint, ex infra
 integraliter adiicienda energica Constitutione pluribus
 patebit.

§. XXI.

Officium Scholastici ergo in eo consistebat, vt in studiis constituti iuniores Canonici seu Domicellares sufficiente doctrina instruantur, hac imbuti praeuio examine per Scholasticum publice tententur, & probati solenniter emancipentur, ita vt a iugo Scholastici dimissi modo in consortium Canoniorum ma-

B b b b b b b 5

iorum

p) Videtis illud in Appendice sub N. VI.

q) Lege Documentum sub Nro. IX.

iorum admittantur, inquit SCHLOER r), idque variis Statutis confirmat.

§. XXII.

Erectis Academiis forma studiorum aliquam recepit alterationem; principio enim quibusdam Canonicis iunioribus ex speciali consensu Capituli & Scholastici iisdem interesse permissum fuit; dein in eorundem arbitrio positum, vtrum in scholis suis persistere, an ad studia generalia per biennium s) se conuertere mallent, negata Scholastico facultate eosdem impediendi. Discimus id ex Constitutione Brandae Card. Leg. Martini V. pro Ecclesia Mog. & caeteris totius Alemanniae de Anno 1422. „ Si tamen aliquis praedictae aetatis ad studium generale de licentia sui „ Praelati studendi causa se transferat, nolumus a „ Scho-

r) Dist. cit. §. 13. p. 15. Quod tamen modernae praxi vix congruit, cum enim Domicellares, si statutam habeant aetatem ac ordinem, simulque certum numerum domicellarium praecedant, emancipationem praetendere possint, quin ad Capitulum clausum admittantur, expectare debebunt, locum in Capitulo vacantem, ubi sic prius receptis aut nondum emancipatis Domicellaribus ita tamen praefereuntur, ut si ille ex post qualificatus, Capitulum intret, prior admissus huic in Capitulo cedere debeat.

s) Imo Saeculo decimo quarto id de necessitate fuisse videtur. Vid. Doc. N. VII.

„ Scholastico per retentionem praebendae vel alium
 „ modum debere impediri t). Idem dispositum in
 Concilii Constant. Decretalibus reformatoriis u); le-
 gitur enim ibidem: „ Scholasticus iuniorem aliquem
 „ Canonicum generali studio volentem insistere nul-
 „ latenus habeat impedire, vel actu studio insisten-
 „ tem reuocare, sub poena priuationis suae Schola-
 „ steriae, qua sit, si contra praemissa fecerit, pri-
 „ uatus ipso facto. „ Gaudebat interim Scholasti-
 cus, vt ante, sua praebenda, dignitate ac emancipa-
 tionis iure; sine qua emancipatione ad maiorum Ca-
 nonicorum consortium non deueniebant iuniores siue
 Domicellares. x) Ne autem potestate hac Scholastici
 abuterentur, propter vtilia quaedam emancipationem
 protrahentes, iam Salmannus Ep. Wormat. in Decreto
 de an. 1347. y) voluit: „ Quodsi Scholasticus moram
 traxerit in emancipando, & Capitulum decreuerit,
 Canonicum emancipandum, tunc, si intra octo dies
 Scholasticus non emancipauerit, Canonicus habeatur
 pro emancipato. Insuper Gerlacus Archiep. Mog
 statuit XI. Kal. Dec. Anno 1355.: „ Propterea nos pro-
 uide

t) Integram Constitutionem vide Append. sub N. IX.

u) De Reformatione Eccl. Status lib. 1. Tit. 2. quas ex-
 hibet VAN DER HARDT in Actis Conc. Const. Tom.
 I. p. 12. p. 671. Integram Constitutionem vide in
 Appendice sub N. VIII.

x) AEGID. GELENIVS in vit. S. Engelberti p. 47.

y) Diploma legitur in Appendice sub N. V.

„ uide praemissis insolentis, grauaminibus & incom-
„ modis taliter occurrere volumus, ut promoti ma-
„ xime adulti se gaudeant releuatos, & Scholastici de
„ constitutione nostra praesenti conqueri non valeant,
„ se fore grauatos, statuimus igitur, & matura ac
„ diligenti deliberatione praehabita perpetuo ordina-
„ mus, — — ut — — qui cessante dolo & fraude
„ ante promotionem ad huiusmodi praebendam, per-
„ sonatum, vel sacerdotium habuit, vel locum capi-
„ tularum in Dioecesi nostra vel aliena per annum
„ possedit, eo ipso a iugo Scholastici sit exemptus. —
„ — Siquis autem Scholasticus quemquam promo-
„ tum ultra huiusmodi tempora — — retinere prae-
„ sumserit — — ad restitutionem dupli — — sine
„ remissione aliqua teneatur. — — In constitutis
„ autem in personatibus, siue praelaturis, vel actu
„ ad ordinem sacerdotalem ordinatis, vel qui alias
„ Capitulum ubicumque per annum intrauerunt, ut
„ praemittitur, constituimus, quod absque difficul-
„ tate qualibet, cum secundum praemissa alias suffi-
„ cienter probati noscantur, ad Capitulum cessantibus
„ impedimentis legitimis sine protractione aliqua re-
„ quisi, ut praemittitur, admittantur. — — Ca-
„ pitulum vero, quod contra hanc nostram constitu-
„ tionem quidquam attentare praesumserit, cum ef-
„ fectu suspensionis sententia se sciat firmiter innoda-
„ tum. 2)

§. XXI.

2) Integrum Statutum inuenitur in Appendice sub N. VI.

§. XXIII.

Quae haëtenus dicta sunt, Moguntinam potissimum concernunt Dioecesim, ea tamen & in nostra obseruata fuisse, ideo nullus dubito, quia Synodi nostrae Dioecesanae, nec non Statuta Episcopalia semper Statuta metropolitana vsu seruari voluisse saepissime declararunt *a)*. Sed propius iam temporibus nostris simul & Episcopatu accedendo, insignem haec emancipatio lucem hausit ex lite, quae inter Celsissimum nostrum Episcopum & Capitulum insignis Ecclesiae Collegiatae in Haugis circa medium huius saeculi Romae ventilata & decisa fuit, cuius Seriem ex actis Romae impressis hic per Elenchum sisto.

§. XXIV.

Placuit Reuerendissimo ac Celsissimo Principi ac Episcopo Wirceburgensi FRIDERICO CAROLO visitationem mox dictae insignis Ecclesiae instituere, sub cuius finem 8. Iulii 1740. Decreta quadraginta & vnum condidit, & illa 24 Ian. 1741. promulgari iussit, cuius octauum sic habet: *Abusus emancipationis per denudationem tollitur.* Sicut, quae laudabiliter olim constituta, vel ab antiquo obseruata esse noscuntur, retinenda sunt imposterum; ita econtra quae honestati, modestiaeque Ecclesiasticae, vel bonis moribus

a) Vide hunc Thesaurum Iuris Franc. Sect. II. vix non per totum, in specie, vbi synodi leguntur.

„ bus aduersantur, sacris inimica canonibus, quan-
 „ tumuis vetusta, quantumuis vulgata, adeo vires
 „ non contrahunt ab antiquitate, quin tanquam abu-
 „ sus reformari debeant. Huiusmodi sunt emanci-
 „ pationis haëtenus consuetae adiuncta, denudatio
 „ videlicet emancipandi vsque ad lumbos, quam velut
 „ pudori & honestati clericali repugnantem, vtut forte
 „ pueros olim in ea aetate a iugo Scholastici tan-
 „ quam Ludirectoris manumissos non admodum de-
 „ decentem, mutatis in praesens circumstantiis, hisce
 „ abolemus; emancipationem vero ipsam retinendam
 „ esse decernimus, Capitulo iniungentes, vt, quo ritu
 „ rem posthac dirigendam esse cupiat, intra trimestre
 „ humillime referat, nostramque desuper clementissi-
 „ mam ordinationem praestoletur. „

§. XXV.

Capitulum autumans Reuerendissimam Celsitudi-
 nem in vno vel altero minus recte, pleneque infor-
 matam fuisse, ideoque ex eorundem Decretorum exe-
 cutione deordinationes nasci, aut ipsi etiam Ecclesiae
 praeiudicium inferri posse, se ad altesatam Reue-
 rendissimam Celsitudinem suam pro meliori informa-
 tione recurrere declarabat, simulque 29. Ian. anni
 1741. quamdam repraesentationem circa Puncta 15,
 16. & 17. exhibuit. Annuit Princeps Rescripto desu-
 per 3. Febr. dato, & Capitulo nouam concessit audien-
 tiam.

tiam. Prius tamen iam Sedem Moguntinam accesserat Capitulum, & ibi citationem cum inhibitione vigore appellationis & compulsorialibus 31. Ian. extraxit, ac 4. Febr. insinuauit: reiecta vero hac appellatione, utpote propter nouam Audientiam gratiose concessam locum haud habente, Episcopus 14. Febr. nouam concessit Audientiam. Ast Capitulum denuo appellationem vrgere, ac prioribus grauaminibus & illud Decretum octauum de emancipationibus annexit, nec non processus Appellationis plenarios 15. Martii insinuauit: Vnde ex parte Promotoris Curiae Episcopalis Wirceburgensis ab irregularibus Appellationibus Capituli Haugensis & respectiue inhibitionibus relaxatis a Curia Metropolitana 22 Martii 1741. prouocauit coram Notario Apostolico ad sanctissimum Benedictum Papam XIV. & literas grauatorias exhibuit, quas Citatio ad deputationem sacrae Congregationis ad referendum sanctissimo fuit infecuta.

§. XXVI.

Quae ad Punctum Emancipationis spectant, in literis episcopalibus sic leguntur: Primo detestandum illum, pudorique, ac honestati clericali, grandaeuis praesertim sacerdotibus, & non raro Episcopis, nimio opere repugnantem, insolita e potestate Scholastici emancipatione, a capite ad lumbos usque sese denudandi, sicque puerorum instar per strictas Concanonicorum ferulas publice currendi puerilem;
abso-

absonum, scandaloque toto refertum morem, seu abusum potius, ac inueteratam corruptelam, retentis caeteroquin Emancipationis ritibus sustuli.

§. XXVII.

Deinde §. 23. sic rationes subnectit. „ Quod
„ sane attinet ad octauum, in quo sublatus, & abo-
„ litus fuit indecens ille, & inhonestus modus haec-
„ nus obseruatus in Capitulo Haugensi, tanquam
„ reliquia superstitionis Gentilitatis, emancipandi
„ Canonicos scholares, siue iuniores, quos Domi-
„ cellos, siue Domicellares nuncupant, per eorum
„ denudationem usque ad lumbos, & velocem tran-
„ situm eorundem denudatorum sub strictis, & per-
„ cutientibus ferulis aliorum Canoniconum, retento
„ coeteroquin ipsius emancipationis ritu sub alia
„ magis decenti, & honesta forma ex placito ipsius
„ Capituli in futurum praescribenda”, ut legere est
in eodem decreto vna cum reliquis vno, & qua-
draginta ad partes impressis: Jam nemo sensu suo
non percipit, quam iustum, laudabile, & omni ex
parte aequum sit huiusmodi Decretum, ipsique Ca-
pitulo honorificum; si enim mos iste excurrendi in-
ter virgas, & verbera, qui olim ex vana obseruatione
inualuerat in emancipatione filiorum a patria pote-
state, recte, & prudenter abolitus, proscrip-
tusque fuit, tanquam irrationabilis, ab Imperatore Justinia-

no *b*), si rursus ritus iste hodie solum retinetur inter Milites, qui cingulo militari destituti in poenam alicuius criminis condemnantur ad virgas. Non est profecto, cur permitti, & tolerari debeat in Ecclesia Dei inter viros Ecclesiasticos in sortem Domini feliciter assumptos, & quidem in actu, qui non sit ad poenam, & in vindictam, aut correctionem alicuius patrati criminis, sed in praemium exacti servitii per plures annos Ecclesiae praestiti in classe, & figura Canonici Domicellaris, propter quod ascendere tandem promeretur ad aliam nobiliorem classem Canonorum Capitularium: quidquid enim olim factum fuerit, cum soli pueri ad hos Domicellares praebendas admittebantur sub iugo, & disciplina Canonici Scholastici, tanquam ludi Rectoris, ut inde ex aedibus Canonicalibus, ubi insimul erudiebantur, & conuiuebant, veluti ex quodam Ecclesiastico seminario viam sibi ad Capitulum sternerent, cuius quidem antiqui moris post textum in Cap. I. de Magist. admonet

b) Vt apparet ex leg. cum inspeximus 6. cod. de emancipat. liberor. iuncta Glossa in Verb. Rhupismata, & late observant ANTON. PEREZ. in Cod. tom. 2. lib. 8. tit. 49. n. 2. HEINNEC. super instit. Iustiniani lib. I. tit. 12. & in Tractat. de Antiquit. Roman. Tom. I. lib. 1. tit. 12. §. 5. & seqq. & §. 9.

monet nos THOMASIN. *c*) & meminit etiam VAN ESPEN *d*). Quod in Canonorum Collegiis notissimum est, vigente adhuc vita communi, fuisse adolescentum, & puerorum Scholas, in quibus paulatim ad vitam, & virtutem Clericalem sub vno ex probatissimis Senioribus formabantur. Hodie sane, quo de dictis prae-bendis Domicellaribus crebrius inuestiuntur viri non minus aetate, quam meritis & virtutibus adulti, scholas, atque studia iam pridem emensi, Doctorali, vel Magistrali laurea insigniti, publicis officiis diu functi, & quandoque etiam in Episcopali fastigio constituti; ut in praesenti verificatur de R. P. D. Episcopo Aradensi, Suffraganeo Bambergensi, qui simul est huius Ecclesiae Canonicus Domicellaris, & quia noluit dignitatem Episcopalem indecoro huic spectaculo subii-cere, adhuc remanet a Capitulo exclusus. Laudandus profecto est Celsissimus Episcopus, quod in gratiam venerandae antiquitatis emancipationem retinuerit; improbum vero, atque inuerecundum emancipandi modum prudentissime reiecerit, & sustulerit, alio subrogato per ipsum Capitulum insinuando: Cum ritus eiusmodi tanquam honestati, & modestiae Ecclesiasticae, bonisque moribus aduersus, nullo pacto permitti, & tolerari debeat, etiamsi a tempore antiquissimo, sed

in

c) De veter. & nou. Eccles. Disciplin. part. I. lib. 3. cap. 8. num. 2. & seq.

d) In Ius Ecclesiasticum part. I. tit. II. cap. 4. num. I.

in alio rerum statu dicatur introductus e). Accedunt protestantium nostri temporis acerbae vellicationes, quibus in antiquas huius generis consuetudines, tanquam ineptas, irrationabiles, & plane superstitionas passim inuehuntur, ansam exinde captantes contra Ecclesiam Catholicam more suo stylum acuendi, quod nemo fit, qui easdem reformet, ideoque Disciplina Ecclesiastica semper in deterius ruat; „ Sed quid, in-
 „ quit famigeratus inter suos BOEHMERVS Regis Bo-
 „ russiae Cancellarius f), eis, qui hanc reformatio-
 „ nem vrgent, statim obiicitur exceptio nouitatis, vnde
 „ etiam fit, vt tam desidiose in restauratione disciplinae
 „ Ecclesiasticae laboretur. „ Et magis specificè, ap-
 positeque ad rem nostram discurret alibi g) de variis iniuriis, & incommodis, quibus olim vexabantur, vt patientia irrationabili modo probaretur, „ vnde, ait,

¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ 2

„ in

e) Iuxta monitum Textus in Canon. mala dist. 8. Can. bonae rei 12. quaeft. 2., & in Cap. I. de consuetud., quod ibi exornat FAGNAN. num. 58., & in Cap. causam num. 5. & seq. de Elect., & in Cap. Tuae Fraternitati num. 29. de sponsal., lateque prosequitur SOLORZAN. de Iur. Indiar. Tom. 2. lib. I. cap. 24. num. 1. & seq. & num. 20. & seq., IOSEPH. ALOST. in histor. natural. & moral. Indiar. lib. 6 cap. 2. per tot.

f) In suo Iure Canonico, Protestanium dicto, ad librum 3. tit. 4. Decretalium.

g) Ad eundem lib. 3. tit. de Regular.

„ in Academiis penalissimus quoque natus est, qui ergo
„ ad patienter ferendas iniurias per aliquot dies ap-
„ tus deprehensus fuit, ad Nouitiatum aditum sibi
„ parat. Aequè olim studiosi vitam Academicam
„ intrare cupientes, hoc more, malis quibusdam
„ imaginariis erant afficiendi, & *Stultissimo More*
„ per varia contemptus genera ad vitam Academicam,
„ ut putabant, praeparandi, quod depositionis ritum
„ vocant. Quis vero vnquam tam ineptus erit, ut
„ credat, patientia tali praemeditata, & quae ex lege
„ necessario ferenda est, probari candidatum, ut inde
„ dignus reputari queat? Tale certamen instar co-
„ moediae est, sine vllò fructu, & effectu; nec enim
„ inde vnquam bonus effectus natus est, quod per
„ hypocrisim ad quoddam temporis spatium ridiculum
„ certamen sustinuerit; sicut in scena, qui personam
„ miserabilem multis convitiis, iniuriisque affectam
„ sustinet, & vel Iobi vel Socratis patientiam ad tem-
„ pus repraesentat &c. „ Cuius infensi caeteroquin
Doct̃oris verba hic adduxisse venia derur; cum enim
sapientibus & insipientibus debitores simus, hostium
etiam iustis subinde censuris, in Germaniae partibus,
ut cum maxime Ecclesiasticam Politiam attemperare,
plus quam necessarium est. Haec Protestantes, quo-
rum adiuncta ob superstitionem rituum istorum ob-
servantiam in Catholicos diſſeria, sale non modico
asperſa, studio praetermittuntur, inter ipsos, non sine
applausu,

applausu, quotidie magis percrebrescentia. Quotiescumque igitur Episcopus ex muneris Pastoralis debito cum primis ad tollenda scandala, reuocandamque Disciplinae Ecclesiasticae puritatem, tum vero ad obstruendum etiam os loquentium iniqua, quae ipsis Ecclesiarum Germanicarum Praelatis non raro in aures insonant, ritus hosce inutiles, iuxta ac modestiam clericalem dedecentes reformare aggreditur, omnem certe Sedis Apostolicae assistentiam meretur.

§. XXVIII.

Capitulum Haugense in contrarium exhibuit Informationem, quam sequens refutatio est infecuta. Et fane quod primum decretum, quod in Visitatione est in ordine VIII., circa emancipationem Scholarium, siue Domicellorum, falso asseritur in dicta contraria informatione §. 53., quod eorum denudatio fiat, usque ad dorsum tantum, & non usque ad lumbos, cum veritas incontrouertibilis sit, denudationem fieri usque ad lumbos, more militum, ac per velocem transitum Emancipandorum, sub stric-
tis, & percutientibus ferulis, & aliquando usque ad effusionem sanguinis cum maxima percutientium Canonikorum petulantia & cachinnis; ut deponunt Testes informatissimi. Gratis quoque, & ex condicto exaggeratur, quod haec denudatio, & respectiue emancipatio fiat propter Christum, praeseferatque actum humilitatis, poenitentiae, & mortificationis Clericalis,

& aequè incongrue ad ludicram hanc scenam applicantur exemplum, & verba Dauidis: *Vilior fiam, plusquam factus sum &c. b)*, neque enim vestimentis omnibus etiam interioribus nudatus fuit, vt omnes commentantur Interpretes *i)*: Congruentius autem, & magis apposite ad rem referri potuisset interpretatio S. Gregorii in verba S. Scripturae. *Et ludam & vilior fiam k)*, vbi Dauidis fensa sic explicat: „Sunt „ nonnulli, qui viles videri ab hominibus appetunt, „ atque omne, quod sunt, deiectos se exhibendo, „ contemnunt: Sed tamen apud se introrsus quasi ex „ ipso merito ostensae vilitatis intumescunt, & tanto magis in corde elati sunt, quanto amplius in „ specie elationem premunt. Quae vtraque vnus „ elationis bella, magna Dauid circumspectione deprehendit, mira virtute superauit.” Porro etiam si per falsam hypothesim, talis esset finis, & effectus

b) Lib. 2. reg. cap. 6.

i) Signanter CORNEL. A LAP. in dicti cap. vers. 20. vbi: „ Non quod David omnino esset nudus, hoc enim „ indecens, & turpe fuisset, sed quod deposuisset extimam vestem regalem, vt indueret ephod, perinde ac si hodie Rex deposito paludamento vestitus „ thorace, & caligis duntaxat desuper indueret superhumeralem amictum lineum, itaque in processione „ vel Sacrificio Missae appareat, ac cum Cantoribus „ superpellicio vestitis caneret.

k) Lib. 27. Moral. Cap. vlt.

tus emancipationis, qui ex aduerso supponitur, negari tamen nequiret, quin modus ipse sit summo-
 pere indecens, & inhonestus, sapiens de superstitio-
 sa gentilitate, scandalosus ipsis etiam A catholicis,
 & Protestantibus, atque omni iure tam Canonico,
 quam Caesareo damnatus, & increpandus, ut quis-
 que per se percipit; Vnde non est perceptibile, cur
 tantopere ille tueri, & sustineri contendatur, prae-
 cipue in sacra Congregatione, & coram summo Pon-
 tifice; Eo semper, & permaxime attento, quod Cel-
 sissimus Episcopus non abstulit, sed firmum adhuc
 reliquit ipsum emancipationis ritum, sub alia tamen
 magis decenti, & honesta forma, ex placito ipsius
 Capituli in futurum praescribenda. Adeo ut indeco-
 rum nobis videatur, amplius insistere coram hac
 sancta, & selectissima Congregatione super Justitia,
 & rationabilitate istius Decreti, veluti, quae de per se
 omnibus bonis, & honestis patet, & elucescit. Fi-
 nem liti imposuit Sententia, qua Decretum Episcopi
 confirmatum & Emancipatio retenta fuit, quae alio
 modo inferius recensendo peragi solet.

§. XXIX.

Ex praemissa sic breui historia iam varii pote-
 runt emancipationum ritus desumi, quibus adhuc
 alios adiungere incongruum haud erit. „ Ritus eman-
 „ cipationis, inquit DÜRRIVS l), pro diuersitate Ec-

E c c c c c 4

clesia-

l) Diss. cit. §. 10. p. 36.

„ clesiarum prouinciarum fuit varius, & cum pleri.
 „ que ritus antiquissimi ad hodiernum vsque diem
 „ sint seruati, sic optime ex recensione diuersarum Ec-
 „ clesiarum consuetudinum addiscuntur. In variis
 „ Ecclesiis emancipandus nigris indutus vestibus vir-
 „ gam manu portans ad terram in formam crucis se
 „ prostertere tenebatur cantantibus Canonicis Psal-
 „ mum: Deus misereatur nostri, ac durante Collectae
 „ lectione iacens trina vice feriebatur virga. *m)* „
 Alibi a Scholastico & coetaneis Domicellaribus in linea
 stantibus virgisque instructis in signum pristinae obe-
 dientiae & disciplinae nudus tergore adinstar militum
 lineam transeuns excipiebatur virgis. In Ecclesia Of-
 nabrugensi in actu emancipationis obseruatur der so-
 genannte Kappengang hac ratione; consanguinei scili-
 cet emancipandi in domo Capitulari petunt emanci-
 pationem, vbi ante omnia emancipandus praestare
 debet iuramentum, quod annum numeret aetatis vi-
 gesimum primum, ac exhibere testimonium studii
 Academici legitime absoluti, & si nullus ratione qua-
 litatum adsit defectus, Candidatus facta ad emancipa-
 tionem admissione remittitur ad Scholas, vbi Schola-
 sticus de doctrina illum examinari curat: examine
 peracto Canonicus induitur cappa manu tenens vir-
 gam

m) Ex hac a Decano trina contactione per virgam, de-
 duci potest illa Consuetudo, qua Domicellaris eman-
 cipatus a Scholastico, etiam a Concanonicis virga aut
 manu percutitur.

gam, & in hac pompa a Scholastico ducitur ad Capitulum, facta de studiis bene finitis testimonii perhibitione; quibus praeuiis Canonicus ad locum Disciplinae remittitur, subiiciturque poenitentiae, cuius relaxationem & reconciliationem denuo petunt consanguinei, & dum Camerarius interea soluta esse emancipationis iura significauit, Capitularibusque in admissionem consentientibus disciplinatus atque emancipandus nudo capite, & nudis pedibus in nigris virgam manu portans accedit Capitulum, ubi prostratus in terra in forma crucis extensus tamdiu permanet, donec Decanus & Canonici Psalmum, Deus misereatur nostri, cum Collecta & Versiculo legerunt, & inter legendum Decanus trina vice prostratum virga percutit, quibus peractis Canonicus redit ad locum disciplinae, ac indutus vestimentis suis ordinariis accedit Capitulum, ubi locus Neo-Capitulari assignatur praestito iuramento, quod omnia sigillo maiori signanda seruare velit. *n)* Eadem ferme obseruari in Ecclesia

CCCCCC 5

Prae-

n) Rem paulo aliter refert IMMANUEL WEBER in Diss. de Inuestituris & Seruitiis Feudorum ludicris. Ien. 1758. p. 52. his verbis: Zum ersten, wann die Freundschaft mit dem Canonico emancipando in das Capitulhaus kommen, und die Emancipation begehren, fraget der Domdechant, oder in Mangel dessen der Senior, ob die Person qualificiret, und tempore adpetae possessionis Iuramentum in propria persona praestiti.

Paderbornensi constat ex Decreto Consilii Imp. Aulici
de

stiret habe, und da solches nicht geschehen, muß er noch solches Jurament ante emancipationem praestiren. Darnach fraget der Domdechant: ob auch der Canonicus 21 Jahr alt sey? welches er bey seinem End sagen und affirmiren muß; hernach muß er seine Literas studii, sub sigillo Rectoris Vniuersitatis erthdnen, und durch den Notarium Capituli verlesen lassen; wenn solches geschehen, so spricht der Domdechant: er wolle sich mit seinen Herrn bedenken; darauf wird die Freundschaft wieder eingefordert, und der Domdechant giebt die Antwort: Dieweil der Canonicus qualificiret, wollen die Herrn der Freundschaft Begehren ihn zur Emancipation zulasen, gestatten, und wird der Canonicus alsofort ad Scholas gewiesen, und muß da verbleiben, bis der Scholaster zu ihm kommt, und ihn um seine Lehre fraget, und examiniren läßt. Examine hocce facto, thut sofort der Canonicus seine Kappe an, und eine Ruthe in seine Hand; darnach gehet der Scholaster mit dem Canonico ins Capitulhaus, und giebt das Zeugniß seiner Lehr also, daß er wohl profitiret, und studia debite compliret habe; folgendß wird der Canonicus ad locum disciplinae verwiesen, und, wann er nun also erwiesen, und sich geleet, kömmt die Freundschaft wieder ins Capitulhaus, und bittet den verstrickten Canonicum zu relaxiren, und zu reconciliiren, des wollen sie die Gebühr verdienen. Darauf antwortet der Herr Domdechant: die Herrn wollen sich darauf bedenken, und mittlerweile

de anno 1745. in causa Baronis de Wenge contra
Baronem de Fürstenberg, vbi formalia: werden die
De:

weile wird der Camerarius ins Capitulhaus gefodert,
und gefragt: ob das Emancipations-Geld vorhanden
sey, nemlich 3 Mark 9 Schilling, davon Canonicis
praesentibus 2. Mark. 6 ſr. aequaliter diuidiret, und
die übrige 15 ſr. inter Canonicos & de corporibus
augetheilet werden; davon dem Camerario 3 Gldgl.
Notario capituli quartale vini, succentori 4 Schill.
dem Rectori Scholae duplex merces scholastica, so
lang der Rector da gewesen, gebühret. Darauf
dann der Camerarius Bescheid giebet, daß alles aus-
gerichtet. Hernach colligiret der Domdechant sin-
gulorum Canonorum vota, und so jemand nicht
praesens, sondern in der Stadt krank läge, und ins
Capitulhaus nicht kommen könnte, der oder die muß
der Domdechant mit 2. ex iunioribus beschicken, den-
selben um sein votum fordern lassen; wann das ge-
schehen, und die Canonici davon Relation gethan, so
ist es genug. So ist dann auch zu merken, da je-
mand von denen Herrn vom Dom-Capitul mit dem
Canonico emancipando oder mit seinem Vatter zu
thun hätte, daß Kirchensachen und das gemeine Ca-
pitulum antreffen, als um Obedientien, Güter,
Zehenden, 2c. und anderes, welches per optionem
von einem auf den andern fällt, und ihm ohne
Recht und mit Gewalt vorenthalten werden mag;
alsdann ein jeder Canonicus den Emancipandum &
in loco disciplinae constituten Canonicum davor sei-
ne Haab sechs Wochen behalten, und so lang, bis
der:

Befehle und rescripta, und was darauf mit dem Rappengang und Emancipation des Freyherrn von Fürstenberg

derjenige, so etwas ohne Recht enthält, mit Erstattung aller Unkosten und Schaden, alles in alles restituiret und begnuget sey. Wenn solches alles geschehen, kommt der disciplinatus & emancipatus Canonicus mit bloßem Haupt und Füßen in nigris, virgam in manu portans, wieder ins Capitulhaus, senket sich wiederum auf die Erde, und muß in modum crucis ausgestreckt, still liegen, bis so lange der Domdechant, und die Anwesende Canonici, den Psalmum: Deus misereatur nostri, cum collecta & versiculo, gelesen: und inder legendum rühret der Domdechant den Canonicum dreymal an mit der Ruthe. Wann dieses alles geschehen, steht der Canonicus auf, und gehet wieder ad locum disciplinae; thut da seine Kleider an, darnach ein Röcklein oder Kappe, nach Gelegenheit der Zeit, und gehet hernach wieder ins Capitulhaus. Alsdaun giebt ihm Decanus locum in Capitulo. Hernach muß er noch zum andernmahl schwören, alles das, so mit dem großen Siegel versiegelt ist, und noch hinführo möchte versiegelt werden, stet, fest, treulich und unverbrüchlich wohl zu halten, und in keine Weg dagegen zu sprechen, oder zu handeln, als ihm Gott helffe und sein H. Wort. Darnach gehet die Freundschaft wieder ins Capitulhaus, und thun die Dankagung. Es mag auch wohl zur selbigen Zeit der Canonicus emancipatus seine Residenz intimiren lassen, mit Bitte, ihme dazu zu admittiren.

stenberg vorgenommen worden, authoritate Caesarea
hiermit cassirt. Haftenus DVRRIVS.

§. XXX.

Statuta Ecclesiae Merseburgensis Cap. XIX. de
Emancipatione sic habent: „ Porro quilibet Canoni-
„ cus, qui ita, vt dictum, receptus est, & locum
„ in choro accepit, vel viua voce, vel per literas pe-
„ tere debet, vt emancipetur; quod si fecerit, intra
„ sex septimanas ei certus dies praefigatur ad emanci-
„ pationem; quod si comparuerit, in posterum Scho-
„ lasticus his vel similibus verbis eum emancipet: Ego
„ N. Te N. qui iuribus vel consuetudinibus schola-
„ sticis haftenus subiectus fuisti, emancipo, & ab his
„ liberum pronuncio, in nomine Dei Patris, Filii &
„ Spiritus sancti.

„ Deinde omnes reliqui Canonici praesentes ad
„ Canonicum emancipatum accedent, eum data ma-
„ nu ita compellantes: Ego N. Te agnosco Canoni-
„ cum emancipatum Ecclesiae huius Merseburgensis,
„ & recipio te in confratrem in nomine Dei Patris,
„ Dei Filii, & Dei Spiritus S. cum osculo pacis. Po-
„ stea Dominus Decanus ei assignabit locum inter Ca-
„ pitulares, nimirum vltimum o). „

§. XXXI.

In Dioecesi Moguntina nullus fere emancipatio-
nis

nis ritus singularis est cognitus, sed petita emancipatione, solutisque iuribus a Scholastico emancipationis testimonium expeditur.

§. XXXII.

Ritum Ecclesiae Monasteriensis sistit Charta in Appendice iungenda sub N. XIV.

De Ecclesia Mindensi Vid. Doc. sub N. IV.

In Ecclesia S. Seueri Erfordiae emancipationem in usu esse, docet Charta in Append. sub N. XII. De forma tamen ibi nihil determinatur.

§. XXXIII.

De emancipatione & Statu Ecclesiae Collegiatae ad S. Gangolphum Bambergae sic scribit DITTERICH p):

„ Capitulum Collegiale, quod in genere considera-

„ tum vel clausum, vel non clausum siue apertum

„ ita dictum esse solet, in Ecclesia hac specificè con-

„ notata clausum obtinet, nempe uti paulo ante me-

„ moratum, septem modo Capitularium sedes, &

„ suffragia sub directorio Decani ita constituunt Se-

„ natum, ut hoc numero integer clausus quasi sit, ut

„ proximus inflans quatuor illorum Domicellarium

„ sedis cuiusdam aperturam expectare debeat, donec

„ vices

p) Dissert. cit. p. 67.

„ vices illius obtinens sessione, tandemque post tem-
 „ pus adhuc carentiae congruum voce actuali, atque
 „ emolumentis Capitularibus gaudere possit. Prius-
 „ quam tamen etiam sede quadam vacante Capitulum
 „ ingredi valeat, ante omnia vi Statutorum necesse
 „ fuerit, ut neoadmissus Canonicus, postquam obser-
 „ uatis obseruandis in choro legitime installatus fue-
 „ rat, elapsoque primae carentiae Domicellaris tem-
 „ pore intra terminum in Ecclesia vsitarum suam re-
 „ sidentiam inchoans per medium annum non inter-
 „ rupta obseruantia, absolueret sedulo studeat, qua
 „ rite peracta, habitaque prius Decani, ac Capituli
 „ disquisitione cum legitima inuenta fuerit, non tan-
 „ tum ab eius obligatione absoluitur, sed etiam statim
 „ a Scholastico emancipatur, praemissis his tria in-
 „ super seu proxima, & vltima quasi requisita ad-
 „ implenda sunt, scilicet Imo, ut sit Canonicus Sa-
 „ cerdos. II. Annos habeat viginti quatuor. III.
 „ Curiam possideat Canonicalem propriam, & sic his
 „ omnibus absolutis ad Collegium Capitulare omni-
 „ modo capax efficitur q).

§. XXXIV.

Quod iam Emancipationem in nostra Dioecesi
 concernit, praeter cathedralem Ecclesiam duas Eque-
 stres ad S. Burcardum trans Moenum, & illam Com-
 burgi

q) Documentum ad hanc Ecclesiam pertinens Vide infra
 in Appendice N. X.

burgi prope Halam Sueuorum: Duas itidem in ciuitate collegiatas insignes ad vtrumque S. Ioannem in Haugis nec non ad S. Ioannem Euangelistam in nouo Monasterio, vulgo zum Neumünster numeramus; in quibus, excepta Comburgensi, quae emancipationem ignorat, ritus dimissionis a potestate Scholastici adhuc viget, licet diuersimode peragatur.

§. XXXV.

Collegium cathedrale clausum est 24. Capitularibus & 30. Domicellaribus ornatum: Domicellaris praestitis praestandis rite iuramento receptus ad Ecclesiam si certo numero Domicellares praecedat, & ordine sit Subdiaconus, se emancipationi sistere potest, non autem illam petere est obstrictus, sed si velit inter Domicellares remanere; quodsi ergo emancipari desiderat, praeuia denuntiatione Decano & Scholastico facta, acceptaque admissione in Schola puerorum virgas in modum Crucis manu tenens, & humi prouolutus a Scholastico e potestate sua trina virgis in tergum denudatum facta percussione, Formaue solenni Emancipationis prolata dimittitur, & in illam Decani transfertur; dumque Concanonicos redeundo transit, a congratulantibus virga percutitur, & ad Capitulum admittitur. Quae omnia adhuc dum hodie feruantur, nisi quod Domicellaris non amplius tergum denudet, sed deposito superpelliceo, in veste tantum talari percutiatur, prout id in ultimo peremptorio Puri-

Purificationis hoc anno 1788. habito fuit conclusum,
& a Reuerendissimo Episcopo ac Principe approbatum.

§. XXXVI.

Collegium Equestris Ecclesiae ad S. Burchardum
itidem est clausum, praeter Decanum 8. Capitulares
& 9. Domicellares numerans. Ritus emancipationis
modernus conuenit cum mox recensito in Ecclesia Ca-
thedralli nouiter introducto.

§. XXXVII.

Collegium Equestris Ecclesiae Cornburgi clau-
sum est, praeter Decanum habens 6. Capitulares &
4. Domicellares, emancipationem, vt dixi, ignorans.

§. XXXVIII.

Collegium Insignis Ecclesiae in Haugis itidem
clausum est, & Decano, 18. Capitularibus ac 6. Do-
micellaribus consistit; vbi ritus emancipationis eodem
modo obseruabatur, vti olim in Cathedralli, hodie
autem post Decreta Visitationis edita mutatus. For-
ma emancipationis haec est:

Emancipandus in sacristia coram sedentibus Scho-
lastico & Cantore, deposito superpelliceo genu flexus
& duas virgas per modum crucis ante pectus tenens
eleuatas, interrogatur: Quid petis? Responder: Peto
emancipari propter Christum.

Praemisso dein breui encomio eius diligentiae
& assiduitatis in choro & reliquis functionibus eccle-

fasticis exhibitae; si autem secus ab ipso actum fuerit, feria quadam adhortatione & melioris posthac fiduciae commonstratione ter per modum crucis ab utroque in dorso super veste talari percutitur, ac dein per verba: Ego te emancipo per trinam hancce percussione in nomine Patris & Filii & Spiritus S. Amen. dimissus & per stantes ex utroque latere Canonicos Capitulares singulos virgis instructos transiens a quolibet similiter virgis excipitur. Adstant reliqui Domicellares tanquam spectatores, Syndicus cum duobus Succentoribus tanquam testibus instrumentalibus Documento Notariali desuper conficiendo inferendis, Rector scholae triuialis & Aedui: quibus sua taxa, vti & duobus Succentoribus praeuic praeberetur. Ita Emancipatus postea superpelliceo resumpto confestim a Scholastico & Cantore in chorum deducitur, ibique Decano in stalli suo existenti coram Syndico publice praesentatur, atque in eius immediatam iurisdictionem extraditur.

§. XXXIX.

Collegium Insignis Ecclesiae in nouo Monasterio etiam est clausum, & praeter Decanum 13. Capitulares & 12. numerat Domicellares. Ritus emancipandi ab illo in Hurgis parum differt, & breuiter sic praescriptus est:

Ad Emancipationem consequendam praerequiruntur, quod Canonicus emancipandus.

1.) Aétualiter fit constitutus in sacro Subdiacónatus ordine , ac insuper

2.) Numeret post suam receptionem ad Canonicecatum sex Canonicos iuniores aétualiter inuestitos vel saltem sex vacaturas Praebendarum conferri solitarum.

His praerequisitis instructus in Capitulo, de more sub Matutino petito, & obtento, factaque propositione, & si nihil obftet, annutu Capitulari subsecuto, Decanus Emancipationem committit Scholastico & Cantori, qui una cum reliquis D. D. Capitularibus & Domicellaribus iam emancipatis descendunt ad Scholas, locumve depurandum, ubi Scholastico & Cantore in Capite sedentibus, reliquis ex utraque parte stantibus virgis instructis, emancipandus per aedituum vocatus, sub limine Scholae vel loci a Capitulo deputandi superpelliceum in signum antiquae usque ad lumbos factae denudationis, deponit, toga talari indutus, in manibus duas virgas per modum Crucis gestans ingreditur, coram Scholastico & Cantore genu flectit, ubi primum D. Scholasticus ab eo quaerit:

Quid petis? R. Peto emancipari. Tum Scholasticus.

Ego per hunc Emancipationis actum te absoluo a iugo Scholastici, & remitto te ad obedientiam D. Decani. In nomine P. & F. & Sp. S. Amen.

Inter quae verba trina vice, virga, quam tenet, eum in dorso moderate caedit.

Pariformiter, sicut praemittitur, facit Cantor mutato verbo: a iugo Scholastici, in verbum a iugo Cantoris.

Postea emancipandus surgit, ac per medium confratrum suorum transfit, qui eum fraterne manu vel virga percutiunt.

Finito hoc actu emancipatus superpelliceum reasumens ascendit ad Capitulum, & promittit Decano obedientiam & reuerentiam, & pro iuribus consuetis soluit sex florenos & quinque baceos monetae francicae ad Capitulum, vnum florenum aedituis, Magistro Scholae pro seruitiis & expensis virgarum vnum imperialem siue octodecim baceos.

SECTIO IV.

Formantur Conclusiones ex praemissis.

§. XL.

Ex haëtenus dictis iam de Emancipatione sequentes licebit deducere Conclusiones, interspersis quibusdam obseruationibus.

I. Emancipatio, quoad effectum considerata, est actus, quo declaratur, Canonicum de potestate & disciplina Magistri Scholarum seu Scholastici esse dimissum, bonis moribus & literis ita excultum, vt ad subeunda secundum statutorum & legum Ecclesiae normam officia & commoda canonica habilis censeatur.

II.

II. Originem trahit ex eo tempore, dum adhuc pueri & iuniores literis nondum imbuti Collegiis Ecclesiasticis mancparentur, vt ibi in necessariis ad Clericatum & Canonicatum erudirentur.

III. Vocabantur hi iuniores, Domini iuniores, Domicelli, Domicellares, & illis in omnibus & vitae & scientiis ac religioni necessariis prouidebat Scholafticus, qui & talibus assignatas praebendas stipendii loco percipiebat, immorigerosque virga coercere poterat. r)

IV. Quamuis interdum dispensatum fuerit, vt consanguinei pro redditibus darent alimenta s), & vestitum, id tamen ob abusus fuit postea iterum sublatum. t)

V. SuffICIENTER eruditi & nullo alio defectu laborantes u) liberabantur a potestate Scholaftici, senioribus Dominis, Canonicis Capitularibus, aggregabantur, suarumque praebendarum redditus ipsi percipiebant, & iam sub iurisdictione Decani constituebantur.

VI. Doctores Magistri & Graduati praebendam canonicaem accipientes sub Scholaftico esse haud vrgebantur,

DDDDDDDD 3

VII.

r) Vide Doc. sub Nro. II. III. & V. s) Conf. Doc. I.

t) Doc. II. u) BYDER. Tr. cit. p. 8.

VII. Imo Domicelli a studio generali prohiberi non poterant per Scholasticum. *x)*

VIII. Ad significanda antecedentia, & subsequenter effectum fiebat haec dimissio a Scholastico in schola puerorum, sub symbolo virgae, a qua disciplina quasi ultima percussione in posterum eliberatus declarabatur, & in Capitulum inductus in Collegium Capitularium a Decano assumebatur.

IX. Licet in regula emancipato in Capitulo vorum competierit, id tamen variis Ecclesiarum statutis at non sine ratione fuit modificatum: sic studiis generalibus introductis, biennium frequentationis inualuit. *y)* Alibi per biennium & triennium voce carent, siue, ut loquuntur, os clausum tenent; item per certum tempus carentiam habent, & sola praebenda Domicellari contenti esse debent.

X. Emancipationes debebant fieri gratis, quod tamen usu haud seruatur. *z)*

XI. Tempus certum, quo Emancipatio fieri debebat, erat ordinarie Statutis determinatum. *a)*

XII. Vacante Scholasteria ius emancipandi ad Capitulum pertinet. *b)*

XIII.

x) Doc. N. VIII. IX. *y)* BVDER. p. II. *z)* Doc. N. IV. V. VI. IX. *a)* Doc. N. VI. *b)* BVDER. Tr. cit. p. 19. Documentum desuper videtis N. XII.

XIII. Si controuersiae ob praebendas & Canonicatus in Capitulis Cathedralibus oriantur, atque vnus fauore amicorum subnixus, Emancipatione praeuia, stallum in choro, & locum in Capitulo, causa adhuc litigiosa, contra mandata Imperialia obtinuerit, talis emancipatio nulla a Iudicio Aulico declaratur: vti docent excelsi huius Senatus decreta in causa controuersi Canonici in Ecclesia Cathedrali Paderbornensi inter Baronem de Fürstenberg anno 1754. acriter ibi & Romae agitata, vti docet Conclusum die 22. Ianuar. 1754. conditum, hisce verbis:

„ Werden die von dem Chur-Fürsten zu Cöln,
 „ seinem Commissario Vogelius, den 2. und 21. De-
 „ cembr. an. praet. zugefertigte Befehle und Rescripta,
 „ und was darauf mit dem Cappen-Gang und Eman-
 „ cipation des Frey-Herrn von Fürstenberg vorgenom-
 „ men worden, Authoritate Caesarea hiermit cassiret
 „ und vor krafftlos, auch alles von denen 3. Pader-
 „ bornischen Capitularen dem Hugo von Fürstenberg,
 „ Carl von Fürstenberg und Franz Arnold von Assen-
 „ burg clandestine vorgegangene, vor null und nichtig
 „ erkläret. Excitetur Fiscalis Imp. Aulicus gegen die
 „ drey obbenannte Paderbornische Capitulares. „

In Rescripto Caesareo ad Praepositum, Decanum
 & totum Capitulum Cathedrale Paderbornense haec le-
 guntur:

„ Da nun Ihre Kaiserliche Majestät unterm
 „ heutigen dato, was heimlich und unerlaubter Weise
 „ mit dem Fürstenbergischen Tappengang und Emanci-
 „ pation vorgegangen, wie auch alle von dem Herrn
 „ Chur-Fürsten zu Cölln erlassene wiederrechtliche und
 „ unbefugte Befehle gänzlich cassiret und annulliret
 „ hätten; So werde dann Dom-Probst, Dom-De-
 „ chant und Capitel, ohne auf andere wiederrechtliche
 „ Verordnungen oder Unternehmungen (Romanos)
 „ zu achten, dem Kaiserlichen Befehl gemäß alles wie-
 „ der in den Stand herstellen, in welchem ben anges-
 „ meldter Revision des von Fürstenberg die Sache
 „ gewesen ist, und durchaus ehe Kaiserliche Majestät
 „ in Revisorio würden decidiret haben, keine Neue-
 „ rung, sie habe Namen, wie sie wolle, zulassen c).

XIV. Erronea est sententia eorum, qui ritum
 emancipationis per virgam ideo introductum credunt,
 vt Principes ac Comites a Capitulo arcerentur; quam-
 uis enim dentur Ecclesiae, in quibus numerus illu-
 strum eiusmodi personarum sit determinatus d): de
 exclusione

c) BVDER. p. 28.

d) Sic in Statutis Ecclesiae metropolitanae Magdeburgen-
 sis dispositum fuit: plures quam duo ex illustri Prin-
 cipum, Comitum & Baronum familia prognati inter
 8. maiores Canonicos moribus & legibus antiquis ne
 recipiuntor, vnus duntaxat e duobus in familia il-
 lustri & illustrissima prognatis Canonicis ad Capitula-
 rem

exclusionetamen eiusmodi Statutum mihi rescire nondum contigit. Neque dicta erronea ratio Ecclesiae Cathedrali Wirceburgensi quadrat, cum Historia sufficienter doceat, Comites continuo, saepe autem & Principes Capituli huius membra fuisse.

APPENDIX DOCUMENTORVM.

N. I.

*Diploma Henrici Archiepiscopi Moguntini,
Quo Ecclesiam, in Geisenheim unit Capitulo Cathedrali
ordinatque de Iure Scholastico circa cognatos Canonico-
rum Scholares, ratione promotionis domesticae
in victu, vestitu &c.*

*De 20. Nov. Anno 1146. **

In Nomine Sancte & individue Trinitatis.

Heinricus divina favente Clementia Moguntine Sedis Archiepiscopus. Sanctorum Patrum vestigia fide ac devotione summopere nobis imitanda considerantes, & vinee cultura patris familias plena felicitate denarium adipisci cupientes, pervigili cura ab ipsis rudimentis adolescentie laborando operam

Ddddddd s de-

rem residentiam admittitor. DÜRR. Diff. cit. §. XVI. not. h.

* Invenitur in GVDEN. Cod. Dipl. T. I. p. 183. N. 66.

dedimus, in domo Domini, scilicet Ecclesia beati Patroni nostri Martini subveniundo fratrum necessitatibus, & solatium ipsis exhibendo; ut conquisto lucro crediti laboris, gaudium intremus salutis & perpetue pacis: Recolentes animo verba Domini, dicentis: Qui in minimo, inquit, fidelis est, & in majori fidelis est.

Noscant ergo per succedentes seculorum generationes omnes Catholice Ecclesie filii presentes & futuri, qualiter Dei ineffabili cooperante misericordia, Nos, ipsorum studio exhibite devotionis. Sedula enim meditatione tractavimus, quali modo benigne consulendo defectum ipsorum sustentaremus, & penuriam stipendiorum quam multo tempore patiuntur, quantum valemus, in presentiarum relevare non omittimus.

Ad investituram Ecclesie in Geisenheim, libere hoc modo fratribus concessimus, ut Presbitero electo a fratribus, copia, que sufficiens videatur, usibus illius deputetur; residuum vero communi fratrum cedat utilitati. Qui Presbiter a Decano investituram, ab Archidiacono curam animarum suscipiat.

Præterea perpendimus, quod predicti fratres nostri, de Jure Scholastico, circa suorum cognatorum scolarium, videlicet Canonorum, domesticam provisionem cum Magistro scolarum ad lites indebitas, & contentiones frequentius prorumpere consueverunt:

verant : ut ergo in his occasio litis penitus deficiat , & in Ecclesia Moguntina pax & concordia magis ac magis proficiat , & convalescat ; Prelatis Ecclesie Moguntine consentientibus, Honorabili quoque viro, paci ac fraterne caritati omnimodis intento , Wilhelmo, scolarum Magistro quam devote postulante , X. libras in Studernheim , Magistro scolarum annuatim persolvendas , stabili iure tali tenore donavimus , quatinus in hac parte , salvo & incorrupto iure omnium aliorum tam præsentium quam succedentium Scholasticorum Moguntini Episcopatus, memorati fratres nostri , consanguineis suis scolaribus Canonicis , de stipendiis prebendalibus , in domibus suis victum & vestitum eo moderamine provideant , ut & ipsi ex hoc sui laboris consolationem percipiant , & Magistri Scolarum de prædictis redditibus sui juris debita compensatione non careant. Ut etiam ad hujus status honoris sancte Moguntine Sedis in hoc provehatur, V libras in Apolde Cantori delegavimus.

Preter hec omnia , ut claustralis religio redintegretur , que paulatim negligentia labi videbatur pro eo , quod erat constitutum, unde Janitor ad custodiam Dormitorii deputatus aleretur , elemosinam nostram, que de Lorecho singulis annis proveniebat, ad supplementum illius defectus concessimus: octo maldra filiginis , duo maldra tritici, & duo avene: Maldrum unum leguminis , & dimidium falis: quatuor

tuor gallinas, XX ova, V. solidos, funiculum lignorum, metitum XII pedum longitudine & Amam vini.

Hec Dominis & fratribus prompta voluntate tradentes, & VI carratas vini in Logensteina Predecessoribus nostris designatas auctoritate officii nostri corroborantes, anathemate nostro in virtute Spiritus Sancti & potestate beatorum Apostolorum Petri & Pauli interdiximus, ne se aliquis opponat, vel contradicat. Oracionibusque eorum assiduis nos commendavimus, quatinus dies Ordinationis nostrae vita superstite V. Kal. Octobris memoriter agatur; post consummationem vero vite praesentis, anniversarii nostri dies, loco suo prenotatus, Vigiliis Missarumque officiis in memoriam nostri celebretur.

Ad muniendam ergo nostram traditionem, & ad corroborandam rei veritatem, paginam praesentem conscribi, & sigilli nostri impressione signari iussimus. Annotatis infra Testibus nominetenus qui interfuerunt.

Hartmannus maioris Ecclesie Prepositus. Lodewicus Prepositus S. Petri. Gerlacus Prepositus S. Victoris, & Decanus maioris Ecclesie. Anshelmus Prepositus Sancte Marie ad Gradus. Arnoldus Prepositus & Camerarius. Willelhelmus Magister Scholarum. Hertwicus Cantor. Burchardus Prepositus de Jechebure. Silous Prepositus de Northun. Hartmannus Prepositus

fitus S. Mauricii. Godescalcus Prepositus de Mug-
stat. Lodewicus Prepositus de Franckenvort.

Capellani.

Giselbertus. Cunradus, Godefridus, Rudingus.

LAICI,

Comes Rupertus de Lurenburc. Gerhardus Co-
mes de Nuringes. Bertholdus Comes de Nithe. Ar-
noldus de Hagenowe. Embrico de Novo Castro. The-
odericus de Birberc. Heinricus de Thidesse. Mein-
gotus, Embrico de Gisenheim. Dydo, & frater eius
Meingotus Vicedominus. Dudo Scultetus. Wienan-
dus, & Wernherus frater eius. Ernestus, & filius
Helfricus. Volpertus & Wernherus Officiales. Wern-
herus Dapifer. Cunradus Pincerna. Cunradus, Drag-
bodo & Heidenricus Marscalci, aliique quam plures.

Acta sunt hec anno Dominice incarnationis
MCXLVI. Indictione VIII. Regnante Cunrado Rege
Romanorum huius nominis IIIo. Data & confirmata
XII. Kal. Decembris, in Moguntia, feliciter in Dei
nomine, Amen.

N. II. a.

*Conradi Archiepiscopi Moguntini Ordinatio
circa Ius Scholasticum.*

*De 26. Febr. Anno 1190. **

In Nomine Sancte & Individue Trinitatis Amen.

Conradus Dei Gratia Sabinensis Episcopus & Sacre Moguntine Sedis Archiepiscopus Vicesimo nono anno nostre electionis, septimo vero anno post exilium, quod pro matre nostra passi sumus Ecclesia Romana :

Quoniam ex Officio Regiminis a Deo nobis suscepto tenemur in cunctis Ecclesie nostre pro viribus providere, errata corrigere, recta & iusta queque facta fovere; Tam presentem etatem quam futuram posteritatem volumus non latere, quod habito nostre Ecclesie consilio & consensu, ad petitionem dilecti filii nostri, Petri Scholastici, Jus scholasticum sibi & successoribus suis, ne de cetero in eo fiat defectus, plene integramus. Ita videlicet, ut omnes de cetero scholares Canonici, tam presentes quam futuri in Ecclesia Moguntina, usque ad emancipationem, cum suis prabendis in procuracione sint Magistri; nisi Magistri liberalitas alicui gratiam faciat; omni cognatione Sanguinis, & cognatorum pro eis intercedentium occasione remota: Nullo rescripto, nec etiam

* Legitur in GVDEN. Cod. Diplom. T. I. p. 285. N. 107.

etiam Rescripto Archiepiscopi Heinrici * contra jus scholasticum per subreptionem obrento contra hoc impetrato, vel impetrando, obstante, vel scholastico Juri preiudicium faciente.

Magister vero Scholares ipsos secundum Ecclesie honorem nutriet moribus, disciplina, scientia, victu & vestitu. In vestitu istam damus formam, ut eos vestiat in pelliciis agninis, & pannis lineis & laneis secundum Ecclesie consuetudinem sufficientibus. Et de quibus non vult habere curam vestiendi, dummodo sint adulti, Denarios omnes de carne Magister recipiet, & de pisce, refectioes. Porcos de Nativitate, & Denarios, qui dantur ad supplementum panis, Magister retineat. Alios vero denarios elemosinarios, & denarios de vestibus Scholares recipiant. Et si Magister voluerit plus eis largiri, non sit ei successoribusque suis prejudicium.

Insuper quicquid jus scholasticum hactenus habuit, & precipue censum X. librarum Moguntine monete in Olmene, quem de liberalitate nostrorum predecessorum & nostra habet; & jus patronatus ecclesie Hufen & Rode juxta montem Sei Thisbodi, unde duas partes Decimas habet, & in antea juste acquireret, Magistro Petro Scholastico nostro & successoribus suis confirmamus, & per nos & successores nostros auctoriza-

* Supra N. I.

etorizamus. Sub interminatione anathematis precipientes, ut nullus contra hanc nostri privilegii paginam venire presumat.

Et ut hujus sacri pagina Rescripti perpetuo inconvulsa illibataque permaneat, omnia hic predicta corroborantes, nostro sigillo insigniri fecimus. Testes ad hoc rogati sunt:

Arnoldus major Prepositus. Henricus Abbas S. Albani. Burchardus Prepositus S. Petri. Henricus Decanus. Rucherus Custos. Godefridus Cantor. Waltherus, Symon, Majoris Eccl. Canonici. Bertholdus Decanus S. Petri. Theodericus ejusdem Eccl. Cantor. Wernerus Scholasticus S. Stephani. Waltherus ejusdem Eccl. Cantor. Arnual Decanus S. Marie ad gradus. Vlricus Decanus S. Johannis. Emelricus ejusdem Eccl. Scholasticus.

Acta sunt hec Anno Dominice incarnationis MCXC. Indictione VIII, quarto Kal. Martii.

N. II. b.

*De Jure Scholastici Metropolitani sub an. 1190.**

S. Dei gratia major Prepositus, Henricus Decanus, Rugerus Custos, Otto Cantor, Eberhardus Cellerarius, Cunradus Archipresbiter, Godefridus, Waltherus, Symon, Conradus: Dum in Capitulo nostro

* EX GVDEN. Cod. Diplom. Tom. I. p. 297.

nostro ad hoc id circo essemus, & Dns. Abbas Sci Jacobi nobiscum, Magister Petrus Scholasticus noster, in presentia nostra dixit, quod haberet secum quosdam concanonicos nostros scolares, quos libenter honoraret pro posse suo; Tamen dicens, quod timeret, ne posset sibi obici, quod minus honeste tractaret eos, quam consuetudo ecclesie haberet in parte ista; Rogansque nos causa Dei, ut de consuetudine Ecclesie in parte ista ipsum instrueremus, & doceremus, qualiter scolares secum morantes habere deberet, & maxime in vestibus, & de quibus ipse nullam curam vellet habere, nisi de sola scientia & victu; Quid, vel quantum de prebendis ipsorum illis deberet relinquere, ut se vestirent.

Cum inde aliquamdiu contulissemus, Dns Decanus in presentia nostra de facto isto, quicquid vidit & audivit a XXX. annis retro, de se, & de aliis, sicut asserit, Scholasticum instruendo, narravit de parvis in hunc modum: Quod in hyeme teneretur eis dare vestes sufficientes ad frigus repellendum. In Estate fustanicum album * cum vestibus lineis & calceamentis necessariis. Adultis vero, quibus relinquebat, curam
ve.

* „ Super fluvio — habent fullones habitacula plura, quae dicuntur candida, in quibus . . . panni de homibice, qui fiunt ibi, & dicuntur fustania, candidantur. „ Du Fr. voc. Fustania.

vestiendi de prebendis ipsorum, hoc relinquebat; scilicet vestituram de festo S. Martini, & Denarios omnes elemosinarios non spectantes ad mensam: Quos ita specificavit, quod de Refectionibus tunc non fuisset questio, quia Domini comedebant eas in Refectorio, sed quando redimebantur, quod raro erat, Magister nummos piscium in Cena Domini & Nummos Episcopi Rvthardi supplemento simile destinatos, accipiebat. Similiter accipiebat Nummos piscium in Cena Domini & Nummos Episcopi Ruthardi supplemento estivalis carnis destinatos; Et dimidium porcum vel estimationem ejus, scilicet XXX. denarios, in Nativitate Domini Magister similiter accipiebat.

Istam consuetudinem a Dno Decano auditam, & nobis decentem visam, laudavimus & comprobavimus. Sed si Magister de sua gratia alicui plus velit largiri, hoc non debeat ei in preiudicium verti.

Hujus rei memoriam ad preces Magistri scriptis mandari fecimus.

N. III.

Littera de sententia, lata pro Curia Scolasteriae maioris, contra domos vicinas.

*Anno 1261. **

In nomine Domini. Amen.

Judices Sancte Moguntine Sedis. Inter honorabilem virum, Magistrum Ludovicum scolasticum
majoris

* GVDEN. Cod. Dipl. T. I. p. 688.

majoris Ecclesie, & Gozonem civem Moguntinum, super edificio, quod idem Gozo juxta domum scolastrie majoris ceperat elevare, coram nobis questione suborta, & petente a nobis dicto scolastico, ut, cum domus scolastrie illud jus & honorem habuisset ex antiquo, quod habitantes circa domum ipsam, in atrio quod Lichof (Leichhof, al. Area funerum:) adhuc hodie vulgariter appellatur, sua edificia usque ad tempus istud non extulerant, immo volentes extollere prohibiti fuerant judiciaria potestate, ne luci domus scolastrie officerent, vel prospectum aliquatinus impedirent; & Gozo jam dictus contra antiquum modum & consuetudinem juxta dictam domum quoddam edificium sic omnino in altum erexerat, quod non solum lucem & prospectum domus sepefate impediret, immo de ipso edificio super mensam ipsius scolastici limpide videretur; quatinus præsumptionem hujusmodi reprimentes, faceremus idem edificium penitus demoliri, vel saltem redigi ad eum statum & modum, quod nec dedecorosum quoad prospectum & lucem, nec alias dampnosum foret domui scolastrie;

Nos igitur super petitione hujusmodi, per responsionem adversarii lite legitime contestata, receptis testibus, attestationibus publicatis, & auditis, que partes super ea proponere voluerunt: habito bonorum Virorum consilio, partibus presentibus & sen-

rentiam ferri petentibus, quia per testes Scolastici liquide probatum invenimus, quod aliqui cives Maguntini, qui in arcis ex opposito domus scholastrie edificia quedam elevaverant, que prospectui & luci domus officiebant, auctoritate judiciaria compulsi fuerunt sua edificia demoliri; Ex parte alia nobis constitit ex aspectu, quod sepefatus Gozo ultra consuetum modum ibidem edificantium erexerit domum suam; sententialiter dicimus, eundem Gozonem debere suum edificium demoliri, vel saltem idem edificium religere ad eundem statum & modum, quod nec dedecorosum quoad prospectum & lucem, nec alias dampnosum sit domui scholastrie.

Et in simili casu eandem sententiam diffinitivam extendimus in Areas & Domos adiacentes, vocatis per nos ad hoc, & praesentibus possessoribus earundem. Pronunciantes diffinitive, in ipsius Gozonis, & alias areas & domos adiacentes domui scholastrie, ex eo quod sunt in emunitate Ecclesie majoris, & in atrio publico quod Lychof dicitur, curie & domui scholastrie hac servitute subiectos, quod nulli liceat edificare in eis, sic, quod lucem domus ipsius impediat, vel prospectum, vel alias sit dampnosum.

Et quia domus Scholastrie ad hoc existit originaliter fabricata, & ob haec dignitati scholastrie principaliter adunata, ut in ea pueri Nobiles Canonici Maguntini *sub virga* constituti debeant sub scolastici regimine

mine enutriri, declarando dicimus, quod in domibus, que sunt vel erunt in areis memoratis, nihil debet penitus exerceri, per quod impediantur pueri circa studium, vel in moribus déformentur; Quodque scolastrie dedeceat dignitatem; utpote sunt prostibula & Taberne, & alia, quecunque possunt & honestis hominibus officere, & bonis deditos studiis impedire. Actum Moguntie, præsentibus

Decano, Custode, Cantore. Magistro Gysone. Conrado Archipresbitero. S. de Merlowa. Mgro Eberwino. Theoderico de Rosowe. Conrado de Waldeck, & Mgro Arnolde, Canonicis Maguntinis. Decano & Cantore S. Victoris Magunt.

Arnolde de Turri Camerario Civitatis. Baldungo filio Advocati. Willehelmo & Friderico fratribus Militibus de Rudensheim. Gysone dicto Magno, & Arnolde ad Quercum Militibus Moguntinis; & aliis quam pluribus, Clericis & Laicis.

Anno Domini MCCLXI.

N. IV.

Statutum Ecclesiae Mindensis super Emancipatione Canonorum.

*De 25. Febr. Anno 1345. **

In nomine Domini Amen. Ad universorum quorum interest tam præsentium quam futurorum notici-

EEEEEE 3

am

* WÜRDWEIN Subsid. Dipl. T. X. p. 140. N. 88.

am Nos Dei gratia Prepositus, Decanus & Capitulum & singuli Canonici Ecclesiae Mindensis cupimus pervenire, quod Ecclesie nostrae utilitati & ejus felicitibus incrementis quoad Statum ipsius ut nunc se habentis, prout nobis est possibile intendentes, matura deliberatione prehabita juris peritorum communicato consilio & Reverendi in Christo Patris ac Domini nostri Dni Ludowici Episcopi approbatione pariter & consensu accedentibus consuetudines antiquas licitas honestas & haectenus pacifice observatas pro honore commodo & profectu Ecclesie nostrae & personarum Domino famulantium in eadem introductas conseruare & ampliare, inutiles vero quae tam Ecclesie quam personis gravamen & dispendium inducunt, & per abusum invaluerant, abrogare & in melius commutare cupientes, modum & formam circa Canonicos in dicta Ecclesia emancipandos huc usque a longis retro actis temporibus de consuetudine observatas tamquam rationi consonas adprobantes, eandem consuetudinem & formam specificandam declarandam ac innovandam duximus, & singulorum auribus lucidius inculcare, & ne per oblivionem seniorum Canonico-
rum nostrorum aut propter eorum decessum experientiam plenam de hijs habencium minoribus & successoribus nostris occultetur, eam in scriptis redactam, ut ad eam recursus habeatur, in Archivis Ecclesie recondi decernimus & reponi, ut in forma tali dubitan-
tibus

tibus tocius ambiguitatis materia amputetur. Est igitur in dicta nostra Ecclesia de consuetudine taliter observatum, quod dum Canonicus Ecclesie nostre emancipari desideret, Decanum aut ejus locumtenentem accedere debebit, ut ipsum ad emancipandum admittat humiliter petiturus, cui de fratrum consilio & consensu per Decanum vel alium per superiorem ejus locum tenentem Capituli nomine prefigetur terminus capitularis competens ad explendum actum memoratum, prout utrobique parti emancipande & emancipantibus videbitur expedire; quo termino adveniente de mane hora Capituli per Scholasticum vel ejus vices tunc tenentem, Decano & Capitulo presentabitur & inquiratur de litterature sufficientia, de idoneitate persone, & habilitate ejus ad emancipationis actum legitime subeundum, & de aliis circumstantiis oportunis; ex tunc per Decanum vel alium Superiorem tunc locum Decani tenentem in loco claustrali, ut moris est, debite locabitur seu reponetur ibidem die ac nocte continuis usque ad horam Capituli diei immediate subsequents permanens, nec a claustro interim recessurus, qui tunc eadem hora primo prostratus emancipabitur, sive a primis scolis eripietur per Decanum aut per superiorem aliquem, ut est dictum, & eodem contextu & hora deferetur eidem juramentum & jurabit statuta consuetudines licitas honestas antiquas approbatas Ecclesie Mindenensis hac-

tenus pacifice observatas se inviolabiliter servaturum, & quod secreta Capituli non prodant, & caetera prout usus consuetudinis longeve inolevit; quo facto ad secundas scholas restituetur, in quibus secundum antiquam Ecclesie consuetudinem in divinis officiis perseverabit, & officium ad ipsum ratione gradus & ordinis secundarum scholarum pertinens exercebit, tam in Capitulo, quam in Choro, residentiam personaliter per unius integri anni circulum ibidem facturum continuam, sine spe alicujus gratie de remissione illius anni seu partis ejus sive quomodolibet faciende, non obstante, quod si forte aliquis vel aliqui Canonici post ipsum ante hujus anni circulum elapsum per emancipationem similem ad secundas scholas restituerentur, quod adhuc nihilominus propter eruditionem & informationem sibi faciendam de ordine cantu & divino officio de ritu juribus consuetudinibus, constitutionibus juratis aliisque in Domo Domini personis ecclesiasticis & Ecclesie necessariis residere per annum integrum teneatur, etiam si ipsum juxta consuetudinem Ecclesie e secundis scholis eripi oportet, quam consuetudinem modum & formam rationabilem, & juri consonam reputantes eam approbamus, volentes, ut de cetero in dicta Ecclesia nostra sub juramento firmiter observetur, sed quia alia consuetudo de servicio per Canonicos sic emancipatos tempore emancipationis dudum observata, videlicet quod talis Canonicus

nicus expensas graves, & omnino inutiles nec ecclesie aut persone emancipate fructuosas circa effrenatam multitudinem hospitem, quos ad prandium tamquam convivas invitare consueverat, propter quod multis debitorum oneribus gravabatur, ita quod vite sue temporibus vix vel nunquam de debitorum gravamine absolvere se potuit, in penuria degendo perseveranter & jugiter remanebat. Cum etiam, quia commestationes ebrietates, quae in talibus conviviiis per vulgares & multitudinem invitata exerceri solent, quasi frequenter scurrilitas indevocio & scandalum in populo suscitatur, quae omnino personis ecclesiasticis, & earum sunt conversationibus inimica & juri contraria, abusus hujusmodi, quos potius corruptelas quam consuetudines reputamus, revocare abrogare & in melius commutare cupientes tam pro personarum, quam ecclesie commodo & profectu de consensu omnium nostrum, nec non Reverendi in Christo Patris & Domini nostri Episcopi circa premissa omnia approbatione connivencia & consensu videlicet, ut Canonicus emancipatus a tam gravibus expensis inutilibus relevetur, & mitius cum eo agatur, cum moderamine infra scripto ordinandum & cum maturitate debita duximus statuendum, quod ad armarium Ecclesie nostrae pro emendatione comparatione & augmento ornatus ecclesie quinque marcas denariorum Minde legalium & bonorum, & ad fabricam Ecclesie totidem marcas, & ad structuras & reparaciones &

emendas edificiorum clauſtri duas marcas dictorum denariorum proviſoribus ad hujus officia deputatis ſeu deputandis ante ereptionem ipſius Canonici de carcere in parata pecunia expedire & ſolvere teneatur. Idem cuilibet Canonorum in dicta noſtra Eccleſia emancipato præſenti ſeu etiam abſenti, qui reſidere perſonaliter ſolitus fuerit, duos ſolidos Mindenſium denariorum Epifcopo, Præpoſito & Decano cuilibet eorum talium denariorum duplicem portionem, Canonicis nondum emancipatis cuilibet unum ſolidum vicarijsque, Rectori ſcolarum, Succentori, Rectori fabricæ, Rectoribus capellarum ſanctorum Johannis Baptiſte forenſis & Georgij martiris, Camerarijs, Campanarijs, ſcolari legenti regulam & regenti organa in Eccleſia noſtra ſimiliter unum ſolidum eorum cuilibet. Item ſcholaribus Dormitorialibus & Choralibus ſimul duos ſolidos, præterea Subcentori & Magiſtro ſcholarum occasione ſcolarum pro precio eidem debito & ſolui conſueto cuilibet ſex ſolidos Mindenſium denariorum. Item cuilibet Duorum Camerariorum unam marcam denariorum Mindenſium vel ſeptem ulnas panni equalis valoris ad minus, quod tam ipſis Camerarijs dari poterit ſecundum honeſtatem & qualitatem perſone emancipate ſi voluerit pro ſuo libitu voluntatis. Item ſcholaribus Choralibus in dormitorio duodecim ſolidos denariorum Mindenſium miniſtrabit. Præterea ſervitium, quod capitulo, ſingulis Canonicis

nicis prelatiſ & Vicarijs emancipationis tempore in procuratione expenſarum faſturus eſt, taliter duximus moderandum, videlicet quod idem Canonicus cum ſua familia Camerarijs tum et campanarijs in clauſtro ſeu reſectorio ſe procurabit & reficiet, nec extraneos quosque ſive clericos aut laycos ultra decem perſonas ſibi aſſociare vel aſſumere ad conveſcendum non poterit nec debebit, precipue ſiquidem Reverendo Domino noſtro Epifcopo pro tempore exiſtenti ſex ſextaria vini tam in abſencia quam in preſencia, ſed fercula ſicut alijs prelatiſ dummodo in loco Emancipationis tempore præſens exiſtat, idem Canonicus miniſtrabit. Item cuilibet Canonicoꝝ præſenti & etiam abſenti, dummodo perſonalem reſidentiam ſolitus ſit facere, ut eſt dictum, duobus ſextarijs vini ſani & bibiliſ, quod pro denarijs redimi non poterit nec debebit, & quatuor ſemellis recentibus & legalibus & quatuor ferculis, ſcilicet pro primo duos pullos mature etatis bene coctos & conditos ſpeciebus aromaticis. Item pro aſſatura duos pullos aſſos conſimiles prioribus aut in alia aſſatura equalis valoris, alia duo fercula intermedia honeſta & recentia decocta, quorum unum erit de ferinis, ſi bono modo haberi poterit, alioquin utraque de carnibus recentibus bene coctis ſervire tenebitur & ad eorum hoſpitia deſtinare. Quod quidem ſervitium Prepoſito Decano & alijs Prælatiſ, videlicet Cantori, Theſaurario

&

& Scolaſtico nec non ſanctorum Martini Johannis & Homelenſis Eccleſiarum Prepoſitis, ſi præſentes extiterint aut reſidere conſueverint ob prelacionis reverenciam duplicatum, Vicariis vero, Reſtori ſcolarum, Subcentori, Reſtori ſeu Cuſtodi fabrice, Reſtoribus capellarum ſanctorum Johannis Baptiſte forenſis & Georgij Martiris, legenti regulam & organa regenti & eorum cuilibet dimidium ſextarium vini cum duabus ſemellis, tria fercula, pro primo unum pullum coctum pro aſſatura, unum pullum aſſum & unum ferculum intermedium de coctis carnibus recentibus vel ferinis valoris, ut ſuperius eſt expreſſum. Si vero contingeret in cibis quadrageſimalibus ſervicium emancipationis fieri debere, ex tunc quatuor fercula talis emancipatus in Eſotibus & aliis piſcibus adultis & bonis in valore ſervicio in carnibus facturo equipollentia in præſcripto numero Canonicis Prelatis Vicariis & aliis, ut prædicatur, miniſtrabit. Volumus etiam, ut præmiſſa ſtatuta & ordinationes a Canonicis in antea emancipandis tempore emancipationis ſue inter alia ſtatuta & conſuetudines jurentur & una cum eiſdem comprehendantur ſub juramento predicto. Nos igitur Ludowicus Dei gratia Epiſcopus Mindenſis, ut hujusmodi præſcripta in ſuo vigore perpetuo permaneant, & debitum fortiantur effectum, omnia & ſingula prædicta in omni ſua forma & modo ex certa ſcientia auctoritate ordinaria in nomine Domini approbamus, ratificamus, & confirmamus, ſigillumque

que nostrum , quo utimur una cum Capituli nostri sigillo præsentis scripto apponi fecimus in evidentiam premissorum. Acta sunt hec Anno Domini Millesimo tricentesimo quadagesimo quinto , quinta Kalendas Martij. Preterea nihilominus Canonici tempore electionis provisionis seu collationis sibi facte de canonicatu & prebenda denarios vini secundum antiquam & approbatam consuetudinem ac retro actis temporibus observatam , videlicet unicuique Canoniorum nostrorum emancipato duos solidos , Episcopo , Præposito & Decano , cuilibet eorum duplicem portionem, Canonico non emancipato, vicarijs, Magistro Subcentori , Magistro fabrice , Camerarijs, campanarijs , scholari legenti regulam ac regenti organa cuilibet eorum unum solidum, Scholaribus in dormitorio duos solidos, Canonicis sanctorum Martini & Johannis eorumque Vicarijs & Magistris, Camerario sancti Martini Dominabus S. Marie, Plebanis & Capellanis ibidem , Rectrici psalterii , Rectoribus Ecclesie & capellarum sanctorum Symeonis, Sancti Johannis Baptiste forensis , Georgij Martiris, sancti Spiritus & Nicolai, cuilibet eorum unum solidum , Abbatisse S. Marie , Decanis sanctorum Martini & Johannis cuilibet duos solidos , Campanarijs , Ecclesiarum prædictarum cuilibet sex denarios Minde legalium ministrabunt. Actum, Approbatum & Datum ut supra.

N. V.

*Decretum Salmanni Episcopi Wormatiensis de
Emancipatione Canonorum ad An. 1347. 7. Sept. **

Salmannus Dei & apostolicae sedis gratia Episcopus Wormatiensis Dilectis sibi in Christo Praeposito, Decano, totique Capitulo Ecclesiae S. Andreae Worm. salutem &c.

Quoniam decens iuri, & rationi consonum est, ut in officiis ecclesiasticis seu Praelaturis earundem Civitatis & Dioecesis Uniformitas omnino observe-
tur. Nosque, sub cuius cura Ecclesiae nobis subiectae consistunt, quando sincerius eas diligimus, tanto lubentius honorificum earundem statum de bono in melius affectamus. Verum quia vos, una cum Magistro Conrado Bechilmanni Scolastico ejusdem Ecclesiae vestrae, Decretorum Doctore nobis proponi fecistis, & humiliter supplicastis, quatenus scolastica vestra conformetur aliarum Majoris, Nuhensis, & sancti Pauli Ecclesiarum Wormatiensium scolasteriis, & potissime in subscriptis, videlicet: quod canonici prebendati denuo ad ipsam ecclesiam Sancti Andreae recepti & recipiendi, extra Capitulum ibidem existentes se praesentare habeant dicto scolastico,

* Ex Archiv. Eccles. Colleg. S. Andreae Worm. producit SCHANNAT Hist. Episc. Wormat. Cod. Prob. N. CXCVII. p. 171.

co, & suis in dicta scolasteria successoribus, & eius & eorundem successorum correctionem & disciplinam suscipere & pati, quodque dictus scolasticus & sui successores dictorum novorum Canonorum praebendatorum redditus, fructus, proventus, praesentias & alias obventiones habeat recipere, & sibi applicare, seu in usus suos convertere, victu & vestitu eisdem novis Canonicis per eundem Scolasticum, & suos successores dandis, semper salvis, donec per ipsum Scolasticum & suos successores emancipentur seu licentientur iuxta consuetudinem antiquitus observatam; Quodque dictus Scolasticus, & sui successores scolastici, hujusmodi novos Canonicos, postquam ad annos competentes venerint, & sub jugo suo, seu correctione & disciplina, in modum praescriptum, per tempora convenientia secum steterint, licentiare & emancipare habeat, absque omni exactione seu extorsione cujusvis pecuniae &c. si autem praedictus Scolasticus vel sui successores scolastici in hujusmodi licentia novis Canonicis danda, seu emancipatione facienda nimiam moram protrahendo fecerint, & Decanus pro tempore existens, cum majori parte Capituli, capitulariter decreverint, Canonicum illum de quo queritur consideratis considerandis, per scolasticum fore merito emancipandum, tunc infra octo dies proxime subsequentes ipsum Canonicum necessario habeat licentiare seu

eman-

emancipare. — Alioquin ipsis octo diebus elapsis, idem Canonicus auctoritate hujus praesentis statuti, eo ipso mox sit licentiatum seu emancipatus — Praeterea, quod institutio & destitutio Reſtoris ſcolarum ibidem, ad ipſum ſolum Scolaſticum & ſuos ſucceſſores duntaxat de caetero pertineant — Hinc eſt quod eandem ſupplicationem in omnibus & per omnia favorabilem omnino amiſimus, & admiſimus per praesentes —

Dat. Wormatiae, ſub Anno Dom. MCCCXLVII. die VII. menſis Septembris.

N. VI.

*Statutum Gerlaci Archiepiſcopi Mogunt. ſuper
Statu Scholaſticorum & Promotorum ſeu promouen-
dorum nouiter ad Praebendas &c.*

*De Anno 1355. 21. Nou. **

Gerlacus Dei gratia ſanctae Moguntinae ſedis Archiepiſcopus, Sacri Imperij per Germaniam Archicancellarius, Uniuerſis & ſingulis Praepoſitis, Decanis, Scholaſticis, Cantoribus, & aliis Praelatis, Canonicis & Cleris quibuſcunque per noſtras civitatem & Dioceſin Moguntinam conſtitutis, ſalutem
in

* Ex libro antiquo Statutorum Eccleſiae Collegiatae Bingenſis ad S. Martinum producit WÜRTWEIN Subſid. Dipl. T. I. p. 173.

in Domino sempiternam. Ad perpetuam rei memoriam. Pastoralis Officij nostri cura continua quam cunctis agendis & reformandis per nostras Civitatem & Dioecesin habere nos oportet, die nocteque per-vigil ad hoc accelerat, ut etiam spreto proprii nostri corporis commodo per voluntarios labores subditorum removeamus scandala & gravamina ac ipsis utilitates & commoda in pacis fiducia, quantum nobis ex alto conceditur, mente avida procuremus; Tunc enim vere & rite in subditorum possumus gloriari salute, cum & ipsi relatione vicissitudinaria de procurata a nobis eis pace & concordia congratulari poterint inconvulsa. Dudum siquidem a longaevis temporibus iuste, provide, ac religiose instituta Praelatura Scholasteria tam in Ecclesia nostra Moguntina, quam in alijs Ecclesijs collegiatis nostrarum Civitatis & Dioecesis ipsis Praelaturis annexa fuerint quedam concernentia labores & onera, quedam vero honores & emolumenta, ac inter alia ipsis Praelaturis annexum invenimus, quod Scholastici existentes pro tempore, minores promotos ad canonicatus & praebendas in suum Regimen ac gubernationem recipe-rent, ipsosque in scientia, moribus & honestate disciplinae Ecclesiasticae suarum Ecclesiarum pijs admonitionibus informarent; sed heu quod ordinatum est & fuerat circumspicte ad minorum eruditionem & profectum, jam laxatis habenis ultra protrahitur ad

majorum & plurimum provektorum gravissimum detrimentum. Hoc enim docet experientia efficax rerum Magistra, quod plures Scholastici nostris temporibus non in tantum quaerunt minorum informationem, sicut avaritiae coecitate Bursarum suarum repletionem, & substantiarum tam minorum quam provektorum evacuationem. Tanto quoque tempore maxime adultis est interdicta ab ipsis Scholasticis praebendarum suarum administratio, quamvis secundum leges & canones inspecta ipsorum aetate tutores seu curatores eis dandi non essent, quod decurso ut in pluribus statu eorum perfectiori vacuis manibus incedunt, respicientes aliquando per quinquennium & amplius Scholasticorum suorum emancipationem nec habentes de praebendarum suarum fructibus potestatem aliquam disponendi; propterea nos provide attendentes, quod virtus naturalis a primaevo procreata in hominibus debilitatur de die in diem, & quod humana essentia tantum vigorem in instanti tempore sustineri non potest, praemissis insolentijs, gravaminibus & incommodis taliter occurrere volumus, ut promoti maxime adulti se gaudeant relevatos, & Scholastici de constitutione nostra praesenti conqueri non valeant, se fore gravatos; statuimus igitur & matura ac diligenti deliberatione praehabita perpetuo ordinamus, ut quandocumque aliquis infra sextum decimum annum exclusive ad aliquam praebendam pro-

promotus fuerit pacifice, in hoc vel alijs subscrip-
tis casibus, quod Scholasticus illius Ecclesie illum ju-
venem usque ad decimum octavum annum & non
ultra, dum tamen promoveatur ad sacros ordines,
a quo etiam ipse vel capitulum in subscriptis cas-
ibus prohibere eum non possit, libere valeat retinere,
sibi que curet more Scholastico præesse, prout & pro-
desse. Si vero aliquis nullam prærogativam status
habens in sexto decimo anno vel ulterius ascendendo
usque ad vicesimum tertium annum inclusive præben-
dam canonicalem in aliqua Ecclesia consecutus fuerit,
hunc sub jugo Scholastici per biennium tantum &
non ultra numerando vel computando a tempore in-
tegre perceptionis fructuum ad minus dimidiorum
usque ad biennium ex tunc plene elapsum, & non
admissionis vel receptionis pacificae esse volumus;
dummodo ad sacros ordines interim promoveatur,
etiam contra Scholastici voluntatem, quem etiam
Scholasticus pro tempore existens similiter poterit re-
tinere, ut superius est expressum; si qua autem sim-
plex persona sacerdotium, personatum seu statum
alium non habens in vicesimo quarto anno vel ul-
terius ascendendo, deinceps præbendam canonicalem
consecutus fuerit, hunc per unum annum tantum &
non ultra, dummodo ad sacros ordines juxta præ-
missa promoveatur, sub jugo Scholastici volumus
remanere. Non est enim mirum, quod talis cum

moderamine præfenti ad promiffa habilis reputetur, qui etiam ad curam parochialis Ecclefiae juxta fanc-
tiones canonicas in hujusmodi ætate eft habilis &
idoneus præfignatus; qui vero ceffante dolo & fraude
ante promotionem ad hujusmodi præbendam, perfo-
natum & facerdotium habuit, vel locum capitularem
in diocefi noftra feu aliena per annum poffedit,
eo ipfo a jugo Scholaflici fit exemptus, falvo eo, quod
ad impendendam fibi reverentiam & obedientiam tan-
quam fuo prælato, fi idem Scholafticus hoc defidera-
vit fub expenfis ipfius Scholaflici in hofpitio ejusdem
ffare debebit, cum decentia debita & honefta. Coete-
rum quandocumque aliquem fuper præbenda fua
litem habere contigerit, illum durante lite vel etiam,
fi tempora hujusmodi constitutionis effluxa fuerint,
totaliter, per Scholafticum peti nolumus, nec eum
ut apud ipfum remaneat, arctari quomodolibet
vel compelli, ne illum nunc per litem, nunc per re-
tentionem Scholaflici oporteat dupliciter aggravari;
fi vero fedata lite tempora hujusmodi constitutionis
nondum plene fuerint effluxa, ftatuimus, quod pro-
motus tempus, quod fupereft, tantum fub jugo
Scholaflici adimplere teneatur, hoc femper obfer-
vato, ut idem promotus, fi voluerit, poterit infra hu-
jusmodi tempora ad facros ordines promoveri, hu-
jus autem præbendae fructus integre, ut fupra eft
expreflum, habito refpectu ad tempus elapfum Sco-
lafticus

lasticus recipere poterit juxta ratam temporis subsequents. Siquis autem Scholasticus quemquam promorum ultra hujusmodi tempora & promotionem ad ordines sacros, qui ipso jure absque quolibet ejus facto, ab eo esse emancipatus dignoscitur, retinere præsumperit, vel in receptione sacrorum ordinum prohibuerit, ac sine exactiōe aliqua eum non dimiserit, nulla tam præsentationis per eum facienda, seu aliqua alia contra promissa etiam in Ecclesiis durius observata sibi suffragante, ad restitutionem dupli ejus, quod ab eo recepit, sine remissione aliqua teneatur, & nihilominus ipso facto sit excommunicationis sententia innodatus; Postquam vero prædicta tempora in simplicibus personis apud Scholasticum elapsa fuerint, & promotio ad ordines sacros, id est, subdiaconatus intervenerit, ut præfertur, volumus, ut Decanus & Capitulum Ecclesiae, in qua hoc evenerit, taliter emancipatum ipso jure a jugo Scholastici per lapsum temporis & promotionem ad ordines prædictos examinationi debite subjiciant, & per mensem vel duos ad longius de ejus scientia experiantur & super eo debite se informant, & si invenerint eum habilem & idoneum in legendo & cantando, in quo cultus Divinus consistit, & honor chori perficitur, ac in quibus disciplina chori maxime adimpleretur; nisi talis promotus ad altius studium properet voluntarie, talem non obstante contradictione

seu exceptione cujuscunque de media prae-benda, vel alias quomodocunque ipsum postquam ejus super hoc requisiverit assensum, coram publico singulariter vel communiter ex infra octo dies proxime subsequentes ad capitulum recipiant, ac eum tractatibus capitularibus permittant una cum aliis liberaliter interesse; hoc semper salvo, quod si Decanus & Capitulum vel major pars ipsius ad numerum personarum & non effectum juris quoquo modo fenserint, super quo eorum conscientias oneramus, quod ex missione promoti seu beneficiati ad studium utilitas personae vel Ecclesiae oriatur, quod ex tunc iuxta consuetudinem ipsius Ecclesiae ad studium per eosdem libere transmittatur. In constitutis autem in personatibus seu praelaturis vel actu ad ordinem sacerdotalem ordinatis, vel qui alias Capitulum ubicunque per annum intraverunt, ut promittitur, constituimus, quod absque difficultate qualibet, cum secundum praemissa alias sufficienter probati noscantur, ad Capitulum cessantibus impedimentis legitimis sine pertractatione aliqua requisiti, ut praemittitur, admittantur. Licet autem in dando vel recipiendo taxum praebendarum vacantium ad nos optio vel electio primo de jure pertinere posset, tamen ne circa praemissa aliquod obstaculum ingeratur, statuimus, quod sine omni optione vel electione taxus medietas praebendae, quae vacaverit, existens in corpore una eum praesentis ad
pro.

promotum perveniat, reliqua vero medietas nobis pro annis biennialibus vel alias ubi beneficia vacantia cedere debebunt, legitime conferatur. Volumus autem, quod quandocunque secundum præmissa super aetate dubium oriri contigerit, deficientibus aliis probationibus, Superior habito iudicio de aspectu promori super probatione suae aetatis iuramentum sibi deferre valeat, & quod, ut sic per delatum iuramentum & per eum prestitutum secundum credulitatem & informationem parentum in hoc casu aetas ipsius efficaciter sit probata. Præmissa autem omnia & singula ex causis rationalibus & legitimis constituimus, ac ex certa scientia ordinamus, nolentes quibuscunque personis contra præmissa statuta consuetudines vel privilegia seu appellationes vel diffugia quaecunque Ecclesiarum vel personarum in aliquo suffragari, etiamsi firmata fuerint iuramentis, quae contra prædicta rationabiliter jam constituta, irrationabiliter videntur esse servanda, & ideo ea minime servari declaramus & eadem tollimus, relaxamus ac super eis praesentibus dispensamus. Capitulum vero, quod contra hanc nostram consuetudinem quicquam attentare praesumpserit, cum effectu suspensionis sententia se sciat firmiter innodatum. Hanc autem nostram constitutionem non solum ad futura extendi volumus, sed arctius in praecedentibus observari, ac quod nobis non licet ad praesens in praecipiendo jure Metro-

politico Ecclesiis & personis per nostram provinciam constitutis, hoc eis saltem, ut ipsam constitutionem ratione aequitatis & justitiae observent praesentibus indicamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc praesentem paginam nostrae constitutionis, voluntatis & dispositionis legitimae infringere vel ei ausu temerario contraire; Quisquis autem hoc attentare praesumpserit ultra praemissa indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus ac sancti Martini nostri Patroni se noverit incursum. Datum XI. Kal. Decembris anno Domini Millesimo Trecentesimo Quinquagesimo quinto.

N. VII.

*Mandatum Archiepiscopi Moguntini super studio biennali. De Anno 1356. 26. Ian. **

Gerlacus Dei gratia sanctae Moguntinae sedis Archiepiscopus, sacri Imperii per Germaniam Archi-Cancellarius devotis nostris dilectis Decano & Capitulo Ecclesiae sancti Severi Erfordiae nostrae dioecesis, sinceram in Domino charitatem. Ad nostrum pervenit auditum, quod licet olim in dicta vestra Ecclesia per Decanum & Capitulum salubriter statutum fuerit, & inconcusse multis temporibus observatum, quod qualitercunque Canonici & praebendas

* EX BUDER. Symict. P. I. p. II.

das in ipsa vestra Ecclesia affecuti, remancipari & ad Capitulum assumi ac habere vocem in Capitulo uno deberent, nisi prius stetissent per biennium integrum in studio generali, cum hujusmodi statutum non est aliquibus temporibus fortassis causis & impedimentis subsistentibus observatum. Nos igitur proinde attendentes, quod hujusmodi negligentia observationis dicti statuti vergerit in grande non solum universalis, verum etiam singulare Ecclesiarum, quae ad sui regimen permaxime virum literatum indigere noscitur, periculum & jacturam, vobis tenore praesentium in virtute sanctae obedientiae mandamus praecipientes firmiter & districte, quatenus praefatum statutum reformatum ipsum faciatis in antea firmiter observari, sicut pro transgressione ipsius canonicam & nostram ultionem volentes evitare. Datum anno Domini 1356. 7. Kal. Februarii.

N. VIII.

*Decretalis reformatoria Concilii Constantiensis
de Reformatione Ecclesiastici Status Tit 2. de Consuetudine
Cap. uni. De Anno 1417. **

Corrupta quadam & perversa consuetudine in quibusdam Ecclesiis cathedralibus & collegiatis servatur,

§§§§§§§ 5

vatur,

* EX HERMANN VAN DER HARDT Conc. Constant. T. I. P. XII. p. 674. Et ex eo BVDER Symicta P. I. p. 9.

vatur, & tamquam pro lege tenetur, quod quicumque novellus Canonicus ad praebendam admissus cujuscunque etiam conditionis, praeeminentiae, Literaturae, dignitatis aut aetatis juret, sicut si velit admitti ipsum jurare oportet, quod sub Jugo Scholastici illius Ecclesiae remaneat, quousque ab eodem Scholastico fuerit emancipatus & dimissus: quo tempore durante, etiam quantumcunque alias idoneus ad Capitulum nullatenus admittitur. Quo fit, ut Scholasticus tales novellos Canonicos praebendatos, ad domum & ad suam mensam vocet, & cogat eos, sibi corpore praebendarum suarum cum quotidianis distributionibus, quae praesentia nuncupantur, totaliter & officialiter deservire, tamdiu, donec tales, tamquam de jugo captivitatis, actu certam & magnam pecuniae quantitatem in modum exactionis persolvant, & se redimant. Et licet hujusmodi statutum forsan ab initio consuetudinarie ex tali existat introductum ratione, ut novelli canonici praebendati, minores & majores in annis, minus docti existentes, apud Scholasticum Ecclesiae doctrinam scientiarum & disciplinam choralem & ecclesiasticam addiscere valeant: Tamen quia absurdum est, & totaliter absolum, quod Doctor & Magister debeat subesse discipulo, sapiens interdum idiotae, vel aetate maturus juniori. Idcirco hoc sacrosanctum Concilium ordinat & decernit: Tale statutum quacunque etiam consue-

suetudine introductum, ad Doctores, & Magistros, & GraduatOS ad eos, qui XXIII. annum completere attigerunt, & qui alias sacerdotio essent apti, ac etiam ad eos, qui in aliis Ecclesiis per integrum annum Capitulares fuerunt, & tractatibus Capitularibus interfuerunt, nullatenus extendatur.

Eriam Scholasticus juniorem aliquem Canonicum, generali studio volentem insistere, nullatenus habeat impedire, vel actu studio insistentem revocare. sub pœnis privationis suae scholasticae, qua sit, si contra praemissa fecerit, privatus ipso facto. Non obstante quocunque juramento. Quod ex nunc, prout ex tunc, praesens Concilium cassat & annihilat & super eo dispensat ad cautelam.

N. IX.

*Extractus Constitutionum Brandae Cardinalis Placentini, Legati Martini V. Papae, Visitatoris & Reformatoris pro Ecclesia Moguntina & totius Allemaniae de Anno 1422. **

Est in nonnullis Ecclesiis civitatis & dioecesis Maguntine praesertim in ipsa maiori Ecclesia consuetudo, ut Scolasticus, qui pro tempore fuerit, assumpti ad Canonicatum tamdiu praebendam sibi retineat, quousque ipsum emancipare voluerit. Unde fit, ut avaricia eius retinendi prebendam, interdum

* Ex Lvdzw. Reliq. MScript. Tom. XI. p. 397.

allectus diutius sub sua velit retinere potestate. Et quod deterius est, nisi secum de certa pecunie quantitate convenerit, eum emancipare recusat. Talem autem consuetudinem sive statutum debito moderatione limitare volentes: Statuimus predictam constitutionem, statutum ad Magistros & Licenciatos sive Baccalarios formatos in sacra pagina Doctoresque, & Licenciatos in iure canonico vel civili, seu ad sacerdotes, nec non ad illos qui in aliis Ecclesiis per unum annum integrum capitulares fuerint, ubi persone idonee & literate recipi solent, nullatenus debere extendi; quos eo ipso a cura ipsius Scholastici liberos & emancipatos esse decernimus. Hii vero qui sunt infra sextum decimum annum usque ad ipsum sextum decimum annum continue, qui vero sextum decimum annum excedunt, per annum tantum, & non ultra sub eiusdem Scholastici cura & disciplina teneri possunt, quo tempore elapso emancipati intelligantur. Si tamen aliquis predictæ etatis ad studium generale de Licentia prelati sui, studendi causa, se transferat, nolumus, a Scolastico per retentionem prebende vel alium modum debere impediri. Addimus etiam, ne pro emancipatione domicellorum aliquid penitus predicti Scolastici audeant recipere sub pena dupli eius, quod receperint. Mandamus autem predictis Scolasticis, ut providere debeant iuxta consuetudinem Ecclesiarum scolis puerorum de sufficientibus,

tibus, & utilibus magistris, qui debitam ac sollicitam ipsorum scolarium, tam in moribus, quam in scientia, instruendorum curam habeant: ut saepe inquirant & se informant providendo, ut in dictis scolis nullus defectus committatur; & si in predictis Scolastici negligentes aut remissi fuerint, damus licentiam Decanis & capitulis suarum Ecclesiarum per subtractionem fructuum ipsius Scholastrie, predictis defectibus providere.

N. X.

*Extractus Statutorum Capituli Ecclesiae B. Mariae & S. Gangolphi in Deuerstati extra muros Bambergenses, de Anno 1437. 17. Jan. **

Capitulum IV.

De Scholastico Ecclesie nostre & ejus officio.

Et ne scholastica depereat disciplina statuendo volumus, quod Scholasticus ecclesie nostre pro tempore schole ejusdem ecclesie de idoneo rectore scolarium pro tempore & eidem rectori de expensis aut de salario juxta Decani & Capituli nostri vel majoris ejus partis dictamen competenter provideat, Scholares in Choro & scholis ad scholasticam per se vel eundem Rectorem coerceat disciplinam, libros
can-

canuales ad scholas pro juvenum informatione pertinentes procuret & quoties necessarium fuerit, reformet. In solennitatibus præcipuis, quibus actus Chori per Decanum aut seniore Canonico presentem ordinantur, primam lectionem ceterisque festis novem lectionum, tres lectiones & singulis his tres versus priores, sed feriatis diebus primam lectionem & priorem versum ac in ceteris Chori nostri actibus scholares iuxta consuetudinem Ecclesie nostre ordinet & disponat, atque singulas Ecclesie nostre litteras, cum opus fuerit, legat & conscribat.

Capitulum XII.

De emancipatione & receptione ad Capitulum & juramento Canonici Capitularis.

Statuimus quoque, ne Canonici iugo Scholastici adhuc subiecti priusquam suas prebendas pacifice habeant & fructus prebendales eis ex statuto XIX. statuto veteri desuper edito, debeantur ac post lapsum temporis, quod ante perceptionem huiusmodi fructuum juxta idem statutum expectare tenentur, per medium annum residentiam secundum consuetudinem ecclesie nostre in prebendis suis fecerint personalem, emancipationem a dicto iugo scholastici aut introitum Capituli per se vel alios exigere vel obtinere seu contra voluntatem & expressum totius Capituli vel majoris ejus partis consensum dictum jugum Scho-

Scholastici exire & Capitulo seu Capitularibus tractatibus se temere ingerere presumant, sed lapso tempore, ut praemittitur post Capitularem emancipationem, que ex laudabili vita & morum honestate procedit, possunt ipsi canonici non capitulares pro sui admissione & receptione ad Capitulum per se & alios bonos viros erga Capitulum humilibus instare precibus, decenti modo & forma, & ad sacrum ipsius subdiaconatus ordinem promoti per Capitulum nostrum vel majorem ejus partem ad Capitulum & tractatus recipi Capitulares, cum vero aliquem Canonicum prebendatum extracapitularem in Decanum ecclesie nostre eligi & assumi contingeret, tunc obedientie promissione per ipsum recepta a personis sibi subditis poterit pro admissione ad Capitulum, ut praemittitur, petere, & oblata sic Capitulo nostro ejus petitione exaudiri debebit & admitti: quilibet vero Canonicus ad Capitulum nostrum sic recipiendus in Capitulo nostro statim prestare tenebitur juramentum, quod sequitur:

Ego N. N. Canonicus huius Ecclesie B. Marie in Theuerstatt extra muros Bambergenses juro, quod in tractatibus capitularibus de & super utilitate & profectu Ecclesie predictae & personarum ejus cum requisitus fuero, fideliter consulam, secreta capitularia capituli ejusdem Ecclesie atque tractatus capitulares secretos & celandos jugiter celabo, nec ulli homini

homini extracapitulari verbo vel facto unquam revelabo. Sic me Deus adjuvet & hec sancta Dei Evangelia &c.

N. XI

*Extractus Statutorum Episcopi Wirceburgensis
Godefridi de Anno 1452. Vbi in paragrapho de Vita
& honestate Clericorum, refertur Decretum
synodi Moguntinae. **

Sancta etiam Synodus, quia informata est, in nonnullis Ecclesiis Provinciae moguntinae tam cathedralibus, quam collegiatis pessimas & iuri divino & positivo ac rationi contrarias vigere & ex corruptela introductas esse consuetudines praesertim — — in emancipatione, quam ita appellare solent, Doctorum, & notabilium personarum, cum receptione multarum pecuniarum — — Haec itaque sancta Synodus praemissa omnia damnat.

N. XII.

Sententia super Emancipatione Wormatiensi.

*De Anno 1455. 26. Febr. ***

Wir Johann von Benningen Dechant und Capitell
des Dumstifts zu Speyer bekennen, so als die
wirdigen Herren Dechant und Capitell of eyne und
der

* Vid. Thesaur. Iur. Franc. Sect. II. p. 686.

** Ex Archivio apud BVDER. Symict. P. I. p. 19.

„ der ersame Herr Johann von Bachsenstein , Schule
 „ meister des Dumstifts zu Worms , off die andere
 „ Seite , in Spennungen und Zweyungen gewes
 „ sin , als von der Emancipazien , wegen etlicher Dums
 „ Herrn zu Worms , die zugelassen sind eedan derselbe
 „ Herr Johann von Bachsenstein , vor einen Schul
 „ meister in demselben Stiffte offgenommen und zu der
 „ Possession der Schulmeisterien gelassen und admittirt
 „ wurde , vnd beede Parthynen des zum ersten zu recht
 „ of uns kommen waren , vnd darnach so wir gutlich
 „ zuschen zugeredt haben , solich genzlich zu vns gestalt
 „ haben , wie wir sie darumb entscheiden , daz sie ein
 „ gnugen darob haben sollen. Hierumb denn also
 „ nach , entscheiden wir sie also : daz es bey dem sta.
 „ tut der Kirchen zu Worms bliben soll , daz da will.
 „ Was Junckeren Canonicken in dem Stiffte zuge
 „ lassen , und noch nit emancipiret sin , so ein nuwer
 „ Scholasticus zugelassen wird , die sollen steeu in des
 „ Capitels Henden zu Emancipiren , nach dem auch
 „ solichs bisher in selben irem Stiffte gehalten ist.
 „ Deß zu Orkunde ic. Dat. Anno Domini MCCCCLV.
 „ uf Mittwoch nach St. Mathysstag des heiligen zwolff
 „ Botten.

N. XIII.

I. Abschn. XII. Hest.

Gggggggg

N. XIII.

*Protocolla Capituli S. Seueri Erfordiae. **

Die Veneris penultima Novembris (1499) hora
vesperarum in loco Capitulari S. Seueri.

„ **C**oram Dominis Decano, Scholastico, Henrico
„ Opperman, Jodoco Helfemann, Johanne
„ Brockman, Henrico Burckhardi, Henrico Collen
„ de Ofenbrug, Doctore Antonio von Hagen, &
„ Joanne Somering Canonicis dictae Ecclesiae, quos
„ & alios D. Joan. Hufs retulit, se ad horam &
„ locum praesentes convocasse ad actum infra scrip-
„ tum. Dn. Rector Siffridus Zigler certificans Do-
„ minos de collatione & provisione hesterno die facta
„ requisivit eos cum processu desuper decreto & per
„ me subscripto, quatenus eum reciperent in Cano-
„ nicum & confratrem & in possessionem inducerent.
„ Et dein modica deliberatione praehabita ipsum su-
„ perpellicio indutum receperunt & admiserunt ad
„ Canonicatum & praebendam in ipsa Ecclesia per
„ mortem Conradi Stein vacantem, illorumque pos-
„ sessionem mandantes per Bireti capitis sui imposi-
„ tionem, super quibus &c. Deinde eadem hora
„ Dominus Decanus induxit eum in chorum assig-
„ nans sibi locum apud chorales in choro Schola-
„ stici, quousque fuerit Emancipatus.”

Anno

* Ex Copiali rerum memorabilium Ecclesiae S. Seueri
MSrpto. Apud BYDER. in Symictis P. I. p. 11. & seq.

Anno 1500. die Lunae XVI. Martii hora tertiarum
in loco Capitulari S. Severi.

„ Coram Dominis Johann Glockerein Decano,
„ „ Henrico Opperman, Jodoco Helsman,
„ Johann Brogman, Henrico Burchardi, Hen-
„ rico Kollen de Ofenbrug, Antonio von Ha-
„ gen & Johann Sommeringen Canonicis capitu-
„ lariter congregatis, Dominus Joan. Hufs retulit,
„ se ad actum præsentem convocasse omnes, Do-
„ minos præsentis & residentes, & Dominus Scho-
„ lasticus fecit eis fidem, quod Dominus Siffri-
„ dus Zigeler Rector compleverit stationem & Lecti-
„ onem juxta morem Ecclesiae petens unacum eo,
„ eundem ad Emancipationem admitti, stallum in
„ choro & locum in Capitulo assignari. Domini
„ modica deliberatione præhabita D. Doctorem Siffri-
„ dum prænominatum instantem, & petentem eman-
„ ciparunt, assignantes sibi per Decanum locum in-
„ feriozem prope januam in Capitulo, quousque
„ junior eo venerit & stallum in choro Scholastici
„ inferius. Super quibus præsentibus &c. ”

N. XIV.

*Protocollum Capituli Cathedral. Monasteriensis.**

Veneris den 6ten Febr. 1715. in Domo Capitulari
mane circa octavam.

Ihro Hochwürden, Hochwohlgebohrne Gnaden,
Gggggggg 2. Herr

* Extat in vera facti specie ex Actis Cameralibus ex-
tracta

Herr Vice Dominus, Freyherr von Schmising, proponirten, was gestalten sich gestern zu abend, der Herr Franz Wilhelm Freyherr von Metternich Hochwürden, bey Ihro angemeldet, um gegen heut emancipiret zu werden, Capitulum begehret hätten, inmassen dann auch die Jura emancipationis & alia requisita, von ihm præstiret, und allhier zur Hand wären, und sind darauf die quietantia super solutis juribus emancipationis, wie auch Testimonium studiorum ultra Alpes, samt Testimonio ætatis & primæ tonsuræ ad longum verlesen, und wie darbey kein Bedenken gewesen, placidiret worden, daß ad ipsum factum emancipationis geschritten werden mögte; worauf dann an Platz des abwesenden Herrn Thum-Scholasteren, Er. Hochw. Herr Thum-Kellern von Schell, und Herr Cantor Freyherr von Droste deputiret worden, den neo emancipandum durch patrem præfectum in doctrina, & succentorem in cantu examiniren zu lassen, welches dann auch dieselbe in ambitu in Capella sanctæ Annæ gethan, darauf der Herr Pater Præfectus sowohl, als Herr Succentor, und waren ein jeder absonderlich, publice in domo Capitulari de qualificatione Domini Emancipandi attestiret, demnächst per ante dictos Reverendissimos Dominos, der Herr Emancipandus ad domum Capitularem geführt, daselbst

tracta in Sacheu Metternich Citation. Adi. B. apud
Bvder. Symict. T. I. p. 21.

selbsten Herr Praesidenten und gesamten Hochw. Thum: Capitul (uti emancipatione dignus) praesentiret worden; worauf der Herr Emancipatus bey Herrn Praesidenten niederknien, das gewöhnliche Juramentum, juxta contenta exhibiti testimonii studiorum, veritati consentaneum esse, in forma abgeschworen, auch Gr. Hochw. Herrn Praesidenten obedientiam verricht und Gnade zugesagt, quibus peractis ist der Emancipatus per Dominum Praesidem ad locum in Capitulo geführt, demnächst ad summum Altare & chorum, per antedictum Dominum Praesidem & Reverendissimos Dominos Liberos Barones Heidentrium Adolph a Nagel, & Frid. Xaverium a Ketteler, allwo dann die gewöhnliche preces, und per Dominum Emancipatum in Altari das Offertorium verrichtet, demnächst ad latus Domini Praepositi geführt, und allda bey denen Cameraden belassen worden. In fidem sic gestorum in praesentia mei secretarii & Camerariorum Berutzen, & Crone testatur M. F. Bisping, Reverendissimi ac Perillustri Cathedralis Capituli secretarius juratus mpp.

N. XV.

*Mores Ecclesie Osnabruggensis.**

Zum ersten, wann die Freundschaft, mit dem Canonico emancipando in das Capitul: Haus kommen, und die Emancipation begehren, fragte der Thum: Dechante, oder in Mangel dessen der Senior,

GGGGGG 3

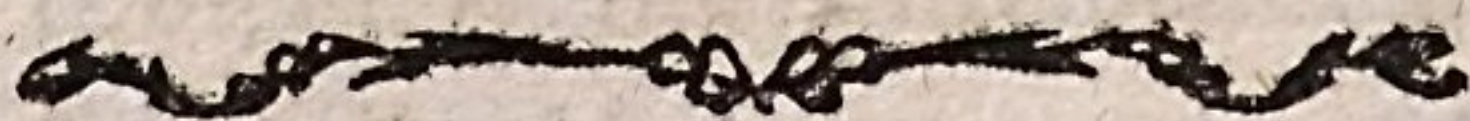
ob

* BVDER p. 23. ex scripto publico Osnabruggenfi fol. 43.

ob die Persona qualificirt und tempore adeptae possessionis iuramentum in propria persona præstirt habe, vnd da solches nicht geschehen, muß er noch ante emancipationem solches Jurament præstiren; darnach fraget der Thum: Dechante: ob auch der Canonicus 21. Jahr alt ist, welches er bey seinem End sagen und affirmiren muß, hernacher muß er seine litteras studii sub sigillo Rectoris Universitatis eroeffnen vnd durch den Notarium Capituli verlesen lassen, wann solches geschehen, spricht der Thum: Dechante, er wolle sich mit seinen Herren bedenken, darnach wird die Freundschaft wieder eingefodert und der Thum: Dechante giebt die Antwort, dieweilen der Canonicus qualificirt, wollen die Herrn auf der Freundschaft Begehren ihm zur Emancipation gestatten, und wird der Canonicus alsofort ad scholas gewiesen, und muß da verbleiben, bis der Scholaster zu ihm kommt, und ihn um seine Lehre fraget, und denselben examiniren lasse, Examine huiusmodi facto, thut sofort der Canonicus eine Kappe an, und nimmt eine Ruthe in seine Hand, darnach gehet der Scholasticus mit dem Canonico ins Capitul: Haus, und giebet das Zeugniß seiner Lehre, also, daß er wohl proficirt und sein studium debite compliret habe, folgendes wird der Canonicus ad locum disciplinae verwiesen, vnd wann er nun also verwiesen vnd gelegt, komt die Freundschaft wieder ins Capitul: Haus, vnd bitten wiederum den Canonicum

zu relaxiren vnd zu reconciliiren, das wollen sie der Gebühr verdienen, darauf antwortet der Herr Thum-Dechante, die Herren wollen sich darauf bedenken, und mittlerweile wird der Camerarius ins Capitul-Haus gefordert und gefragt, ob das Emancipations-Gelds, nemlich drey Mark neun Schilling, davon Canonicis praesentibus 2. Mark 6. sch. inter Canonicos & de corporibus ausgetheilet werden, dem Camerario 3. Goldgl. Notario Capituli Quartale vini, succentori 4. Schilling, dem Rectori Scholae duplicem mercedem Scholasticam, so lange der Rector da gewesen, vergnüget, ausgerichtet und bezahlet sey, hernach colligirt der Thum-Dechante singulorum Canonorum vota, und so jemand nicht praesens, sondern in der Stadt Frank laege, und ins Capitul-Haus nicht kommen könnte, den oder die muß der Thum-Dechante, mit zwey ex Junioribus beschicken, denselben um sein Votum fodern lassen, wenn das geschehen vnd die Canonici davon Relation gethan, so ist genug. So ist dann auch zu merken, da jemand von denen Herren von Thum-Capitul mit dem Canonico emancipando oder mit seinem Vater zu thun haette, daß Kirchen-Sachen und das gemeine Capitulum antreffen werde, als um obedientien, Güter, Zehenden teget Löße, und anders, welches per optiones von einen auf den andern faelt und ihm ohne Recht und mit Gewalt vorenthalten werde. Mag alsdann ein jeder Canonicus den Emancipandum & in loco disciplinae constitutum Canonicum davor seine Haabe sechs Wochen

behalten, und so lange das demjenigen, so etwas enthalten ohne Recht, mit Erstattung aller Unkosten und Schaden, alles in alles restituirt und begnüget sey; wann solches alles geschehen, kommt der Disciplinatus & emancipandus Canonicus mit bloßem Haupt und Füßen in nigris, virgam in manu portans, wieder ins Capitul-Haus, sencket sich wiederum auf die Erde und in modum crucis ausgestreckt still gelegen, bis so lange der Thum-Dechante und die anwesende Canonici den Psalmum Deus misereatur nostri, cum collecta & Versiculo gelesen, und inter legendum rührt der Thum-Dechant den Canonicum dreymal an mit der Ruthen, wann dieses alles geschehen, stehet der Canonicus wieder auf, und gehet wieder ad locum Disciplinae, thut da seine Kleider wieder an, darnach ein Röcklein oder Rappen nach Gelegenheit der Zeit, und geht hernach wieder ins Capitul-Haus, alsdann giebt ihm Decanus locum in Capitulo. Hernacher muß er noch zum andermahl schweren, alles das, so mit dem grossen Siegel versiegelt ist, und noch hinführo mögte versiegelt werden, stett, fest, trenlich und unverbrüchlich wohl zu halten, und in keinem Wege dagegen zu sprechen oder zu handeln, als ihm Gott helffe und sein heiliges Wort. Darnach gehet die Freundschaft wieder ins Capitul-Haus, und thuen die Dancksagung. Es mag auch wohl zur selben Zeit der Canonicus Emancipatus seine Residenz intimiren lassen, mit Bitte ihn dazu zu admittiren.

S E C T I O I.

OPVSCVLVM XXXIV.

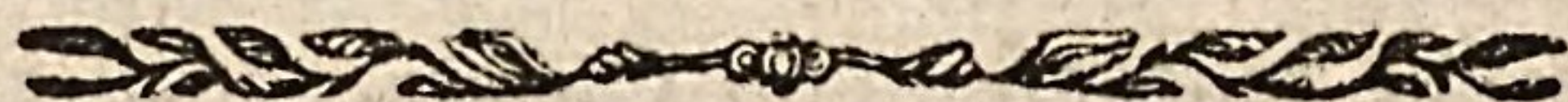
GALLI ALOYSII CASPARI KLEINSCHROD

DISSERTATIO *

DE IVRE FILIIFAMILIAS
DISPONENDI DE PECVLIIIS

AD NORMAM

IVRIS PEREGRINI ET PATRII
CONSIDERATO.

Praemonitum.

Non integram hic sisto Dissertationem, sed ea, quae
puri Iuris sunt Romani, tantum per Recensio-
nem exhibeo, quae vero ad Ius Canonicum, Germa-
nicum & Franconicum spectant, verbotenus infero.

IVS FILIIFAMILIAS
DISPONENDI DE PECVLIIIS.

Praemissa occasione scribendi & sciagraphia Dissertationis §. 1., Clarissimus Author §. 2. Peculium definit,

* Hanc Dissertationem clarissimus Author modo Institutionum ac Iuris Criminalis Professor publicus & ordinarius, publici Iuris fecit, & sub Praesidio meo pro obtinendo Licentiatus gradu defendit die 2. Aprilis 1784.

definit, quod sit *Universitas rerum, seu quasi patrimonium illius, qui in aliena potestate est, a rationibus illius, cuius potestati subiectus est, separatum, & in militare & paganum, illud in castrense & quasi castrense, hoc vero in profectitium ac aduentitium, & postremum in regulare vel irregulare diuidit.*

Caput I. a §. 3 — 15. explicat placita Iuris Romani; §. 3. prima Romanorum tempora ob seruilem quasi filiorum conditionem, peculia ignorasse, & tandem profectitium enatum fuisse, asserit. §. 4. Originem peculii castrensis Julio Caesari, quasi castrensis vero Honorio ac Theodosio adscribit. §. 5. Adventitium peculium ordinarium successiue interpretatione Iurisconsultorum introductum, & sub Hadriano & seq. Imperatoribus firmatum proponit, ac §. 6. quid peculio adventitio irregulari adnumerandum sit, exponit. §. 7. Iura filii familias in peculio militari ac adventitio irregulari competentia enumerat, eique Iura donandi, §. 8. contrahendi, §. 9. mutuum accipiendi, §. 10. litigandi in iudicio, §. 11. vindicandi, laesionem reparandi, sub certis tamen modificationibus, & habito ad diuersas peculii species respectu concedit.

His praemissis sequitur iam Dissertationis huius

CAPVT II.

Singularia quædam Iuris Canonici.

§. XVI.

Vidimus iura filiorumfamilias in statu laicali, consideremus nunc filiumfamilias clericum, in qua consideratione prius inquirendum est, quaenam Clericus in patria potestate constitutus peculia habeat? Castrense fane illi tribuere ridiculum esset, cum hoc solis militibus proprium sit, quorum a statu clericali insignis est differentia. Eadem priuilegia Clericis competunt in peculio quasi castrensi, quaenam autem bona ad hoc referenda sint, dubitatum est. Extat in corpore iuris romani priuilegium Clericis perquam fauorabile. In L. nimirum 34. C. de episc. & cler. Leo & Anthemius Clericis concesserunt, „ vt ea, quae „ in eodem Clericatus gradu locoque viuentes, ad- „ quirere & habere potuerint, etiamsi in patris aui- „ que, aut proau potestate constituti sint, & adhuc „ superstites habeantur, tanquam bona propria vin- „ dicent, de his eis testandi, vel donandi, vel quo- „ libet alio titulo alienandi facultate concessa. „ Horum vestigia secutus Iustinianus imperator pientissimus in Nou. 123. C. 19. fanciuit „ Clericos res quo- „ libet modo ad dominium eorum venientes in po- „ testate sua habere debere ad similitudinem castren- „ sium peculiorum. „ Harum legum verba genera- lia nimis sunt, quam vt eadem non de omnibus, sed

sed iis solum bonis intelligamus, quae Clerici intuitu Clericatus adquisiuerunt, non adquisituri, ni Clerici fuissent. *a)* Non igitur video, qua ratione ENENKEL *b)* ad hoc priuilegium ea solum bona referat, quae Clericis respectu olim ordinis munerisque fui obuenerunt. Audiamus eius argumenta; primo dicit, hanc sententiam optime conuenire cum definitione peculii castrensis: cum miles non omnia, quae quocunque modo, sed quae ex sola militiae ratione ad eum peruenere, ad hoc peculium numerare possit. Ast non exacta inter peculium castrense & quasi castrense Clericorum aequalitas requiritur quoad ambitum, dummodo iura circa haec duo peculia eadem sint. Dein contendit leges ipfas generalitatem suam restringere, & quidem L. 34. de rebus solum loqui, quae in eodem Clericatus gradu locoque viuentes adquisiuerunt, & Nouellam addere ad similitudinem castrensium peculiorum. Verum in L. 34. verba non ideo addita sunt, ut restringant. Sensus hic esse videtur, Clericis ea cum pleno dominio concessa esse; quae adquirere potuerint, postquam Clerici euaserint, & gradui suo fideles in eodem permanferint. Et si vel maxime darem, legem citatam de omnibus bonis intelligi non posse, tamen id Nouella

a) MOLINA de J. & J. tract. 2. disput. 231. IOH. DE LVGO de J. & J. disput. 5. sect. 2.

b) In dicto tract. de priuil. parent. & liber. priuil. 10.

uella 123. vtpote tempore posterior extra omne dubium ponit : haec enim omnia bona memorat, quae quolibet modo ad Clericorum dominium perueniunt, & quod addit Nou. ad similitudinem castrensiū peculiariorum, id non ideo facit, ac si ad hoc Clericorum quasi castrense peculium ea solum numerari queant, quae ad castrense militis, sed quod Clericis eadem iura in bonis suis competant, quae militibus in castrensi pecunia. Interim tamen filiusfamilias Clericus & bona aduentitia habere potest, ea nempe, quae ante susceptum ordinem iam talia fuere: horum enim naturam priuilegium memoratum minime mutat.

§. XVII.

Clericus ergo sub patris potestate existens bona habet clericalia, bona patrimonialia: bona clericalia ea vocantur, quae Clericis obueniunt immediate e titulo beneficii, bona vero patrimonialia diuiduntur in vere & quasi talia: priora possidet Clericus titulo patrimoniali, vt quisque alius, posteriora eius substantiae adcrescunt, tum ex industria cum laicis communi, tum ex industria & operatione clericali, alio tamen quam solius beneficii titulo, tum ex parcitate & moderato viuendi modo, quo de beneficii obuentionibus sibi quid reseruat. c) Pro bonorum

c) SCHMIER iurisp. canon. ciuil. L. 3. Tr. 2. C. 2. Sect. 3. §. 3.

norum varietate varia filiisfamilias Clericis compe-
 tunt iura. Bona enim patrimonialia vere talia, pro-
 ut vel ad peculium aduentitium ordinarium vel extra-
 ordinarium, vel quasi castrense spectant, vel quoad
 dominium & vsumfructum, vel quoad solum domi-
 nium filio vindicanda sunt, vusufructu patri reseruat-
 cum enim Clerici vitam non amplius viuunt com-
 munem, nil impedit, quominus in patrimonio vere
 tali dominio gaudeant C. 9. de test. bona quasi pa-
 trimonialia utpote ex Iustiniani priuilegio omnia qua-
 si castrensia pleno etiam iure filiis cedunt: quae
 enim percipiuntur a Clericis ex redditibus stolae &
 distributionibus quotidianis, sunt stipendium & remu-
 neratio virtutis & industriae clericalis, sicque tran-
 seunt in absolutum dominium Clericorum arg. C. 16.
 de praeb. C. vni. de Cler. non resid. in 6. quae vero
 ex parsimonia percipiuntur, sunt reliquiae portionis
 ad congruam clerici sustentationem pertinentis &
 pleno iure iam comparatae: sequuntur itaque natu-
 ram portionis congruae & patrimonio clericali incor-
 porantur. Sicut bonorum patrimonialium quasi ta-
 lium, sic & clericalium filiusfamilias Clericus bonorum
 est dominus: haec enim vel sunt ad congruam susten-
 tationem comparata vel superflua: priorum domini-
 um eo certius est, cum & sacrae Paginae d) velint,
 ut Dei ministris detur stipendium, & merces; &
 Sa.

d) Lvc. 10. v. 7. I. Corinth. 9.

Sacrofanctum Concilium Tridentinum variis in locis *e)* supponat, Clericum redditus beneficiales reddere suos: sed & idem de superfluis asserendum: non hic loquor de iis temporibus, quibus Clerici in communione bonorum degebant, sed de eo aevo, quo redditus ecclesiastici in quatuor partes diuisi sunt, una Clericis attributa: hanc ergo cum habent ex diuisione, etiam eorum domini esse debent, eum diuisio ad dominium pariendum sit titulus aequae habilis, ac emptio aut permutatio: *f)* dein & Canones id comprobant: dicitur in C. ult. de his, quae fiunt a mai. part. Cap. quod accedente consensu maioris partis Capituli Canonici cogi queant, ut quandam reddituum partem contribuant ad reparandam ecclesiae fabricam, sed indecens foret, Canonicos sustentatione necessaria priuare: haec ergo decisio de solis redditibus superfluis interpretanda erit.

§. XVIII.

Dominium igitur, quo Clericus sub patris potestate existens in bonis suis vix non omnibus gaudet, omnia illi iura circa dispositionem omnemque libertatem importat, maior tamen eorum potestas inter viuos, quam mortis causa disponendi: testamenti
rifaetio

e) Sess. 23. de reform. C. 1. Sess. 24. de reform. C. 12.

f) §. ult. I. de offic. iud. L. 17. D. de vsurp. & vsucap.

BRUNNEMANNVS ad L. 1. commun. vtriusq. iudic.

g) SCHMIER l. c.

tificatio multum per leges civiles restricta per Canones magis adhuc limitata est; hi enim quoad bona clericalia omne prohibuere testamentum C. 1. 9. 12. de testam. ratio est, tum quod non deceat, ut Clerici, qui vocati sunt in sortem & haereditatem Domini, opes conquirant, suisque relinquant propinquis, tum quod in officiis charitatis primo loco illis teneamur obnoxii, a quibus beneficium cognoscimus recepisse: adeoque non conuenit, ut Clerici, cum ab ecclesiis multa recipiunt beneficia, bona ab eis adquisita in alios transferre praesumant, *b)* bona ergo clericalia de peculio participant profectio, dum post mortem ad ecclesiam, unde profecta sunt, reuertuntur. Prohibito ergo iure testandi ius etiam corrui legandi. In bonis autem patrimonialibus tum quasi talibus, quatenus quasi castrensia sunt, libera filiisfamilias Clericatum amplexis permanet facultas mortis causa disponendi, nullo modorum excepto: *i)* ubi & in eo Clericus pro laico praerogatiuam habet, quod solennitates iuris civilis sequi non teneatur, sed forma a iure canonico praescripta illi solummodo sit obseruanda.

§. XIX.

b) Concil. Later. in C. 7. de testam. sententiam singularem fouet FACHINEVS L. 5. Controu. C. 89.

i) Argumenta in contrarium resolunt COVARRVVIAS ad ad C. 1. de testam. GONZALEZ ad id Cap. SCHAMBERGEN de testam. P. 1. Qu. 38.

§. XIX.

Haec de filiofamilias Clerico stricte tali. Saepissime autem contingere solet, vt filius Ordinem ingrediatur religiosum, vnde eius de temporalibus dispositio hoc loco non omittenda. Antequam igitur Nouitius sacram professionem deponat, de rebus & iuribus temporalibus, quae possidet, disponere debet: secuta enim professione facultas disponendi tollitur, omniaque bona & iura in monasterium, si hoc domini in communi capax sit, sin minus, ad haeredes ab intestato deferuntur. *k)* Vidit autem Concilium Tridentinum, saepissime accidisse, vt noui religionis candidati nimio zelo ducti bona sua mature nimis in alios transferrent, sibi aut parum aut nihil reseruantes, vnde se sustentare possent, si forte ob causam vel voluntariam, vel necessariam ad saeculum regrederentur: saluberrimam igitur legem *l)* dedit, nullam in posterum obligationem & renunciationem admittendam esse, nisi cum consensu Episcopi vel eius Vicarii fiat intra duos menses professionem proxime antecedentes, eaque sequatur. — Caeterum haec dispositio, siquidem actum inter viuos alias celebrandum

k) SCHMIER iurisprud. canon. civil. L. 3. Tract. I. P. I. C. 3. Sect. 3. §. 2.

l) Sess. 25. de regul. Cap. 16. Vid. ad hoc Capit. BARBOSA.

dum concernit, pro variis peculiis, in regulis iuris romani supra ostensis normam suam capit: idem & de modis mortis causa disponendi dicendum, nisi quod in his speciatim notandum sit, quod religionem ingressurus, quodsi iam nouitius est, formam testandi canonicam adoptare queat, cum priuilegia clericalia quodammodo participet C. 21. §. 1. de sent. excom. in 6. *m*) Dum vero nouitius testatur aut alio modo mortis causa disponit, quaeritur, an monasterio relinquere debeat legitimam? *n*) Textus fane iuris ad id obligans nullus adest: aequitas tamen summa suadere videtur, ut monasterium, quod ob continuam in posterum curam & alimentorum praestationem locum quasi parentum subintrat, quidquam ex eo testamento capiat, quod eo magis verum est, si monasterium depauperatum & nulli liberi legitimi adsint. *o*)

§. XX.

Alterum, quod adnotari meretur, sunt testamenta ad pias causas; vbi inquirendum, num filius familias testamentum ad pias causas condere queat, cui id

m) IULIUS CLARVS in §. testamentum quaest. 28. ENGEL Colleg. vniu. iur. canon. L. 3. Tit. 31. §. 3.

n) Negatiuam defendit PANORMITANVS ad C. 8. de probat. SANCHEZ in praecept. decal. Tom. 2. L. 7. C. 3. affirmationem COVARRVVIAS de testam. C. 2.

o) ENGEL libr. cit. 3. Tit. 31. §. 3.

id leges ciuiles prohibuere. — Hic ab initio pro regula adsumendum, in materia testamentorum utpote mere ciuili legum romanarum normam adoptandam esse: adeoque statim adparebit, filium non aliter ad pias causas valide testari, quam de peculio castrensi vel quasi tali: p) nulla enim lex expressa adest, quae filio ad pias causas testaturo maiora iura tribuat, quam alias ei concessa sunt. Testamenta quidem ad causas pias multis per consuetudinem soluta sunt solemnitatibus, non tamen tantus eorum fauor est, ut incapacitas testandi in filiis statuta in hoc casu cesset, aut sanctiones iuris expressas sine omni fundamento interuvertere queat. Si enim hoc esset, etiam admitti deberet, impuberem ad pias causas testari posse, quod tamen nemo defender. Solet quidem adferri L. 1. C. de Ss. Eccles. vbi Constantinus imperator, „habeat, inquit, vnusquisque licentiam sanctissimo catholico venerabilique Concilio relinquere, & non sint cassa iudicia eius. „ Ex qua lege quidam concludunt, quemcunque adeoque & filiumfamilias ad pias causas valide testari. Verum lex adlegata eorum intentionem non probat: non enim inhabilitatem in filio tam sancte sancitam supplet, cum nulla de ea in lege cit. mentio occurrat, sed potius legi amortizationis contraria esse videtur, ita, ut sensus sit, quemcunque, qui alias testa-

§ § § § § § § 2

sta.

p) ENENKEL de priuil. parent. & liberor. priuil. 16.

stamentifactionem habet, posse piis causis sine impedimento bona sua relinquere: nam regula est interpretationis generalis, legem omnem secundum rationem iuris sumendam esse, ne contradicat legibus constitutis, quoad id fieri potest. Quidquid ergo Canones constituent, id, quoad hoc obiectum ad potestatem saecularem spectans, terras S. Pontificis dominio temporali subiectas non egreditur. Plane igitur superfluum est, decidere quaestionem a Canonistis tractatam, quatenus filius testamentis ad pias causas patris consensu indigeat? q) orta est haec controversia occasione C. 4. de sepult. in 6. quod de filio statuit, „ eum pro anima sua praeter patris ad sensum „ (nisi peculium castrense vel quasi castrense habeat) „ aliquid iudicare non posse. „ Hoc enim capitulum vel de mortis causa donationibus, quae ut supra audiuius, patris consensum quodammodo requirunt, vel si verbum iudicare de omni modo mortis causa disponendi sumatur, ad terras Ecclesiae restringendum erit.

CAPVT III.

Constitutiones juris Germanici.

§. XXI.

Ostensa superius filiorum familias in republica romana conditio, eaque dura nimis & ferme feruilis

q) Tractat hanc quaestionem ENGEL ad Decertal. L. 3. Tit. 26. Quaest. 3.

uilis inuenta fuit. Multum ab hac diuersus erat status filiorumfamilias in Germania, magis ad iuris naturae ductum adcommodatus. Ad huius enim iuris normam summum parentum officium in alendo liberos & educando consistit, vnde talis tantum enascitur potestas, qualem eam fert educatio & alimentatio; hinc nullum adiunctum habet dominium in liberorum corpora, hique personae sunt ad acquirendum & habendum patrimonium aequae habiles, vt alii homines, nec eorum acquisitiones iure accessionis cedunt parentibus, vtpote rei principalis dominis. Haec tamen potestas directionem personae liberorum importat, quatenus eorum operae in negotiis parentum priuatis ad eorum commodum adhibentur, vt in rebus gerendis prudentiae adfuescant: quaestus vero inde proueniens eo magis parentibus cedit, cum & ipforum periculo ab imprudentibus liberis negotia gerantur. Eadem potestas directionem quandam quoad bona adiunctam habet, ne hi eorum, si administratio libera competeret, grauem paterentur iacturam. r) Haec vero vix non omnia in Germania olim obtinuisse, & adhucdum obtinere tractationis decursus latius demonstrabit.

§§§§§§ 3

§. XXII.

r) CARRACH de differentiis iuris romani & germanici in peculio inprimis filiorumfamilias. Halae. Magdeb. 1745. §. 13.

§. XXII.

De filiorum familias quidem statu antiquo vix quidquam memorat TACITVS, s) vnicus illorum temporum indagator, quam quod liberi in omni domo nudi egerint, ac fordidi, quod sua quemque mater vberibus aluerit, nec infantes nutricibus aut ancillis fuerint delegati, quod denique inter eadem pecora in eadem humo degerint, donec aetas separarit ingenuos, virtus agnouerit. Maxima fane simplicitas cum statu naturali egregie concordans! Nulla maioribus nostris nota delicatior educatio, nullus liberis pudor, ministeria domestica cum matribus & fororibus obire. Huic ergo descriptioni nullo modo conuenire potest ius illud vitae & necis Romanorum, quod quidam auctores Germanis vindicant; superstructa est haec opinio testimonio Caesaris de bello gallico L. VI. C. XIX. qui de Gallis asserit, viros in vxores pariter ac liberos vitae necisque habuisse potestatem, quod dein ad Germanos extenditur: quae tamen extensio maxime inepta est moribus Germanorum ab illis Gallorum summe discrepantibus, t) cum praesertim TACITVS C. XIX. testetur, numerum liberorum finire aut quenquam ex agnatis necare pro flagitio habitum fuisse. Iurisdictio tamen domestica
saltem

s) De morib. German. C. 20.

2) THOMASIVS de vsu pract. Tit. Inst. de patr. potest. C. 2. §. 8.

saltem parentibus germanis antiquioribus recte vindicatur, quae tamen ad necem vsque liberorum extensa minime fuit. Ius proles vendendi quod attinet, illud Germanis non incognitum fuisse eorum leges probant: de Wisigothis quidem secundum statuta eorum L. V. Tit. IV. §. 12. certum est, parentibus filios suos vendere non licuisse. *u)* Verum Ostrogothi liberos cogente necessitate alimentorum gratia vendi patiebantur, salua tamen ingenuitate: Edictum Theodorici C. 94. Ius quidem prouinciale fuenicum C. 407. *x)* venditionem liberorum permittit, verum hoc non multum probare videtur, cum locus hic exscriptus sit ex glossa ad ius saxon. L. 1. art. 13. aperte narrante antiquas Quiritum fabulas. *y)*

§. XXIII.

Sed haec, si etiam antiquioribus temporibus laxiorem concederem, parentum potestas aliam veluti faciem accepit, dum introducta Christiana Religio moribus Germanorum rubiginem demeret. Ab eo enim aeuo inde parentibus ius tantum modice ca-

§§§§§§§ 4 stigandi

u) HEINECC. elem. iur. german. §. 137.

x) Verba haec sunt: Wo ein Mann sein Kind verkauft durch ehehaffte Noth, das thut er wohl mit Recht. Er soll es aber nicht verkauffen, daß man es thät in das Hur-Haus, er mag es einem Herrn wohl zu eigen geben.

y) THOMAS l. c. HEINECC. l. c.

stigandi relictum est, nec hoc in saeuitiam degenerare debebat: 2) praeter hoc omnis in liberorum corpora potestas iudici concessa est, nec sine huius auctoritate quidquam fieri potest. In bonis liberorum leges quamplurimae Germanorum ut leges Wisigothorum, Burgundionum, consuetudines Galliae &c. a) patri ususfructum concessere, quem patre deficiente mater continuat. Ususfructus hic est sequela tutelae liberorum naturalis. Pater enim in legibus germanicis non aliter considerabatur ac tutor filiorum legitimus: huius rei testimonium adducere erit facillimum. Audiamus additionem IV. C. 119. & 162.

„ Quicumque res alienas cuilibet homini vendiderit,
 „ & ipse homo easdem res alicui alteri dederit, siue
 „ vendiderit, & ipse, qui tunc easdem res compara-
 „ tas habet, per malum ingenium proprio filio,
 „ aut alteri cuilibet necdum legitimum tempus ha-
 „ benti, iustitiae tollendae causa, tradiderit, volumus
 „ atque firmiter praecipimus, ut, si pater eiusdem
 „ paruuli vixerit, intret in causam, rationem red-
 „ dendi pro suo filio. ” Statim itaque haec verba ostendunt, patrem defensionem filii impuberis in se suscipere debere: eandem in sententiam eunt leges Wisigothorum, b) decreta Burchardi, c) consuetudines

x) DE SELCHOV elem. iur. germ. §. 371.

a) In locis mox citandis: Leges nouiores recenset DE SELCHOV lib. cit. §. 372. n. 3.

b) L. IV. Tit. 2. §. 13. c) L. 8. C. 10.

nes turonenses, *d)* cameracenses, *e)* burgundicae *f)*
& burbonicae. *g)*

§. XXIV.

Mortuo patre matrem tutelam nactam esse ex legibus & iuribus statutariis aequè erui potest. „ Patre mortuo filii in matris potestate consistant ” iubent leges Wisigothorum „ *b)* Amisso patre, si „ electa] castitate mater nubere neglexerit, filii cum „ omni facultate in eius solatio & potestate consistant ” decernit lex Burgundionum &c. *i)* Haec tamen matris tutela tam vniuersalis non est, ut ea patris: Saxonum enim legem *k)* si intuemur, eam alii, quam matri tutelam deferre cernimus: idem elici iposse videtur ex lege salica, *l)* quanquam haec lex, dum variantes eius lectiones sint, plenam probationem non faciat. Caeterum haec paterna maternaue

§§§§§§§ 5

naue

d) Tit. 32. Art. 342.

e) Tit. 6. Art. 3.

f) Tit. des enfans des plus. lits. Art. 7.

g) Chap. 16. Art. 174. Harum & aliarum legum verba refert BRAVN de vsusf. parent. in bon. liber. genuin. fundam. P. 2. C. 1.

b) L. IV. Tit. 2. §. 13.

i) Tit. 69. Plura dabit BRAVNIVS dissert. citat. C. 2.

k) Tit. 7. §. 1.

l) Tit. de reipus. 48. edition. ECCARD. Tres huius legis lectiones adfert BRAVNIVS l. c.

naue tutela per ius romanum vel eiecta, vel multum certissime limitata, in eo emolumentum habebat, quod tutor ex patrimonio pupilli nascentes fructus perceperit; *m*) nec hoc politicae regulis repugnabat, *n*) nam praeter educationem pupilli prima cura in tutela est, ut res pupilli salvae conferuentur: deminutis autem rebus pupillorum & tutorum fructus deminuti fuere, quous ergo modo tutores adliciebantur, ut bona pupilli conferuarent, augerentue: nec pupillo damnum inde imminebat; lucrum enim, quod inde tutor capiebat, deductis impensis ordinarie magnum non erat: & tamen maior adhibebatur rebus pupillaribus augendis diligentia, cum alias, si munus tutelae paruum importet salarium, aut omnino gratuitum sit, eo maior sit tutorum aut perfidia, aut certe negligentia.

§. XXV.

Hisce praestructis indagandum erit, quisnam sit peculiorum usus in Germania? *o*) Peculii certe castrensis aut quasi rara in foris mentio fit: *p*) verum

m) Quod probant leges citatae ad vnam omnes.

n) BRAVN l. c.

o) Omnem usum negant ENGAV elem. iur. german. L. I. §. 303. RICCIUS spicil. iur. german. p. 454.

p) WIEGER de iure pignoris quoad filiosfamilias speciatim horum peculium castrense & iure quoad filiorum peculium quasi castrense.

rum ex eo haud concludendum, eius peculii vsum plane nullum esse. Sed ea ratio, quod filii familias militiae siue sagatae, siue togatae sese dicantes separatam plerumque oeconomiam instituant, huius vero constitutio modus sit patriam tollendi potestatem germanicam, sicut apud Romanos emancipatio: ergo haec bona non sub nomine peculii in sensu romano talis efferuntur: verum eo non obstante contingere potest, vt filius in patria potestate existens peculium huiusmodi adquirat: hoc supponere videtur Speculum Saxonicum L. 1. Tit. 10. qui de donatione filio in militiam eunti agit: casu ergo existente ius romanum modum iudicandi suppeditabit. Frequentius occurrit peculium aduentitium, sic in Speculo Sueuico occurrit diuisio in bona paterna & adquisita seu aduentitia, vt patet ex Cap. 118. & 262. quod vltimum habet: „ Und hat der Sohn ander Gut gewonnen, „ dann das ihm der Vater gab „ Sed hoc controuerti posset, num & illa peculii aduentitii in ordinarium & extraordinarium diuisio moribus germanicis probetur? Circa quod mihi probabile est, eius distinctionis vsum vel nullum, vel summe modicum esse: innuunt hoc verba generalia, quibus vtuntur leges teutonicae, dum patri matriue vsumfructum in bonis liberorum constituunt. „ Mortuo patre filii „ cum omni facultate in matris solatio & potestate

„ con-

„ consistant „ dicit Lex Burgundionum *q)* Quod
 & multo magis de patre verum est: consuetudines
 burgundicae *r)* habent: „ le pere prend les biens
 „ des dicts enfans par inuentaie, & demeure obligé
 „ de rendre les meubles & heritages a ces dicts en-
 „ fans, quand ils seront en aage suffisant, & separé
 „ de leur dict pere en faisant les fructs siens. „
 Eandem sententiam fouent & leges aliae, *s)* vt con-
 suetudines aureliacenses, *t)* burbonicae, *u)* iura Bo-
 hemiae. *x)* Hic ergo parentum vsusfructus non com-
 petit ex reliquiis potestatis patriae romanae, & inde
 dependentis iuris acquirendi per liberos tanquam res
 patris, sed ex parentum tutela legitima, quae adhuc
 mansit ex antiquo iure germanico fructuaria, donec
 auctoritate iuris romani antiquum ius in tutela pri-
 uatorum euanuerit: sicut autem haec tutela ad omnia
 minorennium bona se extendebat, ita idem de vsu-
 fructu, eius utpote effectu statuendum est. *y)* Dum
 vero hoc contendo, eos casus utique excipiendos vo-
 lo,

q) Tit. 69. *r)* RVBR. VI. §. 7.

s) Recenset eas ESTOR im dritten Bande der kleinen
 Schriften, & BRAVNIVS diss. cit. passim.

z) Tit. I. C. 29. *u)* Chap. 16. Art. 174.

x) Videatur priuilegium Annae Reginae Bohemiae civi-
 bus pragenfibus ad S. Ioannem concessum: diploma
 Anno 1364. conditum extat apud SENKENBERG select.
 iur. & histor. Tom. 2.

y) CARRACH de pecul. filiorumf. §. 17.

lo, quando bona liberis largiens aliam iis legem dixerit, aut iura statutaria vnius alteriusue prouinciae aliud fanxerint. Sed an datur peculium profectitium? Eius existentia ex eo probatur, quia occurrit „ das „ Gut, so der Vater dem Sohn ausgegeben; quod eo certius est, dum bona a parentibus in liberos profecta collationi obnoxia sint, quod de profectitiis solum dici potest.

§. XXVI.

Doctrina ergo de peculiis romana non omnis e Germaniae foris eliminata est, sed num & eadem iura circa eorum dispositionem retenta sint, perscrutandum est. Peculium certe castrense vel quasi, si contingeret filiumfamilias eo instructum adesse, ad Romanorum modum iudicatur: idem dicendum de peculio aduentitio extraordinario, si casus eius existentiam ostenderet. Mihi hic de peculio solum ordinario sermo est, in quo patri vsumfructum tribuunt leges germanicae. Hunc si consideremus, adparebit filium de bonis suis plane disponere non posse, ni pater consentiat. Inquiramus primo in dispositionem inter viuos: haec sub se comprehendit ius donandi, contrahendi, in iudicio litigandi &c. Sed quidquid horum faciat, semper actus aut alienationem, aut proximam saltem eius occasionem continebit, adeoque semper patri quoddam adferre potest periculum, ius sibi ex lege quaesitum ablatum
iri,

iri, quod tamen absque consensu aut culpa fieri nequit. Hi tamen omnes actus de iure germanico inter patrem & filium intercedere queunt: de iure quidem romano id fieri non poterat, sed id impediēbat ficta vnitas inter patrem & filium: hanc autem cum ignoret simplicitas Germanorum 2) omnes ex hac regula deductae sequelae nullum apud nos vsum inuenire poterunt. Subsistit ergo donatio inter patrem & filium, quod comprobare videturS peculum sueuicum, quod in C. 118. haec verba continet: „Spricht
 „ ain Mann ain Kind an unter vierzehn Jahren,
 „ und es ist unschuldig, soll der Vater für es schwere-
 „ ren, überzeugt man es der Gethat, und hat ihm
 „ der Vater Gut ausgeben, da soll man von püssen
 „ den Kläger und den Richter.” Quamuis hoc Capitulum, dum das Gut, das der Vater dem Sohn ausgegeben, etiam profectitium esse possit, plenam probationem non faciat: magnam tamen probabilitatem parit. Hoc tamen non vniuerse in Germania obtinet: sic e. g. in Porussia L. R. L. 4. Tit. 14. Art. 1. §. 4. iuris ciuilis dispositio locum habet: vbi pro cautela subministrari solet, a) vt filius iuramento donationem confirmari curet, sic enim arg. C. 28. de iurei. & C. 2. de pact. in 6. fortius stringet.

§. XXVII.

2) THOMASIVS de vsu iuris paterni Romanorum. Ienae, 1744. C. 2. §. 4.

a) STRYCK Cautel. contract. sect. 3. C. 9. §. 3.

§. XXVII.

Ius filii cum aliis contrahendi ad patris consensum adstrictum fuisse supra adserui: illud vero cum patre ipso filiofamilias licere, ex eo probatur, quod vnitas personae inter patrem & filium nulla derur apud Germanos, & si haec non obster, quod impedimento sit, ego quidem non video. Sed quid si filius cum alio inscio patre contraxerit? Obligationem naturalem simul & civilem esse credo, filiumque, si quid adquirat, eius & dominum fieri, & ius suum persequi posse: si autem ad quidquam solvendum se obligarit, eius quidem praestationem eum recusare non posse, executionem autem differre debere, usquedum bona adquirat patris usufructu exempta, nisi ultro pater de bonis filii, quae iure usufructus tenet, soluere paratus sit. Huius rei exceptio statuenda in contractu mutui inscio patre contracti: ex eo enim filius in potestate existens, nec apud Germanos cum effectu obligabatur: testis est Capit. 225. L. 7. Caroli & Ludouici, *b)* cuius tenor est: „ Quicumque „ filiusfamilias contra interdicta legum inscio patre „ pecuniam commendauit, eam nec viuentem, nec „ mortuo patre ab eodem poterit postulare. „ Ratio legis non tam in struendis parentibus insidiis ponenda est, cuius rei frequentia de filiis Christianis praesum-

(*b*) Apud LINDENBROG. Codic. Leg. antiq.

sumenda non est, sed in odio foeneratorum, ut & coarctentur inueniles calores, ne filii familias cupidini dediti tristem exitum sentiant, qui eos in bonis expectare possent. c) Valet igitur & apud nos, quod apud Romanos valuit vigore Scti macedoniani, sed Germani non confugiunt ad hoc Sctum, sed ad legem Caroli & Ludouici. d) Quin & leges multae teutoniae eandem sanctionem ad alias res fungibiles ultra pecuniam extenderunt, v. g. si mercatores merces in vestimenta sumtuosiora, item caupoiae, cupedinarii filii familias esculenta & poculenta profuse subministrant, ut testantur statuta plurium academiarum ab Hoppio in commentario ad institutiones iuris romani e) adducta. — Haec tamen ipsa exceptio, quod filii ex mutuo nulla sit obligatio, regulam mihi firmat supra adductam, quod ex aliis conventionibus ciuilitur obligetur, si enim, quod de mutuo constitutum est, in aliis contractibus locum inueniat, ad quid opus erat hac lege particulari?

§. XXVIII.

Nec propter vnionem fictam a iure ciuili lis inter patrem & filium esse potest: mores Germaniae in alia abeunt. Speculum sueuicum C. 282. sequentia

e) L. fin. §. 5. in fin. C. de bon. quae lib.

d) THOMAS. l. c. §. 13.

e) Ad §. 7. J. quod cum co.

tia exhibet: „ Der Vater soll seinen Sohn von ihm
 „ sundern, so er fünf und zwanzig Jahr alt ist, mit
 „ so viel Gut, als er leisten mag, also, daß ihm
 „ das mehrere beliebe, und thut er das nicht gern, der
 „ Sun nöthet ihn deß wohl mit Recht vor s e r
 „ Richter. „ Quod capitulum quamuis loquatur de
 actione ad rescissionem iuris paterni tendente, filio
 tamen ius esse cum patre litigandi asserit comprobat-
 que: quod & in eo filio vtilitatem magnam adferre
 potest, si pater forsan usufructu abutens filii bona
 perdat, aut si contractum cum prole initum adimp-
 lere detrectet, tunc enim auctoritate iudiciali ad sa-
 tisfaciendum suae obligationi filius parentem com-
 pellere poterit. Ex eodem capitulo supra adducto
 colligere licet, & inter fratres sub eadem patris po-
 testate constitutos litem esse posse, cum enim inter
 patrem & filium ea esse queat, multo magis id de
 fratribus adferendum erit: quod de his stabilitum est,
 etiam & multo magis de aliis quibuscunque personis
 intelligendum erit, ita, vt filiusfamilias germanus ius
 in iudicio stanti habeat, nulli, vt apud Romanos pa-
 tris consensui adligatum.

§. XXIX.

Ignorata ergo Germania vnitas illa patris & filii
 fuit, ignorata & testamentifactio. f) Quo prop-
 prior

f) Tacitus de moribus Germanorum C. 20.

I. Abichn. XII. Hest.

IIIIII

pior autem postmodum gens Germanorum Romanis fuit, eo maior testamentorum usus inualuit. g) In Speculo sueuico iam quaedam de testamentis reperire licet, vt patet ex Cap. 296. 253.; filium liberrime potuisse de bonis a patre non profectis restari confirmat Cap. 262. „ Und hat der Sohn ander Gut gewon:
 „ nen, dann daß ihm der Vater gab, und giebt ihm
 „ Gott geschafft, er giebt das Gut mit gesundem Leib,
 „ oder an dem Todbett, wem er will. „ Successu temporis testamentifactio in vniuersa Germania longa consuetudine obtinnit, donec crescente iuris Quiritum auctoritate vberior testamentorum seges spargi, & vberior litium messis colligi coeperit: iure igitur Romanorum postmodum vigorem suum accipienti penitus non omnem legislationem romanam circa testamenta Germani receperunt. h) Testis est recessus imperii de 1512 materia testamentariae in Germania sedes. In republica autem romana ius testamenti condendi nemo habuit, nisi a lege: lex autem de solo patrefamilias loquens i) filium ab hac facultate in regula exclusit: quod & de Germania asseri debet, receptis enim quoad materiam testamentorum a Germanis constitutionibus Romanorum hoc simul receptum, vt testamentum condere volens paterfamilias sit,

g) SCHILTER prax. iur. rom. exerc. 14. §. 29.

h) THOMASIVS de vs. iur. patern. rom. §. 6.

i) LL. 12. Tabb. Paterfamilias vti legassit super familia pecuniae sua ita ius esto.

fit, k) idque etiam praeter dictum recessum quaedam sanciunt statuta Germaniae e. g. ius prutenicum L. 5. Tit. 1. §. 5. ut adeo extante lege patria necessum non sit ad ius peregrinum confugere. Filius ergo familias testari nequit, quod multo magis in Germania verum est, dum rarum sit peculium castrense vel quasi, cuius adquisitio cum institutione plerumque separatae oeconomiae coniuncta est: omnes igitur actus exercere nequit, qui consuetudina iuris testandi sunt: nullos igitur codicillos condere, nulla legata, nulla fideicommissa relinquere potest. Quod mortis causa donationem attinet, cum pater usufructu in bonis liberorum quaesito gaudeat, per talem donationem a filio factam nullum ipsi praeiudicium inferri poterit, sed sua si filius cum effectu donare velit, patris consensum necessario adhibere debet. l)

§. XXX.

Ita comparata sunt filii familias in bonis suis iura, quae fere non semper ad vnum omnia patris usufructui subdita sunt. Verum quamuis in eo filii romani quandam prae iis Germaniae utilitatem maio-

Jiiiiii 2

rem

k) VINNIUS ad §. J. quib. non est perm. fac. testam. GODEN. Cons. 70. HARTMANN Obseru. pract. L. 2. Tit. 5. Obseru. 7. STRUVIUS syntag. iur. civil. Exerc. 32. §. 7.

l) WESENBERG. ad Dig. Tit. de mort. caus. donat.

rem habeant, quod frequentius apud illos fuerit peculium militare & aduentitium extraordinarium, adeoque quaedam saltem bona pleno iure tenuerint: in eo tamen iterum Germanorum prae Romanis melior est conditio, quod paternus ususfructus citius apud eos expiret: patria enim potestas romana ab initio morte sola patris *m)* post & dignitate *n)* & emancipatione definebat, quae vltima in quibusdam solum casibus necessaria erat; *o)* verum in Germania haec potestas & cum ea ususfructus non vno eodemque modo omnibus prouinciis communi cessat, quibusdam statutis separatam liberorum oeconomiam, quibusdam eorum nuptias, quibusdam maiorennitatem pro eius termino ponentibus, *p)* quibusdam & patrem ob alimenta liberis denegata aut fraudulentam bonorum administrationem ususfructu in poenam priuantibus retenta licet patria potestate: *q)* adeoque fingi

m) HEINNEC. antiq. roman. L. I. Tit. 9. §. 3.

n) Patriciatus §. 4. I. quib. mod. patr. potest solu. maioris magistratus. L. ult. C. de decur. episcopatus.

o) In casibus L. 12. C. de episcop. audient. L. 6. C. de spectac. L. 2. C. de infant. exposit. Nou. 153 C. I. Nou. 12. C. 2.

p) HOPP. in comment. ad Tit. I. per quas person. cuiq. adquir. ZOBEL p. 3. differ. 5. THOMAS. Diss. cit. C. 2. §. 7.

q) RICHTER decis. 18. n. 25. de matre idem testatur l. c. n. 11. & in conf. Vol. I. P. 4. n. 23

fingi poterit casus, vbi filiusfamilias in potestate existens bona sua vniuersa nullo vfusfructus nexu possidet obstricta: id nempe in iis obtinet locis, vbi vfusfructus liberorum maiorenitate expirat, vel in poenam patri adimitur, in hac autem vltima specie filius matre priuatus iustaeque aetatis esse debet, alias aut mater vfumfructum continuat, aut curator constituitur. Hisce igitur in casibus filiusfamilias plenus bonorum dominus est, adeoque quoad dispositionem inter viuos omnia ei licebunt, quae domino in re sua concessa sunt, quin vllum cum effectu ei obici queat impedimentum: quoad dispositionem vero mortis causa non maiora iura ipsi tribuere possum, quam quae & aliis filiisfamilias concessa sunt. Quamuis enim in eo quid singulare habeat, quod pleno bonorum dominio & libera inter viuos dispositione gaudeat, filius tamen familias est, cui vix non omnem testandi facultatem leges peregrinae denegarunt, quae cum & quoad hanc praesertim materiam in Germaniam penetrarint, etiam eadem sanctio apud nos locum inueniet.

§. XXXI.

Quodsi itaque leges romanas & germanicas comparemus, plures intuitu iurium filiifamilias in pe uliis deprehendimus differentias. Et quidem peculium profectitium quod attinet, hoc ex principiis iuris romani separatam supponit administrationem

bonorum, quae quasi proprium patrimonium filiis-
familias separata commercia exercentibus concessa
sunt. r) In Germania vero tale quid vix obtinebit: s)
in his enim regionibus praeter nobiles & eruditos
rari sunt filii familias maiorennis, sed hi non nego-
tiantur, & minorennibus nulla indulgetur separata ne-
gotiatio. Dein si separata a rationibus paternis filio
concessa negotiatio suo nomine exercenda, quoad
hoc non amplius est filius familias, quamvis sub pa-
tris coniectu existat. Ius prou. sax. L. 1. Art. 13.
Si vero nulla facta separatio, deficit natura peculii
romani, & casus hic obuenientes ex regulis man-
dati diiudicandi sunt. — Ius romanum ad hoc pe-
culium referebat, quod ex re paterna filio obuenit,
nisi aduersum esset ex causa utriusque militiae. In
Germania filio omnia cedunt, quae a patre extra
commisam administrationem in eum redundant: ad
idem peculium apud Romanos referebatur, quod in-
tuitu patris filius acquirit: apud Germanos id saltem
parenti cedit, quod filius eius negotia administrans
huius administrationis respectu adquisiuit, alia om-
nia filii sunt, cum largiens intenter, ut hic sibi ha-
beat, quamvis intuitu patris largiatur. — Iure ro-
mano filius confert peculium profectitium. Iure ger-
manico separatim concessa confert, nisi his contentus
haereditati paternae renuntiarit; quae administranda

acce-

r) BOEHMER introd. in ius Dig. Tit. de pecul. §. 23.
s) Idem quod iussu. §. 5.

accepit, patris, non filii, sunt, adeoque collatione non indigent: quae filius aliunde, quamvis contemplatione patris accepit, collationi obnoxia non sunt, cum a patre non profecta ad peculium numerari nequeant. — Iure romano in hoc peculio excepta administratione filio nil iuris est: iure germanico in bonis separatis dominio pleno gaudet, nisi pacta cum patre inita aliud statuerint: in bonis non separatis administrandis ius romanum & germanicum conueniunt. — Si paterna bona fiscus arripit, filio de iure romano peculium hoc mansit: de iure germanico idem dicendum in bonis separatis, verum ex alia ratione, haec enim bona filiofamilias propria sunt, non peculium profectitium romanum: in bonis non separatis contrarium statuendum, haec enim bona patri sicut alia bona pleno iure competunt, omni in iis iure filiis denegato. Iure romano deficiente peculio filiofamilias maiorennis obligabatur, sed executio dilata est, usquedum sui iuris fieret, ubi tunc ei concessum beneficium competentiae. Apud nos, si liberi extra negotium patris contrahunt, nulla adest ratio beneficii competentiae sufficiens, si ut administratores negotiorum paternorum, ipsi non conueniuntur, adeoque beneficium competentiae tum in hoc, tum in illo casu cessat. — De iure romano pater, ut filio de bonis suis quid concederet, cogi non poterat: de iure germanico, si liberi adulti separatam

instituere parent oeconomiam, sed bonis sufficientibus instructi haud sint, parentes rem eorum familiarem instruere debent, ex suo aliquid ipsis largiendo: Ius prou. sax. l. 2. Art. 19. Ius alem. C. 382. quod *die Beratung* vocatur. t)

§. XXXII.

Nec minores sunt differentiae inter peculia romana recentiora & bona filiorum Germaniae. Ius enim romanum, quod peculium militare non aduentitium iuri patrisfamilias tribuit, de iure Teutoniae in omnibus bonis filius hoc iure gaudet, excepta testamentifactione: vbi leges romanae obtinent. u) De iure romano in peculio solum militari filius cum patre agebat, non in aduentitio: apud Germanos in omnibus bonis aequale ius agendi cum parentibus est filiofamilias, nisi quatenus minor aetas curatorem ad obligationem producendam exigit, & pater in rem propriam auctor fieri nequit. — Secundum leges romanas pater filium emancipans in eius actus praemium dimidium bonorum aduentitiorum vsumfructum retinuit dimidio altero liberis relicto: sed in Germania vsumfructus hic ex causae tutelae competit, adeoque hac cessante, si liberi maiores separata insti-

1) Plures differentias dabit CARRACH de pecul. filiorumf. § 16.

2) Dissentit CARRACH de differ. iur. rom. & germ. in mort. caus. donat. §. 15.

instituant oeconomiam, aut filiae nubant, etiam vfusfructus expirat. Apud Romanos magis frequentia erant peculia militaria, dum longius durabat patria potestas, & pauci casus erant, vbi inuito patri auferebatur: apud Germanos rariora sunt, dum filius miliciam siue sagatam, siue togatam sequens per se subsistere potest, adeoque si iustae aetatis sit, absque obstaculo vinculum patriae potestatis dissoluit. — Pater romanus in peculio aduentitio ordinario liberiori gaudebat administratione, sic & irrestricta magis alienandi facultate: sed in Germania id prohibet naturalis parentum tutela: vnde Iur. prou. sax. L. 1. art. 2. pater restituere liberis bona materna debet, „ es „ sey ihm den von Unglück, und one sein Schulde abge „ gegangen. „ x) Sed haec sufficiant pro illustrando iure Germanico, accedamus nunc ad ipsam eius provinciam, Ducatum nempe Franconiae, quid eius iura statutaria constituent, inquisituri.

CAPUT IV.

Sententia iuris Franconici.

§. XXXIII.

Quam paulo superius enarraui, patrum germanorum potestas in liberos suos, in toto suo ambitu ad Franconiam nostram adplicari potest: eadem

§iiiiii 5

apud

x) CARRACH de pecul. filiorumf. §. 17.

apud maiores nostros fuit proles educandi simplicitas, quam TACITVS de Germania vniuerse adfirmat, iidem fuere potestatis effectus: nullum adfuit ius vitae necisue, nullum venditionis liberorum per leges adprobatae vestigium, omnia ad ductum iuris naturae adcommodata. — Idem dicendum de usufructu parentibus germanis in bonis liberorum competente; hunc enim & leges nostrae adprobant, vt patebit inspicienti ordinationis prouincialis franconicae P. 3. Tit. 39. §. 10. Tit. 118. §. 5. vbi usufructus non patri solum, vt apud Romanos, sed & matri adstruitur, cum semper parentes nominentur. — Quod superius de vfu peculiarum in Germania defendi, id multo magis de Franconia verum est, dum ordinatio prouincialis fere omnis peculii mentionem faciat. Si in erigenda vnione prolium liberis prioris matrimonii damnum metuendum est, praeuia consultatione ad parificandum quoddam ipsis praecipuum der *Vorsatz* assignatur, en peculium profectitium, quod quamuis quoad iura filio in iis competentia ab illo romano diuersissimum sit, profectitium tamen est. In P. 3. Tit. 36. §. 2. memorantur. „ Haab und „ Güter, zu welchen Kinder kommen, wenn sie in „ Fürsten, Herrn, und anderer Diensten seynd, oder „ Handthierung und Gewerb treiben. „ En bona castrensia vel quasi. Tit. 39. §. 9. de bonis loquitur, „ welche einem Kind oder Dichter von jemand, dessen „ Noth:

„ Notherb er nicht wäre, geschenkt, geschaffet, oder
 „ in andere Wege gegeben würde, mit der ausdrückli-
 „ chen Condition, daß solches geschenkt, verschafft,
 „ oder gegebene Gut eigenthümlich dieses Kindes seye,
 „ oder verbleiben solle, und doch den Eltern der vñsus-
 „ fructus in specie nicht benommen worden: „ ecce
 peculium aduentitium ordinarium: Tit. 118. §. 5. de
 bonis agit, in quibus „ mit dem Eigenthum auch der
 „ vñsusfructus in specie und ausdrücklich den Kindern
 „ vermachtet, oder verschaffet worden ist: „ ecce pe-
 culium aduentitium extraordinarium. Quid igitur
 certius, quam omne fere peculium Franconiae Ducatus
 habitatoribus non ignotum esse.

§. XXXIV.

Hic loci commode tractari poterit insignis iuris
 franconici controuersia, quam vt omittam, in
 animum inducere nequeo: haec autem in eo posita
 est, num ea bona, quae filiusfamilias vigente vnione
 prolium ex iure successionis capit a consanguineo pa-
 rentis defuncti, qui absque testamento decessit, ad
 peculium eius aduentitium ita spectent, vt filius ea
 sibi soli adquirat, nec ea in societatem bonorum
 per vnionem inductam inferre debeat? In quo dubio
 mihi sententia legibus nostris conformior videtur,
 quae ad quaestionem propositam affirmatiue respon-
 det. Inspiciamus ipsam ordinationem prouincialem
 fran-

franconicam : ea P. 3. Tit. 119. §. 1. sic loquitur :
 „ Sintemalen dann diejenige Freundschaft , welche
 „ durch Pакten und Vergleich zwischen den Elteren ,
 „ Kinderen , und anderen Personen getheidigt wird ,
 „ sich billich auch ferners nicht , dann auf die in Oblig-
 „ gation und Verbündnuß brachte Personen nicht ob-
 „ ligiren , binden , und betreffen , noch sich weiter er-
 „ strecken solle , oder möge , dann auf diejenige , zwi-
 „ schen welchen die Einkindschaft gemacht oder aufge-
 „ richtet worden. Nemlich auf Vatter , Mutter ,
 „ und die unirte Kinder , die sie zusammenbringen ,
 „ miteinander allbereit erzeugt , oder hinfürter erzeu-
 „ gen werden. ” Pactum igitur vnionis prolium ex
 clara legis sanctione personas alias , quam parentes
 vnientes , & liberos vniendos , aut alios non expresse
 nominatos , non adficit , adeoque nec in eorum bona
 vim suam extendet. Id vltcrius adparer ex eo , quod
 in ordinatione prouinciali P. 3. Tit. 118. §. 1. prae-
 cipuus vnionis effectus in eo ponatur , quod vitri-
 cus inducat personam veri patris , nouerca verae ma-
 tris , priuignus & priuigna germanorum liberorum
 vices adsumant , in verbis : „ Und werden die einge-
 „ setzte Elteren gegen den angenommenen Kindern , des-
 „ gleichen die Kinder gegen ihnen den Eltern in Erb-
 „ Gerechtigkeiten , und allen anderen Stücken der-
 „ massen geachtet , und gehalten , als wann die Kin-
 „ der ihre rechte natürliche Kinder , und sie der Kin-
 „ der

„ der recht natürliche Eltern wären, so lang und viel
 „ bis sie wieder von einander vertheilt werden. Iam
 ponamus nullam vnionem, patrem vxore orbū, li-
 beris in potestate existentibus haereditatem consan-
 guinei matris defunctae delatam, cui haec cedit?
 Nonne proprietas liberis, vsusfructus patri, quam-
 diu inseparati sub potestate existant, adiudicabitur?
 Quare autem parentibus per vnionem solum prolium
 naturalifatis maiora iura tribuantur, vt hi de tali
 haereditate particient, ego non video. Et vnionem
 prolium non obstare, quominus liberi vniti bona
 habeant aduentitia, patet ex ordine concursus &
 prioritatis Ducatus nostri: Lex haec n. 15. lit. C. libe-
 rorum eorumque peculii aduentitii mentionem facit
 sine distinctione inter liberos naturales & vnitos,
 adeoque & his peculium aduentitium non denegan-
 dum. Praeterea ex §. 15. Tit. 39. certum est paren-
 tes vnientes ante diuisionem cum liberis vnitis ini-
 tam de sua tertia testari non posse: quaenam huius
 ratio? Ea sine dubio in hoc consistit, quod haec pa-
 rentum tertia ob communionem, vnionis effectum,
 ex communi bonorum massa sumi deberet, ad quam
 & bona liberorum spectarent, vnde hi damnum pa-
 terentur: sed si tertia illa ex corpore bonorum desu-
 menda foret, vtique ad hoc corpus haereditates li-
 beris a consanguineis parentis defuncti deferendae vt-
 pote summe incertae numerari non possent, adeoque
 pecu-

peculio liberorum aduentitio inferi debent. Et hanc sententiam ordinationi nostrae optime conuenire clare ostendit §. 3. Tit. 119. P. 3. cuius verbis nil clarius.

„ Wir wollen, und ordnen, wo uns schlechtlichen
 „ und ohne weitere Bedingung und Abredung, Un-
 „ herrn, Anfrauen, und andere Personen aufsteigenz
 „ der Linie in die Einkindschaft willigen, daß sie darum
 „ denselbigen verglichenen Kindern nicht also und derz
 „ gestalt für Anherrs und Anfrauen zu achten, daß
 „ auf den Fall der genannten Anherrs und Anfrauen
 „ tödlichen Abgangs dieselbige gleichgemachte Kinder
 „ mit anderen rechten natürlichen Kindern, Dichtern,
 „ und Erben, zu ihrer Verlassenschaft gelassen wer-
 „ den müßten: Sondern, pergit §. 4., sollen die Erb-
 „ schaften den rechten natürlichen Dichtern oder gesip-
 „ ten Freunden vom Geblüt hero allein bleiben. ”

Aequae energice loquitur dein §. 11. eiusdem tituli:
 „ Aber die andere und weitere Freunde als des ge-
 „ machten Vatters, Mutter, Anherrs oder Anfrauen
 „ Bruder, Schwester, Better, Baasen, und derz
 „ gleichen, also auch der verglichenen Kindern Ge-
 „ schwistrigt und Gesippte, so in die Einkindschaft nicht
 „ kommen, seynd mit derselbigen ganz und gar nicht
 „ verhaftet, und haben solche angenommene und gleich-
 „ gemachte Kinder oder Eltern, zu derselbigen weitem
 „ Freunden, und ihrer der verglichenen Stiefgeschwi-
 „ strigten Haaben und Gütern ab intestato keinen Zu-

„ tritt,

„ tritt , sondern bleiben dieselbe den Blutsfreunden. „
 Sane sanctiones istae hanc thesin ita distincte confir-
 mant , vt nullum plane dubium relinquant. y)

§. XXXV.

Verum quamuis in ordinatione nostra prouinciali
 bona taliter liberis obtingentia cum plena ipsis
 proprietate adquirantur , non tamen desunt , qui hanc
 liberis proprietatem adimentes bona illa ad societa-
 tem bonorum per vnionem prolium introductam per-
 tinere statuunt. Horum opinio innititur primo or-
 dinationis P. 3. Tit. 18. §. 3. qui sequentia dispo-
 nit: „ Zum andern werden alle die Haab und Güter ,
 „ so die Kinder jeko haben , oder künstiglichen , da
 „ sie noch bey ihren Eltern unabgetheilt wären , erere-
 „ ben , bekommen , und erlangen möchten , der Mel-
 „ tern engen , haben auch mit solchen , wie mit ander-
 „ ren ihren eignen Gütern zu gebahren , zu thun , und
 „ zu lassen ic. ergo concludunt , si lex generalem de
 om-

y) Eandem sententiam fouet constitutio moguntina lex
 de vnionibus prolium antiquissima : BURCARD. BAR-
 DILI de vnione prolium Tubingae 1674. thesi 33.
 HELTFELD iurisprud. forens. §. 1666. GAIL. P. 3.
 Conf. 17. RICKIUS AB ARWEILER de vnione prolium
 Colon. 1580 Haec tamen opinio mea sententiis ,
 quae hic aut alibi in Dicasterio practice in contrari-
 um fortassis observantur , in nullum omnino cedere
 praeiudicium , velim.

omnibus bonis, quae liberis obtingere possunt, sanctionem constituat, etiam ea bona, de quibus hic quaestio est, excludi non debent. — Sed, repono, lex debet intelligi secundum rationem iuris, & eius verba ita explicari, ut aliis legum locis non contradicant: hoc autem euidenter fieret, si hic §. de omnibus bonis sine distinctione admitteretur: societas enim bonorum, quae unionis prolium effectus est, ad successiones solum necessarias liberorum, ad ea, quae a parentibus auisque expectanda habent, quaeque, dum inseparati patriam potestatem egressi sunt, adquisiuerunt, se extendit: haecque omnia massae bonorum parentibus liberisque communi adcrefcunt: de haereditatibus igitur necessariis §. mox adductus commode explicatur. — Secundum eorum fundamentum consistit in tituli supra citati §. 5. cuius constitutio haec est:

„ Wird aber diesen verglichenen und gemachten Kin-
 „ deren von jemand's etwas verschaffet, vermachtet, ge-
 „ schenket, gegeben, es geschehe gleich durch einen letzten
 „ Willen oder in andere Weeg, mit der ausdrücklichen
 „ Condition und Maß, daß dasselb nicht der Eltern,
 „ sondern deß, oder der Kinder engen seyn, und blei-
 „ ben solle. Alsdann ist das Eigenthum derselbigen
 „ Kinder, und bekommen die Elteren nur den vsum-
 „ fructum, oder die Nießung, solang solche Kinder
 „ noch unverheyraethet oder unabgetheilt bey ihnen
 „ seynd;

„ seynd: „ ergo a contrario inferunt, si nulla adiecta sit conditio liberis proprietatem reseruans, bona in liberos a quocunque profecta communi massae inferri debent. Verum eadem hic subintrat responsio, quam supra attuli: nimirum ea solum bona in hunc censum veniunt, in quae vnio prolium vim suam ex-erit, non ea, quae speciatim excepta sunt, vt bona, de quibus hic controuertitur. Sicut enim vnio prolium adscendentibus cognatisue, qui eidem non accessere, quoad successionem in bona nepotum cognatorumue intestatorum non praeiudicabit: sic & liberis vnitis, cum iura successionis regulariter sint reciproca, pactum vnionis in iure successionis in bona adscendentium consanguineorumue lineae parentis demortui nullum adferet detrimentum. — Tertio denique pro stabilienda sua sententia ex analogia iuris in hunc modum ratiocinantur: omnia dicunt, quae quocunque modo durante vnione parentibus obtingunt, non ipsis priuatiue sed communi bonorum massae adcre-sunt: ergo & aequum est, vt haereditates liberis delatae eodem iure iudicentur: cum alias societas esset leonina, si omnia parentes conferre debeant, liberis autem quaedam sibi solis retinere permissum sit. Sed haec argumentatio me non mouet, magis enim legi naturali conuenit, si liberi a parentibus quoddam emolumentum praecipuum capiant, quam si in casu inuerso parentes in bonis liberorum commodum sibi

quaerant, & si societas illa per unionem prolium inuecta adeo crude sumenda esset, etiam liberi omnia ea, quae post emancipationem adquisituri sunt, sicut parentes, communi bonorum massae adiicere deberent, quod tamen, qui defendat, nemo erit.

§. XXXVI.

Proxime indagandum, quae sunt filiofamilias iura in bonis suis, ubi quoad dispositionem inter vivos distinguendae variae peculiorum species, atque in bonis castrensibus vel quasi & aduentitiis extraordinariis facultatem disponendi liberrimam, in aduentitiis autem ordinariis ad parentum consensum adstrictam esse contendo. Cum enim in ordinatione provinciali bona prioris generis cum dominio & usufructu liberis attribuantur, sane & libera iis utendi facultas, utpote pleni domini effectus, iis concedi debet. Libere ergo contrahere, donare, aut in iudicio ius suum persequi poterunt: cumque in iure Franconum nullum unitatis inter patrem & filium intercedentis vestigium occurrat, omnes hi actus etiam sine dubio inter patrem & filium intercedere poterunt. Bona posterioris generis secundum statuta Ducatus nostri usufructui parentum subdita sunt, qui usufructus, ut supra ostendi, legibus quamplurimis Germaniae adprobatur: & franconicus etiam in eo cum pluribus aliis convenit, quod pater ad secundas transiens

fiens nuptias eum amittat, quamuis tutor liberorum maneat, quod ostendit P. 3. Tit. 4. §. 5. „ Und da „ gleich der Vater sich wieder verheyrathet hätte, so „ bleibt er nichts desto weniger der Kinder voriger Ehe „ Vormunder und Verwalter, ist aber derentwegen „ jährliche gebührliche Rechnung zu thun schuldig: „ cum enim rationes teneatur reddere, clarum est signum, eius vsumfructum cessare, patrem etiam aut prodigum aut alias malum administratorem hoc vsumfructu priuandum esse, eiusdem tituli §. 4. quodammodo innuere videtur; deficiente patre matri tutelam, consequenter & vsumfructum tum leges germanicae, tum & ordinatio nostra prouincialis §. 6. ibid. adiudicat, eiusdemque est conditionis, ut pater, nisi quod ad secundas transiens nuptias eundem amittat, sicut & de vidua vitam luxuriosam impudicae viuentis idem constituit cit. tit. §. 9. Quamdiu igitur hic parentum vsumfructus perdurat, qui plerumque liberorum nuptiis aut separatione vim suam amittit, liberi de bonis eodem obstrictis quidem quodammodo disponere poterunt, saluo tamen per omnia parentum vsumfructu, nisi hi vltro iuri suo renuntiarint: filii itaque adquirere & obligari poterunt, verum huius obligationis executio deficientibus bonis castrensibus vel quasi vel aduentitiis extraordinariis ad id vsque tempus differetur, usque dum vel bona liberis cedant ab vsumfructu parentum libe-

ra, vel hic ususfructus omnino expiret. Caeterum dum statuo, filium de peculio disponere posse, iustam semper eius aetatem suppono, infantem enim & impuberem nil cum effectu agere posse, per se manifestum est, nec quadam adsertione indigere credo,

§. XXXVII.

Quod igitur dispositionem inter viuos attinet, Franconia iuris peregrini & germanici regulas sequitur: secus in testamenti factione. Hanc enim in regula liberis romanis denegatam statuta Franconiae filiisfamilias sub patria potestate degentibus concedunt: „ Ob auch gleich in Krafft gemeiner geschriebener Rechten, loquitur P. 3. Tit. 39. §. 7. den Kindern, so auch ihres vollkommenen Alters, alldieweil sie in väterlichem Gewalt seynd, zu testiren verboten, und aber unsers Stiffts uraltes Herkommen und Landrecht in solchen einen Unterschied macht, als lassen wir es ebenmäßig hieben bewenden. ” Ipse ergo legislator differentiam a iure communi agnoscit, sed eam in consuetudine Ducatus inueterata fundat, cuius tanta vis, ac legis est. Verum haec filiis concessa facultas testandi in omnibus bonis non aequaliter se exserit: supponit enim lex, liberos quid proprii habere: cum ergo bona actu possessa requirantur, omnia ea huc non trahenda, quae liberi a parentibus solum expectanda habent; haec enim nondum

dum prolium propria dici queunt, cum parentum liberrimo adhuc arbitrio subiecta sint; idem dicendum de praecipuo liberis de bonis parentum adsignato, sed nondum tradito, cum & hoc parentum esse nondum desierit, huius enim praecipui respectu Tit. 39. §. 8. exceptionem statuit, de eo nempe liberos testari posse, si parentes in mora sint id exsoluendi. Iuri autem testandi filiorumfamilias bona eorum aduentitia, quamuis ordinaria subiecta sunt, ibid §. 9. in his ergo bonis ius patrisfamilias leges nostrae filiis tribuere. Nec quoad hanc materiam ius romanum ita in Franconia pedem fixit, vt consuetudines inueteratas inde depelleret: sed eadem leges franco-nicae parentibus in his liberorum bonis vsumfructum concessere: huius sanctionis memores in casum testamenti a liberis condendi ratione vsumfructus ibid. §. 10. haec constituerunt: „ Jedoch daß auf solchen
 „ Fall die Nießung und ususfructus den Eltern die Zeit
 „ ihres Lebens, oder bis zu der Abtheilung gelassen
 „ werden, und erst nach deroselbigen Elteren Abster-
 „ ben oder Abtheilung das Eigenthum mit dem usu-
 „ fructu consolidirt; und den benannten Erben oder
 „ legatariis zufallen thue; „ & hoc sane nil aequius: ius enim parentibus quaesitum auferre ex vna parte iniquum, ex altera liberis contra consuetudinem inue-teratam ius testandi prohibere durum fuisset, media ergo via incedendum erat. In eo tamen parentum

conditionem esse credo deteriore, quod, quia haec bona aliam adsumferint naturam, hic ususfructus in bonis, quorum dominium apud externos residet, perdurans non amplius illo favore gaudeat, quo fruitur ille in bonis liberorum, sed ad regulas ususfructus communis iudicetur, adeoque & cautio praestanda usufructuaria, quae alias parenti respectu filiorum remissa est. 2) Circa dotem, donationemue propter nuptias ius testandi §. 11. concedit liberis, verum non sine limitatione, quodsi nempe dos aut donatio propter nuptias sine omni conditione alia aut reservatione liberis tradita sit; alias enim si conditio, ut mortuis coniugibus ad parentes redeat, harum constitutioni adiecta sit, eandem servare iubet P. 3. Tit. 29. §. 1. In hoc ergo iterum a iure romano recedit Franconia, dum illud dotem in profectitiam & aduentitiam diuidat, illam patri, hanc filio propriam statuens: Francorum vero leges in regula dotem quamvis profectitiam filiae attribuant, eique de eadem testandi facultatem concedant, ni aliud conuentum sit.

§. XXXVIII.

Cum ergo super bona aduentitia filiusfamilias valide testamentum condere queat, ex eo & erui potest, quod idem ei liceat quoad bona castrensia vel quasi; cum enim in his multo liberior sit eius dispo-

2) Praxis aliud statuit.

disponendi facultas, etiam multo magis testamenti-
factio competere debet: ne vero quidquam hic re-
maneat dubii, etiam in his bonis Ordinatio prouin-
cialis franconica filiisfamilias ius testamentifactionis
claris verbis adseruit, dum enim in §. 12. cit. Tit.
39. talia bona enumerat, addit: Diese Güter seynd
,, und bleiben den Kindern mit Nießung und Eigen-
,, thum gänzlich und allein, haben also dieselbige, wo-
,, fern sonst an ihrem Verstand und Alter nicht
,, Mangel wäre, ihrem Gefallen und Willen nach zu
,, vertestiren, und zu verschaffen. „ Huic tamen il-
limitatae testandi facultati quandam remoram limitatio
sequens iniicit: „ Jedoch mit solcher Bescheidenheit,
,, daß sie ihren Vatter, Mutter, und anderen Elter-
,, ren an ihrem schuldigen Pflichttheil, zu Latein Le-
,, gitima genannt, nichts entziehen, sondern ihnen
,, dasselbigen vollkommenlich zukommen lassen. „ Haec
parentibus relinquendi legitimam necessitas cessat in
liberis, qui diuisione totali a parentibus separati
sunt, quique bona sua adquisita per pacta dotalia
aut stante matrimonio in coniuges suos dotis loco
vel aliter per testamentum aut actum inter viuos
transferunt: P. 3. Tit. 36. §. 1. & 4. monet tamen
ordinatio nostra Tit. 59. §. 1. liberos, vt & in his
casibus, in quibus ex iuris necessitate, vt parentibus
legitimam relinquant, non coguntur, vt & hic pa-
rentum recordentur: & multiplicis eorum curae in

educatione habitae, & beneficiorum ab iis acceptorum. Verum haec, dum filios supponunt patriam egressos potestatem, non proprie ad scopum mihi propositum pertinent.

§. XXXIX.

Tanta est filii de peculiis disponendi licentia, sed & adhuc maior, nam & casus dantur, vbi filius etiam qua talis liberrime de bonis suis testari potest, quin parentibus legitimam relinquere debeat. Recenset huius iuris causas ordinationis nostrae P. 3. Tit. §1. §. 2. & sequentes & quidem si parentes liberos in causa capitali adcusent, excepto maiestatis crimine §. 2. si liberos artibus magicis veneno aliisque remediis perimere studuerint §. 3. si liberorum coniugibus se immiscuerint. §. 4. Si liberos in iure suo testandi impedierint, in eoque perseuerarint. §. 5. Si coniugem veneno aliisque modis interimere tentarint. §. 6. Si liberos paupertate, morbis, aut sensuum defectu laborantes neglexerint. §. 7. Si captivum non redeemerint, in quo casu ultimo & parentibus haereditas ab intestato aufertur. §. 8. Caeterum dum filius ius testandi habet, etiam alii actus mortis causa disponentes ei concessi esse debent, in eo solum quaestio moueri posset: an & in mortis causa donatione parentis consensus, ut apud Romanos, requiri debeat? Videri posset, eum necessarium esse, quia de tali dona-

donatione leges nostrae silent, adeoque leges peregrinae subintrare debent: verum cum ius testandi filiorumfamilias Franconiae nullo parentum consensu adstrictum sit, etiam id de mortis causa donatione statuendum credo, cui enim plus concessum est, ei & minus concessum esse debet.

§. XL.

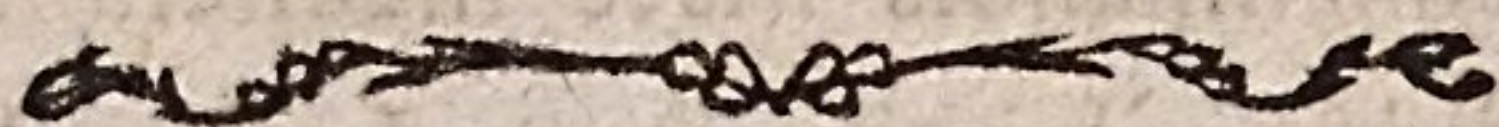
Atque haec, quae pro ingenii mei modulo proferre volui, mihi sufficiant; qui Numini Diuino pro auxilio in concinnandis hisce meditationibus gratias debitas persoluo, & mihi a te, Lector benigne, facilem veniam polliceor, si minus adcurate & comte quaedam hic inserta reperiēs, modo cogitaueris in omnibus irreprehensibilem & inemendabilem existere diuinæ solius, non autem mortalis esse constantiae.

T A N T V M.

S E C T I O I.
O P V S C V L V M XXXV.

PHILIPPI LAVRENTII SCHEFFER
DISSERTATIO *
DE EO, QVOD CIRCA
IVS ACCRESCENDI
SECUNDVM
IVS COMMVNE ET IN FRANCONIA
IVSTVM EST.

I N G R E S S U S.

§. I.

Jus Accrescendi, quod solertissimus Antiquitatum Romanarum rimator HEINNECCIUS a) *subtilissimum* appellat, plurimorum Jurisconsultorum culturæ subiectum, ad certas tamen & evidentes regulas hætenus deductum nondum esse, ingens Authorum desuper commentantium numerus, abunde nos edocet. Taceo
priori.

* Hanc Dissertationem Clarissimus Author, modo Imperialis Abbatiae Kayfersheimensis in Suevia Cancellarius, sub meo Praesidio emisit, dum eum 7. Septembr. 1774. Gradu Licentiatus insignirem.

a) Joann. Gottl. Heinecc. in Elementis Juris Civilis sac. Inst. Ord. cum Animad. Estor. §. 626.

prioribus sæculis lucem aspicientia opera *b)*, taceo omnes Juris Commentarios & compendia, qui hoc Jus variis in sedibus pertractant; taceo controversiarum compilatores *c)*, qui & hujus Juris uberem faciunt mentionem: ad recentiores solummodo hujus sæculi elucubrationes provoco *d)*; ex quibus cuivis pa-

b) Qualia sunt Opera de Jure Adcrefcendi *Jo. Volkm. Bechmann, Jo. Ant. Belloni, Jo. Borcholdi, Emm. Cardofi, Henr. Cocceji, Hugonis Franc. Duareni, Godefr. Fitigii, Ortolphi Formanni, Scipionis Gentilis, Antonii Goveani, Mich. Grassi, Joan. Gutierrez, August. Frederici Heucheln, Pancratii Kretschmer, Quirini Kubacbi, Henrici Linkii, Guilelmi Ludwelli. Nicolai van der Meer, N. P. a Miltiz, Narcissi de Palantier, Thomæ Papilonii, A. R. Paucii, Herm. Rabmakeri, Nic. Reufneri, Valent. Riemer, R. Roefing, Barthol. Romule, Corn. Sehwanenburg; Mathiae Stephani, Georg. Adam. Struvii, Jo. Suevi, Jo. Wolfg. Textoris, Jo. Voelschowii, Jo. Bapt. Weidenkopf. **

* His adde *Benthemium, Henr. Bocerum, Henr. Däu. Chunnem, Ernest. Gregelium, Cyriac. Hardesianum, Gregor. Majansium, Edm. Merillum, Iac. Ottonem, Hyac. Arna. Rothium, Nic. Scüttenium, Georg. Schwarzerum, Ioan. Stuckium.*

c) In specie *Coccejus* in Jure suo controverfo post *Tit. de Legat.*

d) *Jo. Bach. Diff. de Jur. adcrefcendi. Lips. 1754. 4.*

Christ. a Brandenstein, Centuria Conclusionum de Jure Adcrefcendi. Norimb. 1711. 4.

Franc.

patere arbitror, Materiam hanc acri adhuc tam Theoreticorum, quam Practicorum controversiæ ac dissen-
fui

Franc. Anton. Prognard. de Jure Adcrefcendi, Arg.
1735. 4.

Joan. Heimburgi, Diff. de Jure Adcrefcendi. Jen.
1754. 4.

Jo. Car. Koenigii, Diff. de Jure Adcrefcendi in
Legatis. Alt. 1736. 4.

Georg. Chrifto. Qualenbrink de Jure Adcrefcendi, Ul-
traj. 1720.

Joa. Marc. de la Rive Diff. de Jure Adcrefcendi.
Bafil. 1703. 4.

Frid. Car. Schantz, Diff. de Jur. Adcrefcendi ab
intest. & ex testamento. Marb. 1743. 4.

Jo. van der Voort Diff. de Jure Adcrefcendi ven-
ditori non emtori hæreditatis competente. Lugd. Bat.
1721. 4.

Chrif. Heinrich Breunig de prohibitione Juris ad-
crefcendi a testatore facta in testamento. Lips. 1766.

Philipp Jacob Hesler de Jure Adcrefcendi in Le-
gatis, nunquam non jure decrefcendi. 1759. *

* Huc etiam pertinet *Bernb. Henricus a Germetten* de Jure
accrefcendi. Vetro Pragæ 1718.

Joa. Gottl. Hackemann de Iure accrefc. Franc. 1747.

Ant. Hagoort de Iur. Accr. inter Legatarios verbis
tantum coniunctos non obtinente ad L. II. ff. de vfufr.
accrefc. Ultrai. 1735.

Conr. Gottl. Streckcr de Iure accrefcendi in quanti-
tatibus relictis etiam obtinente. Erford. 1761.

Ern.

fui expositam esse. Quodsi igitur, quantum meæ pariuntur vires, ad prima principia hoc Jus Accrescendi deduxero, fontes controversiarum, eorumque originem detexero, quidque in patria mea desuper Juris sit, declaravero, spe fretus vivo, mihi haud imputatum iri, me vel crambem sæpius coctam recoxisse, aut æthiopem lavando operam omnem perdidisse.

§. II.

Inter causas, quæ obscuritati, aut si mavis subtilitati Juris Adcrescendi ansam dedere, duas potissimum ex antiquitate profero; una, quod Jus hoc diversas habuerit Epochas, modoque viguerit, modo de-

Ern. Christian. Westphal de Iure accrescendi inter cohaeredes interdum Iure non decrescendi, interdum fociis. Hal. 1761.

C. H. Breuning Quaestio Iuris controuersi, an, cui portionis haereditariae alienatio interdicta, eius, quod accrescendi iure acquirit, alienatio simul prohibita sit. Lips. 1776.

I. L. E. Püttmann de Iure accrescendi ad emptorem haereditatis haud pertinente. Lips. 1780.

Item in den Meditationen über verschiedene Rechtsmaterien von zweyen Rechtsgelehrten. Braunschweig 1788. 8 inuenitur Meditatio VIII. Mit dem Verkauf eines Erbrechts wird auch zugleich das Jus accrescendi auf den Käufer transferirt.

Arnold. Wael. van Bolten Diss. de Iure accrescendi in haereditatibus & Legatis. Ultraj. Batav. 1729.

depressum jacuerit, denuoque iterum restitutum e) sicque plurimas mutationes passum, & in propriis suis fundamentis valde concussum ac labefactatum fuerit; altera quod ex antiquis TRIBONIANUM præcedentibus Jurisconsultis nullum invenire liceat, qui hoc Jus adcrescendi peculiari aliquo Tractatu illustrare tentarit: Ex quo & factum esse reor, quod Juri adcrescendi in genere Titulus aliquis specialis nec in Inst. nec Digestis aut Codice fuerit assignatus: quamvis enim in Pandectis Titulus de usufructu accrescendo inveniat, cum tamen principia hujus Juris circa hæreditates & legata sint diversa, iuraque incorporalia a corporalibus f) in multis devient, hunc titulum

e) Sic ante L. Jul. Pap. Jus Adcrescendi certo modo obtinuit, per hanc vero Legem Jus hoc sublatum, & portiones deficientes ad aerarium augendum fisco infererantur: a *Justiniano* tamen Jus vetus plenius fuit reductum. Leg. un. Cod. de Caducis toll. Conf. *Heinec.* Comment. ad Leg. Jul. Pap. Item *Coccej.* Jus controversum post Lib. 30. 31. 32. quæst. I.

f) Respectu usufructus adcrescendi variæ occurrunt differentiæ, Imo quod proprietate pluribus legata portio portioni, res rei adcreseat, in usufructu autem portio adcreseat personæ, quia jus personæ est, non rei. L. 33. §. 1. ff. de usufr. Indeque non opus est, ut pars parti adcreseat. 2do In proprietate pluribus legata portio deficiens non adcreseat nisi ei, qui suam portionem adquisivit, in usufructu autem ei quoque, qui suam partem

lum Interpretes etiam in devia traxisse, non sine fundamento arbitror.

§. III.

Foret sane operæ pretium, ut ea, quæ in Corpore nostro Juris dispersa jacent de Jure Adcrescendi, ut, inquam, prout a TRIBONIANO, ejusque asseclis in frustra fuere separata, g) hic iterum con-

tem amisit, alterius portio adcrescere potest. L. 1. §. 3. ff. de usufructu adcref. §. fin. Inst. de usufructu. 3tio Quod in usufructu non re conjuncti sint, si uni proprietas, alteri usufructus est relictus, nam & sub illa continetur usufructus jure proprio, licet tantum materialiter, seu causaliter. L. 3. §. fin. ff. de usufructu adcref.

g) *Justinianus* primus sive magnus anno Christi 528. Rom. Imp. designatus, sicuti Juris erat religiosissimus, ita inter alia Leges Romanas ex immensis veteris prudentiæ voluminibus, quæ in duo pene millia librorum & plus quam trecenties decem millia versuum excreuerant, *Const. Tanta* §. 1. de conf. *Digest.* colligi, Jusque civile componi curavit: ad hoc tam arduum negotium conficiendum *Justinianus Tribonianum*, Virum istum excelsum Officiorum magistrum, sacrique Imperialis Palatii Exquæstorem nec non Exconsulem, & sub hujus gubernatione sedecim alios adhuc viros illustres & Antecessores, nimirum *Constantinum*, *Theophilum*, *Dorotheum*, *Anatolium*, *Cratinum*, *Stephanum*, *Mennam*, *Prosdocium*, *Etolmum*, *Timotheum*, *Leonidem*, *Leontium*, *Platonem*, *Jacobum*, *Constantinum*, *Joannem*,

conglutinentur, sicque Antiquorum de hac materia sententiæ conjunctæ cernerentur; sed cum ingens Legum quantitas integri Tractatus molem desideraret, sicque limites Dissertationis excederet, Jurisconsultos Ante-Justinianos, eorumque loca ordine Chronologico tantum allegabo, sicque LABITTUM imitabor, legum connexarum indicem, non ipsas leges edentem, aliisque hanc spartam relinquentem. Id tamen in Dissertationis Lujus Sectionibus subsequis conficiam, ut ea, quæ hic ordine chronologico & remissive sunt allegata, ibi systematice enucleata, brevissime tamen inveniantur.

• §. IV.

nem, dict. Const. §. 9. deputavit, qui in compilandis Digestis hunc servavere ordinem, ut unum alterumve veterum Jctorum de materia proposita vel ex professo, vel fusius tractantem pro fundamento assumerent, aliorum vero Authorum opiniones & decisiones per modum notarum intercalarent, sicque ex diversis Authoribus unam compagem conglutinaurent, quam in Leges divisam Titulum appellabant; sic in Titulo de Usufructu ad cres. *Tribonianus* pro fundamento assumpsit *Ulpiani* librum 17. ad Edict., quem in quinque frustra dissectum exhibet in L. 1. 3. 6. 8. & 12.

Hisque Legibus, quæ si uno textu conjungantur, *Ulpiani* tractatum sistunt: aliorum JConsultorum *Africani, Juliani, Gaji, Pauli*, ipsius *Ulpiani & Papiniani* in LL. 2. 4. 5. 7. 9. 10. & 11. fragmenta intercalavit.

§. IV.

Catalogus chronologicus Jurisconsultorum ante Justinianeorum, nec non Imperatorum, qui de jure accrescendi mentionem in Operibus & Constitutionibus suis fecere, & quorum Fragmenta Tribonianus Digestis, Institutionibus & Codici inseruit.

Multi sunt veterum Prudentum, qui de hac materia multa & varia scripserunt; Eos ergo ordine quodam chronologico hic allego. Occurrit

I. JAVOLENUS, J. C. qui vixit ævo TRAJANI Imperatoris, circa initium Sæculi secundi a CHRISTO nato, hujus de Jure Accrescendi sententiæ inveniuntur.

Ex Lib. 1. ex Cassio In L. 63. ff. de hæred. insti.

L. 7. Epistolarum — L. 41. ff. de Legar. & Fide. 2.

Ex Lib. 14. Epistol. — L. 36. ff. de cond. & dem.

L. 28. Digestorum — L. 4. ff. Quis ordo in poss. serv.

II. JULIANUS J. C. floruit ævo HADRIANI. Imperatoris circa annum 132. De hoc occurrunt

Ex Lib. 1. ex Minicio In L. 30. ff. de cond. & dem.

L. 33. Digestorum — L. 84. ff. de leg. & fid. 1.

L. 35. ibid. — L. 6. ff. de usufr. ear. rer. quæ usu consum.

L. 82. ibid. — L. 26. ff. de cond. & dem.

L. 34. ibid. — L. 4. ff. de usufr. adcref.

III. CELSUS. J. C. sub eodem Imperatore, eodemque tempore: de hoc leguntur

Ex L. 16. Digest. — L. 59 ff. de hæred. instit.

Lib. 19. ibid. — L. 20. ff. de legat. & Fid. 2.

L. 35. ibid. — L. 80. ff. de Leg. & Fid. 3.

IV. POMPONIUS J. C. ævo MARCI AURELII ANTONINI, ejusque filii COMMODI circa Annum 177. sistit.

Ex Lib. 1. ad Quint. Mucium — L. 66. ff. de hæred. instit.

Lib. 3. ad Sabinum — L. 7. ff. de div. Reg. Jur.

Lib. 5. ad Sabinum — L. 16. ff. de Leg. & Fid. 1.

V. GAJUS J. C. sub iisdem Imperatoribus exhibet.

Ex Lib. 1. Fideicommissorum — L. 5. ff. de Reb. dub.

Lib. 1. ibid. — L. 7. ff. ibid.

Lib. 7. ad edictum provinciale — L. 5. de usufr. adcrecendo.

Lib. 14. ad Leg. Jul. & Pap. — L. 53. ff. de acquir. vel omitt. hæred.

Lib. 14. ibid. — L. 58. ff. de Leg. & Fid. 2.

VI. MAEGIANVS J. C. sub iisdem producit

Ex Lib. 3. Fideicommissorum — L. 6. de Reb. dub.

VII. AFRICANUS J. C. sub iisdem

Ex Lib. 5. Quæstionum — L. 2. ff. de Usufr. adcresc.

Lib. — — — L. 9. ff. eod.

VIII.

VIII. PAPINIANUS J. C. sub Imperatoribus PERTINACE, JULIANO, SEPTIMO SEVERO, ejusque filio ANTONINO CARACALLA circa finem Sæculi II.

Ex Lib. 2. Definit. — L. 11. ff. de Usufr. ad cres.

Lib. 17. Quæst. — L. 33. ff. de Usufr. & Quem. quis ut. fruatur.

Lib. — — — L. 2. ff. Quib. mod. usufr. amitt.

L. 19. — — — L. 26. ff. de usu & usufr. leg.

IX. MARCIANUS, J. C. sub Imperatore MARCO AURELIO SEVERO ALEXAND. qui anno 223. imperavit.

Ex Lib. 2. Regul. — L. 55. ff. de adqu. vel omitt. hæredit.

L. 5. Inst. — L. 9. ff. de suis & legit.

X. ULPIANUS J. C. sub eodem Imperatore

Ex Lib. 1. Reg. — L. 67. de adquir. vel omitt. hæred.

Lib. 5. Disp. — L. 16. ff. Quibus mod. usufr. vel usus amitt.

Lib. 7. ad Sabinum — L. 13. ff. de Hæred. instit.

Lib. — — — L. 17. §. 1. ff. ibid.

Lib. 12. ad Sabinum — L. 1. ff. ad SC. Tertull.

Lib. 17. — — — L. 1. ff. de usufr. ad cres.

— — — — L. 3. ff. eod.

— — — — L. 6. ff. eod.

— — — — L. 8. ff. eod.

— — — — L. 12. ff. eod.

— — — — L. 3. ff. Quib. mod. usufr. amit.

Ex Lib. 21. ad Sabinum — L. 34. prin. ff. de leg. & fid. 1.

Lib. 18. — ad L. Jul. & Pap. — L. 61. ff. leg. 2.

Lib. 17. ad Edict. — L. 10. ff. usufr. adcref.

Lib. 22. — — L. 43. ff. ad SC. Trebell.

— 39. — — L. 3. ff. de bonor. poss.

— 39. — — L. 5. ff. ibid.

— 41. — — L. 2. ff. de bonor. poss. sec. tabulas.

XI. PAULLUS J. C. sub eodem Imperatore.

Ex Lib. 2. ad Sabinum — L. 31. ff. de acqu. vel omitt. hæred.

Lib. 3. — — L. 7. ff. de usufr. adcref.

Lib. 3. Regul. — L. 33. ff. de legat. & fid. 1.

Lib. — — — L. 122. ff. ibid.

Lib. 8. ad Plautium — L. 4. ff. de leg. & fid. 2.

Lib. — — — — L. 7. ff. ibid.

Lib. 11. — — — L. 85. ff. de leg. & fid. 1.

Ex Lib. 6. ad Leg. Jul. & Pap. — L. 89. ff. de leg. & fid. 3.

Lib. — — — — L. 142. ff. de verb. signif.

Lib. — — — — L. 12. ff. de condict. causa data.

Lib. 17. ad Edictum. — L. 14. ff. de except. rei. jud.

Lib. 41. — — — L. 6. ff. de bonor. poss.

XII. MODESTINUS J. C. sub eodem.

Ex Lib. sing. de Erematicis — L. 19. ff. de usu & usufr. leg.

Ex

EX INSTITUTIONIBVS OCCURRUNT

§. 4. Inst. de SC. Orphit.

§. 5. Inst. de bonor. posses.

§. 8. Inst. de Legat.

Præter responsa Prudentum occurrunt etiam in
Codice Reperitæ Prælectionis variæ Imperatorum Con-
stitutiones, ut

I. Imperat. GORD. MARTHANAÆ L. un. Cod.
Quando non petent. part. petent. adcrecant.

II. Imperat. CONSTANTIN. ad Mygdonium Ca-
strensem Palatii. — L. un. Cod. Si liberalit. Imp.
soc. sine hæred. decess.

III. JUSTINIANI A. Juliano PP. — L. 23. Cod.
de Legatis.

IV. Ejusdem Lex un. Cod. de Cad. toll.

SECTIO I.

Systema Juris Accrescendi juxta Jus Romanum.

§. V.

Cum illi, qui liberam rerum suarum administra-
tionem habet, atque (uti Leges duodecim Ta-
bularum loquuntur) qui Paterfamilias est, concessum
sit, circa rem suam etiam mortis causa disponere.
quomodocunque velit: *b)* adeoque vel unum, vel
plu-

b) L. 120. ff. de Verb. signif.

plures hæredes instituere *i)*, eandemque rem vel uni, vel pluribus legare *k)*, sicque subinde evenire possit, ut vel unus hæredum, vel unus collegatariorum deficiat, consequenter ne deficientis portio derelicta maneat, primoque quasi occupanti cedat, alteri, voluntati tamen testatoris præsumptæ conformiter, accedere necesse sit; hinc quamvis ante AUGUSTUM Jura Romana cohæredibus aut collegatariis talem portionem adjudicarent, attamen hic ærarii ditandi studiosissimus Princeps vacantes ejusmodi partes seclufa penitus testatoris intentione præsumpta, fisco addixit, de superque Legem a caducis ejusmodi portionibus Caducariam appellatam tulit. JUSTINIANUS vero sublata hac Legē æquitatem ac intentionem Testatorum secutus, Jus antiquum in variis tamen alteratum reduxit, *l)* sicque edixit, *ut portio vacans adjiciatur & adcreseat conjuncto, qui partem suam agnovit, ad conservandam hæreditatis individuitatem, & testatoris voluntatem.* Et hoc est illud Jus, quod Adcrescendi appellamus.

§. VI.

Testatori sicuti plures ad eandem hæreditatem vocare, ita & eandem rem per modum Legati ex hæreditate delibandi pluribus relinquere est permis-
sum,

i) §. 4. Inst. de Hæred. Instit.

k) §. 8. Inst. de Legat.

l) Leg. un. D. de Cad. tollend.

sum, consequenter ob conjunctionem Jus Adcrefcendi tam in hæreditate, quam in legatis locum suum habebit; est ergo aliud *hæreditarium*, aliud *legatarium*. Illud, quando portio deficientis hæredis adcrefcit conjuncto hæredi; hoc, quando portio deficientis legatarii adcrefcit conjuncto legatario.

§. VII.

Licet Jus Adcrefcendi in hæreditate & in legatis quoad effectum idem esse videatur, illud tamen plane diuersum reperio, si illius fundamentum in hæreditate cum illo in legatis penitus considerem. Est enim fundamentum sive causa impulsiva Juris Adcrefcendi in hæreditate legalis *illa necessitas ex indiuiduitate hæreditatis proveniens m)*. In legatis vero testatoris plures ad unam eandemque rem vocantis voluntas. *n)*

§. VIII

Cum ergo fundamentum sive causa impulsiva Juris Adcrefcendi in hæreditate sit ipsa necessitas ex indiuiduitate hæreditatis proveniens, consequens est, ut, si unus hæredum hæreditatem semel adierit, & alter deficiat, hujus deficientis portio illi etiam *invito* adcrefcatur *o)*, atque adeo, licet testator adscripserit, nolle

§§§§§§§§ 4

m) Lex un. §. 10. C. de Cad. toll.

n) Leg. I. princ. ff. de Usufr. adcref.

o) L. 53. §. 1. ff. de adq. vel omitt. hæred. L. 9. ff. de suis & legit. dict. Leg. un. §. 10. Cod. de Cad. tollend.

nolle se, ut hæres scriptus reliquas partes ferat, & Jus Adcrescendi expresse prohibuerit, hoc tamen non obstante illud semper locum habeat. Quemadmodum enim nemini sine observatione Legum testamentum condere licet *p)*, ita & nemo in suo testamento cavere potest, ne Leges in suo testamento locum habeant *q)*; jam autem cum in *Lege septima Digest. de divers. Reg. Jur.* expressis & clarissimis verbis pro regula statuat. *Jus nostrum non patitur eundem in paganis & testato & intestato decessisse, earumque rerum naturaliter inter se pugna est, testatus & intestatus.*

Nemo fane testatori pagano legibus civilibus vivere adstricto facultatem prohibendi Jus Adcrescendi in suo testamento tribuere poterit. Quod autem^m partim *testato*, & partim *intestato* decedere pugna fit, id efficit Juris subtilitas, per quam fingitur hæres repræsentare, & sustinere personam defuncti; sicuti ergo repræsentat *totam & unam* testatoris personam, ita & hæres *totalis & uniformis* esse debet; hoc est: sicuti defunctus pro parte repræsentari non debet, ita nec debet per hæredes diversi generis partim ex *testamento* partim ab *intestato* sustineri, sed hæres, quisquis ille sit, debet in totum subire locum & vicem defuncti, eumque repræsentare uno ac simplici successionis

p) L. 4. ff. Qui testam. fac. poss.

q) L. 55. ff. de legat. & Fid. I.

fionis genere, vel in totum ex testamento, vel in totum ab intestato.

§. IX.

Si dicas, ex hisce inferri, quod testamentum aliquod querela inofficiosi nunquam rescindi possit, vi cuius efficitur, ut pars quædam sive legitima ad hæredem ab *intestato* perveniat, reliqua autem penes hæredem necessarium & suum testamentarium permaneat, & sic testator partim *testatus*, partim *intestatus* reddatur; hoc autem non tantum quotidie observari, sed & querelam inofficiosi tanquam remedium ad consequendam legitimam in Jure præscriptam esse *r*). Inde & exempla in Legibus inveniri, ubi sic partim testatus, partim intestatus testator decessit *s*). Ad hoc tollendum dubium varia dari potest responsio; quodsi enim consideremus, querela inofficiosi mota primis temporibus totum testamentum corruisse *t*), sane testator non testatus, sed in effectu intestatus decedebat: cumque exposit JUSTINIANVS *u*) non totum testamentum, sed tantum institutionem invalidarit, hoc non ex voluntate testatoris, sed ipsius Legis fit, quæ sane priorem Legem in L. 7. ff. de divers. Reg. Juris, in aliquo alterare, & immutare potuit. Quod-

§§§§§§§ 5

fi

r) L. 1. L. 14. 15. ff. de inoff. Testam.

s) L. 15. §. 2. L. 24. 25. ff. dict. Tit.

t) L. 8. §. ult. L. 28. in fin. Digest. dict. Tit.

u) Nov. 115. c. 3. 4.

si urgeas, jam jure Digestorum ejusmodi vacillationem deprehendi; perpendas velim, testatorem, contra cujus testamentum querela movetur, ab initio in totum testatum decessisse, & ex accidenti ex post facto pro parte intestatum vi Legis effectum fuisse, adeoque hoc Regulam plane non subvertere; testator quippe testamento Jure ab initio facto decessit, & hæres totam hæreditatem ex testamento adiit, ergo sub hoc præcise respectu nunquam partim testatus, partim intestatus decessisse testator dici poterit, cum ea, quæ postea per legem fiunt, aut facta sunt, regulam prius datam non subvertant, sed limitent.

§. X.

Ex eo, quod hæredi, si semel adierit hæreditatem; portio vacans *necessario* adcreseat, contra autem Legatariis *ex sola testatoris voluntate* portiones adveniant x), sequitur, quoad Jus Adcrescendi in hæreditate non tantas occurrere difficultates, quantæ in Legatis obvenire solent: cum enim non semper adfit testatoris voluntas expressa, ea præsumi debet; præsumptiones vero erroribus sæpe obnoxia cum sint, simulque Leges intuitu Juris Adcrescendi in Legatis inter se pugnare videantur, atque an quælibet Legatariorum conjunctio locum Juri Adcrescendi faciat, inter Authores controvertatur; hinc, quid
circa

x) Supra §. 7.

circa Jus Adcrefcendi in Legatis ftatuendum fit, pro viribus explanabo.

§. XI.

Si in Legatis fundamentum fit ipfa teftatoris voluntas, confequens eft, ut, quia expreffa non femper haberi poteft, ex ipsis verbis, modoque legandi ea præfumi & dijudicari debeat, adeoque fi plures ad unum idemque legatum vocaverit, inter eos tanquam conjunctos regulariter Jus Adcrefcendi effe. Quodfi vero ex teftatoris voluntate colligi queat: eum cuilibet Legatario diverfas res legaffe, inter eos ceflare Jus Adcrefcendi, nemo non ignorat, five tunc fingulis legetur feperatim, v. g. *Titio Stichum do lego: Mævio Pamphilum, do lego.* Sive etiam una oratione conjunctim, v. g. *Titio & Mævio fingulos fervos do, lego y).* quod & obtinebit, fi fervo communi quid legatum fit z). Vel fi fingulis eadem res a fingulis adeoque bis a duobus relinquatur a). Vel fi uni pure, alteri fub conditione legatum fit b): Vel teftator ita fcripferit: *Mævio fundi partem dimidiam anteriorem, partem Sejo dimidam illius posteriorem do, lego c).* Non enim intelligitur res eadem ambobus lega-

y) L. 84. §. 12. ff. de Legut. & Fid. I.

z) L. 20. ff. de Leg. 2.

a) L. penult. de Ufufr.

b) L. fin. §. 2. ff. de Leg. 74. de Condit. & Demonstr.

c) L. I. princ. ff. de Ufufr. adcref.

legata, sed una res in partes phyficas divisa, & cuivis legatario pars diversa assignata. Quid autem erit dicendum, si una eademque res duobus ita fuerit legata, ut cuilibet eorum *solidum* datum fuisse videatur? & tunc juxta testatoris voluntatem judicium formandum est, ut sæpius Jus Accrescendi locum habeat, interdum posterior anteriorem excludat, rarissime autem unus rem, alter æstimationem consequatur *d)*, sicque in duobus Legis hic allegatæ posterioribus casibus Jus Adcrefcendi inter hos plane cesset; voluntas enim testatoris in legatis fundamentum est, adeoque & illam proxime assequi oportet. Cessat ergo etiam Jus Adcrefcendi, siquidem plures ad unam eandemque rem, non autem ab *uno* testatore vocentur: nam si a diversis fuerint vocati, conjuncti non sunt, neque etiam hoc jure gaudere possunt; ex diversis enim testamentis Jus conjunctionis (id est Jus Accrescendi) non contingit *e)*. Idem etiam obtinere puto, si duo diverso jure successionis vocentur *f)*; in omnibus enim hisce casibus Jus Adcrefcendi locum non habere, ex eo manifestum erit, quia voluntas testatoris plures quidem vocans legatarios, eos tamen in una eademque re nec ad concursum vocavit, nec ad partes concursu faciendas instituit, ergo uno
desi-

d) L. 33. ff. de Legat. & Fid. I.

e) L. 16. ff. Quib. mod. Usufr. amitt.

f) L. 6. ff. de Bon. Possess.

deficiente pars ejus non ad collegatarium, sed ad hæredem pertinebit.

§. XII.

Quæstio autem hic moveri posset, an testatori inter collegatarios accretionem prohibere sit permissum? & responsionem suppeditabit duplex supra a me datum fundamentum Juris Adcrescendi; cum enim fundamentum Juris Adcrescendi in legatis sit testatoris voluntas, & hæc cuilibet libera relicta, nullibi autem restricta sit, consequenter & illi in legatis Jus prohibendi accretionem competere, illumque sic Jus hæredis augere posse, nullus dubito; testatorem autem in hæreditate talem facultatem non habere, supra §. 8. jam demonstratum erit.

§. XIII.

Jus ergo Adcrescendi locum suum habet inter illos legatorios, qui ad unam eandemque rem ab uno sunt vocati, sive inter quos *conjunctio* est; quæ nihil aliud audit, quam *duorum pluriumve ad unam eandemque rem ab uno facta vocatio* g). *Conjunctio* autem vel a Lege, vel ab homine fit. Illa in hæreditatibus tam ab intestato h) quam testato relictis i) contin-

g) §. 8. Inst. de Legat. L. 80. ff. de Legat. & Fid. 3.

h) L. 9. ff. de suis & legit. L. 1. §. 9. ad SC. Tertull.

i) L. 67. ff. de ad. vel omitt. Hæred. Hic domini Lego conjuncti intelligi possunt.

tingere potest. Hæredes enim semper ex necessitate Legis, conjuncti sunt, licet in testamento non conjunctim fuerint instituti, sic si testator scripserit, *Titius rerum Italicarum mihi hæres sit, Sejus rerum Provincialium mihi hæres sit*: hos neque re, neque verbis, nec mixtim conjunctos esse certum est; & tamen quia ambo in semisse instituti censentur *k)*, deficiente uno altera hæreditatis pars alteri adcreseat necesse est, id quod ipsa Legis necessitas efficit *l)*. *Conjunctio hominis* est, quando ex dispositione hominis plures ad unum idemque legatum conjunctim vocantur *m)*.

§. XIV.

Conjunctio hominis ex verborum forma, conceptioneque in tres species dividitur ita, ut alia dicatur *realis*; alia *verbalis*, alia *mixta n)*. Si singuli separatim seu diversis *o)* propositionibus ad eandem rem vocantur, erit conjunctio realis (quæ ab Autoribus sic notatur: o.o) ut *Titio fundum Tusculanum*
do,

k) L. 35. §. 1. ff. de Hæred. instit. L. 78. eod.

l) Sup. §. 8.

m) §. 8. inst. de Legat. Leg. un. §. 10. & 11. C. de Cad. toll.

n) L. 99. ff. de Legat. & Fid. 3. L. 142. ff. de Verb. Signif. Leg. un §. 10. & 11. C. de Cad. toll.

o) Sub hoc respectu & hi vocantur disjuncti, id est, verbis disjuncti, re autem conjuncti, dict. §. 8. Inst.

do, lego, Sempronio eundem do, lego, p). Siqui autem eadem propositione ad eandem rem vocantur, sed divisim intellectualiter partibus in ipsa propositione, erit conjunctio *verbalis* (quæ sic notatur $o - o$) v. g. *Titio & Sempronio fundum Tusculanum v. g. æquis partibus do, lego.* Si denique alios & nomen, & rei solidæ complexus conjungit, erit conjunctio *mixta* (quæ sic signatur $o \times o$) *Titio & Sempronio fundum Tusculanum do, lego.* An autem in omni hac conjunctioe Jus Adcrescendi locum habere possit, id sequentibus demonstrabo. Priusquam autem rem ipsam aggrediar, rationes quasdam, quare in legatis inter conjunctos accretio admittatur, præmittere juvabit, ex quibus modo quodam facillimo hi omnes conjunctionis modi in hoc §vo allati dijudicare poterunt *q).*

§. XV.

p) L. 41. princ. ff. de legat. 2. L. 6. ff. de Usufr. ear. rer. L. 19. 26. §. 1. ff de Ufu & Usufr. leg.

q) Nota, hanc etiam conjunctionem hominis in hæreditate effectum suum habere posse, nam si testator ita hæredes instituerit: *Titius hæres meus esto, Cajus & Mævius hæredes mei sint, Sejus hæres meus esto;* in hoc casu licet Jus Adcrescendi ex necessitate Legis locum habeat; hæc tamen Conjunctio hominis operabitur, ut Titius Mævius, Cajus & Sejus sint re, Cajus vero & Mævius mixtim conjuncti: sicque hi duo pro una persona morali habeantur, & in concursu simul unam tantum tertiam accipiant: deficiente autem alterutro, alterius pars alteri

§. XV.

Certum, indubitatumque est, quod Imo testator, cum duobus unam eandemque rem legat, unicuique etiam rem ipsam, & quidem totam dare velit *r)*, sed cum una eademque res utrique in *solidum* propria esse nequeat, consequens erit, ut *necessario* ob solam hanc causam concursu partes faciant, legatumque inter se dividant, & sic minus accipiant, quam a testatore fuit tributum. Ponamus jam unum ex his duobus non concurrere, sed deficere; cessabit ista ratio necessitatis concursu partes faciendi, & sic alteri portio vacans Jure Accretionis accedet, solidumque accipiet, ad quod eum testator initio jam vocaverat. Duos etenim Collegatarios a testatore ad unam eandemque rem vocatos tanquam personam moralem considerandos judico; uno ergo deficiente, ista persona moralis transibit in *unam & physicam*, adeoque sic iste collegatarius solus est, & solidum accipit. 2. Testator duos vocans & conjungens v. g.

Titio

teri adcreseat. L. 34. princ. ff. de Legat. I. & Leg. un. §. 10 C. de Cad. toll. fin ergo v. g. Cajus deficiat, illius portio adcreseat primario Mævio: non autem aliis hæredibus, nisi Mævio & Cajo deficiente, & sic sub certo respectu tam ex necessitate Legis, quam ex testatoris voluntate Jus Adcrescendi in hæreditate obtinebit.

r) L. 3 princ. de Usufr. adcref. L. 80. ff. de Leg. & Fid. 3.

Titio & Mevio fundum Tusculanum do, lego. Titium censetur præferre præ aliis, si Mævius deficiat; alias enim hos inter se non conjunxisset. Nam testator præsumitur unicuique solidum dedisse: sed nonnisi sub hac præcise conditione, si non omnes concurrant, & partes faciant, legatumque dividant; si ergo non concurrant inter se, sed unus deficiat, ista conditio ad effectum erit perducta, sicque alteri legatario totum legatum cedit.

§. XVI.

Hisce præmissis, facillime dijudicandum erit, quid in re, *verbis & mixtim* conjunctis obtineat. In re conjunctis locum habere Jus Accrescendi, id multæ Leges s) indicant, id concedunt omnes Authores, id etiam rationes suo præcedente allatæ demonstrant. Nam si testator dixerit: *Sejo fundum Tusculanum do, lego, Cajo eundem do lego*, est conjunctio realis. t) Testator voluit cuique solidum tribuere: sed una eademque res apud plures in solidum existere non potest; ergo, ut concursu partes faciant, necesse est. Deficiente igitur uno, reliquus totum accipere potest u).

Nonne

s) Dicto §. 8. Inst. L. 41. 80. 89. ff. de Legat & Fid. 3. L. 1. §. 3. L. 3. Princ. ff. de Usufr. Adcref. L. 63. ff. de Hæred. instit. L. 30. de Cond. & Demonst.

t) Supra §. 14.

u) Supra §. 15.

Nonne in hisce reperire licet aliquam tacitam a testatore adjectam conditionem? Scilicet *Sejo fundum Tusculanum do, lego. Cajo eundem do, lego, & si Sejus deficiat Cajo, totum do, lego.* Deficiente ergo uno vel altero nunquid conditio existit? hac ergo existente totum fundum Tusculanum alter obtinebit x).

§. XVII.

Idem etiam obtinere in mixtim conjunctis: ut *Sejo & Cajo fundum Tusculanum do: lego:* eo tutius affirmare possum, quo certius est, unanimem Doctorum sententiam & Leges ipsas mihi adstipulari y): Nam rationes supra prolatae aliud nihil volunt, quam in mixtim conjunctis accretionem esse, Sejus enim & Cajus sunt persona moralis, deficiente ergo uno v. g. Sejo, fit una persona physica, & sic Cajus totum accretione lucratur z). Huic accedit, quod, quando legatarii concursu partes faciunt, Jus Accrescendi locum habeat: Nulla autem probatione indiget, eos in hoc casu partes facere, quibus annecto ipsam praesumptam testatoris voluntatem, qui certe eos una eandemque propositione ad unam eandemque rem non vocaf-

x) Supra §. 15.

y) Dict. §. 8. inst. dict. L. un. §. 10. & 11. C. de Caduc. L. 7. ff. de Usufr. ad cres L. 5. §. 1. L. 6. 7. ff. de Reb. dub.

z) §. 15.

vocasset, nisi casu, quo unus deficiat, alterum collegatarium præ hærede honorandum tulisset. a)

§. XVIII.

Considerandum superest, an etiam Jus Adcrescendi in verbis conjunctis locum suum inveniat. Certe si ipsam Legum mentem, testatoris voluntatem, rationesque hic occurrentes dimetiar, in negativam abire sententiam Juri conformius esse judico. Nam quid sæpe memoratus §. 8vus Institutionum aliud vult, quam dum non alios comprehendit, quam mixtim & re conjunctos, quod verbis conjuncti nequidem pro conjunctis habeantur, cum de hisce plane nullam mentionem faciat, & pro conjunctis tantummodo re & mixtim conjunctos habeat, & inter hos solum Juri Adcrescendi locum statuatur. *L. 1. §. 3. L. 3. de Usufr. adcrescendo*; tantum tribuunt Jus adcrescendi iis, qui concursu partes faciunt; in verbis: *nam in concursu partes habemus toties Jus Adcrescendi esse, quoties in duobus . . . concursu divisus est. L. 80. ff. de Legat. & Fid. 3.* innuit eos esse conjunctim institutos, qui concursu partes faciunt, sed verbis conjuncti concursu partes non faciunt; cuilibet enim legatario sua pars jam est saltem intellectualiter assignata, *Titio & Sejo fundum do æquis partibus.* Imo *L. penult. ff. de Usufr. adcrescendo* accretionem

M m m m m m m m 2 inter

a) Supra §. 15.

inter verbis conjunctos prohibere videtur, cum verbis expressis dicat: *Fructuarii separati videntur non minus, quam si æquis portionibus duobus ejusdem rei fructus legatus fuisset; unde fit, ut inter eos Jus Adcrescendi non sit, sed in verbis conjunctis legatur æquis portionibus, & inter verbis conjunctos L. 66. ff. de Hæredibus instituendis accretionem non admittit. Lex unica §. 11. Cod. de Caducis tollendis tantum eis, qui concursu partes faciunt, accretionem permittit in verbis: si vero non omnes legatarii . . . in ejus acquisitionem concurrant, sed unus forte eam accipiat, hæc solida ejus sit &c.* Sed verbis conjuncti non concurrunt, ergo tantum inter re & mixtim, non autem inter verbis conjunctos Jus Adcrescendi locum habere ex Legibus ipsis apparere concludo. Sane si Auctores *b)* ipsos hac in re contrarios perlustrem, ii fere unanimiter concedunt, non esse accretionem, si singulis partes ejusdem rei legatæ proponantur v. g. *Mævio illius fundi partem dimidiam, Sejo partem dimidiam do, lego.* Si inter hos Jus Adcrescendi non erit, cur ergo suum locum obtineat, *si Mævio & Sejo fundus æquis partibus sit legatus?* Nonne ibidem eadem ratio militat? nonne partes hic jam divisæ sunt, sicut in prima positione? ergo sicut in illa,
ita

b) Inter varios notari possunt LAUTERBACH. de Jure Adcresc. §. 64. n. 20. & VINNIUS L. 2. Inst. Tit. 20. Posit. 9.

ita etiam in hac Jus Adcrefcendi locum non habebit. Imo & teftatoris voluntas tanquam fundamentum in legatis intuitu verbis conjunctorum contraria mihi videtur; certum enim eft, illum *non æquis portionibus* legaturum fuiſſe, ſi Jus Adcrefcendi inter collegatarios verbis conjunctos valere voluiſſet; nec non ſi ex rationibus concludere velim, in verbis conjunctis non invenio ab initio cuilibet ſolidum eſſe relictum, ſed quilibet legatarius ſuam portionem aſſignatam haber, ergo non indigent concuſſu partes facere; porro Jus Adcrefcendi non eſt, niſi pluribus ad unam eandemque rem vocatis c). Sed ubi cuilibet ſua pars data eſt, cuilibet idem non eſt legatum, ſed aliud & aliud datum, quia neque pars eadem eſt pars altera, neque dimidia pars totius totum reddit. His ergo conſideratis nil aliud erit concludendum, quam quod inter verbis conjunctos accretio non valeat, hocque Leges, teſtatoris voluntas, ratioque ſuadent.

§. XIX.

Contra hanc ſententiam varia ab adverſariis obmoveri ſolent, quæ tamen, ſi principia Juris Adcrefcendi præ oculis ſemper habeamus, facile ſolvuntur. Sic imo obijciunt, verbis conjunctos, licet partes habere videantur, eas ab initio non habere diſtinctas, ſed concurrento partes facere debere, con-

M m m m m m m 3 ſe-

c) Supra §. II.

sequenter inter hos Jus Adcrefcendi habere locum
neceffe effe. Sed refpondetur fimpliciter negando,
eos concurrento partes facere debere, non enim con-
currunt, fed quilibet partem a testatore fibi affigna-
tam fummit; quid enim concurfu partes facere aliud
vult fignificare, quam folidum, quod cuique eft le-
gatum, fcindere, aut in partes distribuere, & fic
minus accipere, quam a testatore alicui fuit legando
relictum? fic testator ita legans: *Titio fundum do,*
lego, Cajo eundem fundum do, lego. vult tribuere Ti-
tio totum fundum & Cajo eundem totum. Cum er-
go quilibet totum folidum per rerum naturam habere
nequeat, nihil aliud fupereft, quam ut & Cajo &
Titius concurrant, fundum legatum fcindant, par-
tesque faciant, & fic totius fundi loco, quem testa-
tor cuilibet voluit relinquere, quilibet partem fundi
dimidiam, ficque minus, quam ei legatum, acci-
piat. Jam pone, Titium deficere, tunc certum erit,
Titii partem Cajo adcrefcere, quia tunc ceffat impe-
dimentum, propter quod Cajo totum fundum a te-
ftatore fibi relictum confequi non potuit. Quodfi e
contrario formem cafum verbis conjunctorum, *Ti-*
tio & Cajo fundum do, lego æquis partibus, non vi-
deo, cur hi concurfu partes faciant, concurfu enim
quilibet partem a testatore fibi determinatam fummit,
& fic concurrento neutrius legatum imminuitur; non
enim cuilibet legatario plus fuit relictum, quam di-
midia

midia pars, hanc secundum mentem testatoris quis accipit, deficiente ergo uno v. g. Titio, tunc Cajus præter illam partem a testatore sibi relictam nihil amplius ex voluntate testatoris petere poterit, sed Titii pars in hæreditate remanebit.

§. XX.

Objiciunt 2do. Ideo in re conjunctis Jus Adcref-
cendi locum habet, quia testator voluit cuilibet solidum tribuere, sed in mixtim conjunctis cuilibet solidum non tribuitur, sed totus fundus v. g. utrique simul datus est, ergo testator singulis partem dimidiam non minus, quam in verbis conjunctis adjecisse videtur: Ergo si in verbis conjunctis nihil accrescit, nec in mixtim conjunctis aliquid adcrefcet; posterius falsum esse asserunt, ergo & prius. Sed respondeo, videri posse, testatorem in legato sine partibus relictò, id est in conjunctione mixta noluisse, ut singuli legatarii accipiant solidum, sed tantum partem, ast hoc testator non prius noluisse censendus est, quam quando utriusque legatarii concursus impedit, quominus singuli solidum obtinere possint. Si ergo unus deficiat, testator voluisse censendus est, non deficiente solidum tribuere, quia nimirum verbis usus est, solidum sonantibus nulla facta partium mentione. Econtra autem si testator fundum duobus legavit partibus expressis, censetur voluisse, ut legatarii nunquam habeant solidum, sed singuli par-

tes duntaxat sibi assignatas, five deinde existat concursus, five non. Sane si in verbali conjunctione testatoris voluntas fuisset, ut legatarius collegatario deficiente solidum solus obtineat, abstinere debuisset mentione partium *d*).

§. XXI.

Objiciunt 3tio, in verbis conjunctis testatoris votum ab initio fuisse, ut singuli concurrerent, & partes assignatas acciperent. Insimulque testatorem prospexisse, nec non plures in illa re ideo conjunxisse, ne, si unus vel alter deficiat, portio vacans ad hæredem transiret, & sic etiam singulos ex testatoris voluntate solidum ab initio habuisse, idque apparere ex *L. 16. §. fin. ff. de Legat. & Fid. 1.* ubi inter verbis conjunctos Jus Adcrescendi stabilitur. Sed *R.* Hoc argumentum magni roboris haud esse, cum præsumptioni in objectione formatæ hæc fortior obstat præsumptio, testatorem inter verbis conjunctos Jus Adcre-

cendi

d) Et inde etiam concluditur, quod si pars alicui expressa sit assignata, & deficiente forte altero per accretionem alius plus quam partem assignatam acciperet, non plus ei adcresceret, quam quantum ad complendam suam partem illi deest. Hinc si testator dixerit: *Mævio 2/3 fundi Tusculani lego: Sejo 2/3 fundi Tusculani lego*; si Mævius deficiat, Sejus non totum fundum, sed tantum 2/3 accipiet, cum, si ambo concurrissent, uterque dimidium habiturus fuisset.

endi ex ea ratione valere noluisse, quia cuilibet legatariorum suam jam assignavit partem; & quod ab initio solidum cuique tribuere noluerit, exinde concludi potest, quia alias *ly æquis portionibus* aut æquipollentia verba in sua propositione omisisset. Ad Legem autem allegatam 16. §. fin. de Legat. 1. advertendum esse puto, in verbis conjunctis partes adjectas alias esse *determinatas* - alias *indeterminatas*. *Determinatae* sunt, quando ab initio statim apparet, quae quantaque pars cuilibet sit assignata. v. g. *Titio & Mævio fundum Tusculanum æquis partibus do, lego.* In hoc casu partes sunt determinatae, quia, cum duo sunt legatarii, statim ab initio constat, quanta cuique pars data sit, nempe dimidia; aliquid autem ultra dimidiam testator neutri legare voluit, quia alias partes determinatas non adiecisset, ergo etiam inter eos Jus Adcrescendi locum non obtinebit. *Partes indeterminatae* sunt, quando demum ex eventu concursus apparet, quid, aut quantum quilibet accepturus sit, v. g. *Titio & posthumo fundum pro partibus virilibus do, lego.* Quis enim scit, quid testator per partes illas viriles intellexerit? cum pro diversitate casuum etiam diversa portio pro virili computari debeat. Sic uno tantum existente totum potest esse pars virilis, quæ in concursu duorum vel trium semis aut triens erit personæ conveniens. Sit autem, quod in hoc casu Legis per partem virilem intelligatur dimidia pars, an

non hæc portio virilis minuitur in hoc casu: *Titio & posthumo fundum Tusculanum pro partibus virilibus do, lego.* Si non unus, sed duo posthumi nati fuerint; nonne & sic Titius minus semisse acciperet, qui a testatore illi fuit destinatus? In hoc casu fundus deberet dividi in tres partes e), ergo per partes viriles ab initio non statim potuit intelligi, quænam pars cuilibet fuerit relicta; consequenter quando in propositione partes indeterminatæ legatæ sunt, Jus Adcref-
cendi locum habebit.

§. XXII.

Objiciunt 4to *Legem 41mam ff. de Legat. & Fid.* 2. dicuntque, JAVOLENVN hic proponere casum, *Mævio fundi partem dimidiam lego, Sejo partem dimidiam lego, eundem fundum Titio lego.* eumque sic statuere: *si Sejus decesserit, pars ejus utrique adcrefcit.* Jam pergunt, Mævius & Sejus sunt verbis conjuncti, & tamen juxta clarissima Legis verba deficiente Sejo ejus pars Mævio verbis conjuncto, & Titio adcrefcit, ergo &c.

Sane si Mævio & Sejo æquis partibus fuisset legatum, & tertius Titius non accessisset: cessaret Jus Adcrefcendi, quia tunc subintraret regula: Inter eos, qui ab initio partes habent, vel habere intelliguntur, & toties, quoties Legatarius non minus accipit, quam a testatore fuit relictum, non est Jus Adcrefcendi: sed si non accessisset tertius Titius, tunc Mævius &
Se-

e) Arg. L. 17. §. I. ff. de Legat. I.

Sejus ab initio patres habuissent, & non minus accepissent, quam a testatore fuit legatum, nimirum Mævius suam dimidiam in solidum, & Sejus suam itidem in solidum præripuissent; ex quo apparet, conjunctionem inter eos plane nullam esse Juri Adcrescendi inducendo aptam. Sed pono (uti in hac Lege casus est) tertia propositione accedere Titium, tunc in concursu Titius acciperet dimidiam fundi partem, Mævius autem & Sejus alteram fundi partem dimidiam, nimirum Mævius unam, Sejus alteram quartam.*) Ex hac jam regulam sequentem Juris Adcrescendi eruere licebit; quando Legatarii concursu partes faciunt, & per hunc concursum legata cujuslibet pars diminuitur, tunc locus est Juri Adcrescendi; jam cum Mævius suam dimidiam in *Solidum* & Sejus suam itidem in solidum consequi non possunt, quia alias pro Titio nihil superesset, cui tamen totus fundus in solidum & sic tantum, quantum aliis duobus relictum fuit, necessario in concursu partes & totius Titio relictæ & dimidiarum Mævio ac Sejo adscriptarum fieri debebunt; si ergo sit concursus, nullus collegatariorum accipiet illud, quod testator cuilibet voluit tribuere, sed legatarii cujuslibet pars minuitur, ergo juxta regulas supra datas Jus Adcrescendi in hoc casu suum locum fortietur. Hoc efficit adjectio Tertii, v. g. Titii, ut Mævius & Sejus

* In hoc casu, acciperet quivis tertiam arg. §. 6. Inst. & L. 9. §. 12. ff. de hæ. inst.

Jus habito ad Jus Adcrefcendi refpectu incipiant efle reali quadam conjunctione conjuncti, quales tamen ante hanc conjunctionem non fuerunt: ficque deficiente Mævio hujus quarta in tres partes dividetur; quorum una Sejo, duæ reliquæ vero Titio adcrefcant: Ex quo potius pro noſtra ſententia hoc fuit argumentum, quod inter verbis conjunctos Jus Adcrefcendi locum non habeat, alias enim JAVOLENVS respondere debuiffet, portionem Mævii deficientem neutiquam pro rata Titio, fed foli Sejo accrefcere.

§. XXIII.

Objiciunt 5to *L. 89^{nam} de Leg. & Fid. 3.* vi cujus Legatariis verbis conjunctis *Titio & Sejo fundum æquis partibus do, lego,* Jus Adcrefcendi, imo adeo Jus prælationis aſſeritur hiſce verbis; *ſi vero verbis quidem conjunctus ſit, re autem non, quæſtionis eſt, an conjunctus potior ſit, & magis eſt, ut & ipſe præferatur.* Sed hanc difficultatem fic tolli puto: licet adhuc ſub judice lis, ingensque Doctõrum controverſia ſit, qui in dicta *L. 89.* præferri debeat, an re tantum, an verbis tantum, an vero mixtim conjunctus; concedam tamen, ſub conjuncto illo, qui præferri debeat, intelligi verbis tantum conjunctum: hæc lex tamen meam ſententiam nunquam evertet, hæc enim ex inſtituto agit de Jure prælationis inter Legatarios quoad Jus Adcrefcendi. Jam vero Jus prælationis

lationis necessario præsupponit duos, inter quos de prioritate litigatur, hi duo autem non possunt esse, nisi diverso genere conjuncti, ergo hæc lex intelligenda videtur de duobus verbis conjunctis accedente tertio re, vel mixtim conjuncto, cum jam ex prioræ objectione Spho præcedente soluta fluat regula: *quoties ab initio partes determinatæ alicujus v. g. fundi duobus a testatore sunt adjectæ, & tamen alicui tertio idem v. g. fundus legatur; toties Jus Accrescendi etiam inter Legatarios, quibus partes sunt adscriptæ, locum habet, quia tertii, cui testator totum legavit, concursu eorum Legata minuuntur.* In dicta autem Lege 89. adsint verbis conjuncti, & simul Jus prælationis subintret; inter verbis conjunctos solos autem illud subintrare possibile non sit, necessarium est, ut & de aliis v. g. re conjunctis cum verbo conjunctis concurrentibus sermo sit; hi vero per concursum legata inter se invicem minuunt, uti ex Spho antecedente apparet, Jus Accrescendi locum habebit; ergo cum dicta Lex 89. non loquatur de verbis tantum conjunctis, meæ sententiæ non poterit obstare.

§. XXIV.

Confugiunt tandem 6to ad Legem 66. ff. de hæred. instit. ubi testator sic disponit, *Titius hæres esto, Gajus & Mævius æquis ex partibus hæredes sunt.* Pomponius autem decidit, *quamvis & syllaba conjunctionem faciat;*

faciat; siquis tamen ex his decedat, non alteri soli pars adcrefcit, fed & omnibus cohæredibus pro hæreditariis portionibus: confequenter dicit, etiam inter verbis conjunctos, Gajus & Mævius æquis ex partibus hæredes funto, Jus Adcrefcendi habere locum. Sed & hic regula applicanda venit: nimirum, quoties aliquibus partes determinatæ alicujus hæreditatis ab initio funt adfcriptæ, fimulque alicui tertio tota eadem data eft, toties Jus Adcrefcendi etiam inter eos, quibus partes funt adfcriptæ, locum habet, fi tertii, cui testator totam dedit, concursus eorum partes a testatore determinatas minuit, adeoque ifti tres omnes concursu partes facere neceffitate quafi coacti funt. Jam cum Titius totam hæreditatem fibi datam ex ea ratione accipere non poffit, quia eadem hæreditas Gajo & Mævio æquis partibus relicta eft, neque Gajus unam, neque Mævius alteram dimidiam hæreditatis partem lucrari queant, cum per accessionem Titii impediantur, adeoque neceffarium fit, ut concursu partes faciant, ficque realiter conjungantur, easque diminutas accipiant, inter eos ergo manifesto accretio locum fuum obtinebit. Accipiet itaque Titius dimidiam hæreditatem, Gajus unam quartam, Mævius alteram quartam hæreditatis partem: pone itaque, Titium deficere, & hæc dimidia Gajo & Mævio æquis partibus adcrefcet, fi vero Gajus deficiat, ejus portio vacans, quæ pars hæreditatis quarta fuiffet; Titio & Mævio hac proportionem fer-

vata

vata accrescet, ut partis quartæ vacantis Mævio una Tertia, Titio vero duæ Tertiæ accedant; nam dum testator Titio plus quam Mævio voluit tribuere, etiam in accretione hæc proportio servari debet & cuilibet pro rata adcreset. Ex qua divisione per se patere arbitror, hic non tam conjunctionem verbalem, quam realem attendi, cum alias si verbalis attenderetur, pars Gaji Mævio soli accresceret.

§. XXV.

Cæterum ut & de prælatione in concursu diversimode conjunctorum quædam addam, nullus dubito, quin si hæreditas vel Legatum pluribus, id est, tam re quam mixtim conjunctis fuerit relictum, mixtim conjunctus in deficiente sui collegatarii parte præferatur; sic pono casum: *Titio fundum Tusculanum do, lego, Mævio fundum Tusculanum do, lego, Cajo & Sempronio eundem do, lego.* Jam certum est, talem fundum, si nullus ex Legatariis deficiat, licet sint quatuor personæ tam re quam mixtim conjunctæ, tamen in tres tantum partes dividi: *f)* accipit nimirum Titius unam, Mævius alteram, Cajo & Sempronius tertiam fundi partem: pone autem Sempronium deficere, tunc statuo, Cajo soli utpote duplicem conjunctionem & realem, & in una propositione pro-

la.

f) L. 34. princ. ff de Legat. I. L. un. §. 10. Cod. de Cad. toll.

latam pro se habenti hanc partem deficientem ad crescere, aliisque nimirum Titio & Mævio reali tantum conjunctione junctis & sic disjunctis & ex ea ratione præferri, quia testator tam Cajo, quam Sempronio, si propter concursum realiter conjunctorum non totam, tamen tertiam partem in solidum legare voluerit, neque autem totam neque hanc tertiam integram ob concursum quivis habere potuit, consequenter concursu respectu aliorum in toto respectu mixtim conjuncti in tertia partes facere debebunt, uno igitur deficiente Sempronio, Cajus totam partem accipit. In formato etenim casu tres tantum propositiones seu personas, & quidem re tantum conjunctas cernere licet, quarum una moralis duas phyficas mixtim conjunctas repræsentat. Pone itaque præter Sempronium etiam Cajum deficere, tunc hæc tota pars aliis duobus cum ipso re conjunctis æqualibus partibus ad crescet, id quod nulla amplius probatione & demonstratione indiget.

§. XXVI.

Cæterum JUSTINIANUS etiam in Legis unicæ §. 11. Cod. de Cad. toll. inter conjunctim & disjunctim vocatos intuitu oneris ferendi aliquam statuit differentiam in verbis: *Ubi autem legatarii vel fidecommissarii duo forte vel plures sunt, quibus aliquid relictum sit: siquidem hoc conjunctim relinquatur, & omnes veniant ad Legatum, & pro sua portione quisque hoc*

hoc habeat; si vero pars quædam ex his deficiat, sancimus
 am omnibus, si habere maluerint, pro virili portione
 cum omni suo onere adcrefcere. Id quod statuit in
 hoc §. de conjunctis five mixtim conjunctis, deinde
 circa finem, ubi loquitur de disjunctis. sic dispo-
 nit: *Et ideo si onus fuerit in persona ejus, apud quem
 remanet Legatum adscriptum, hoc omni modo impleat,
 ut voluntati testatoris pareatur. Sin autem ad deficien-
 tis personam hoc onus fuerit collatum: hoc non sentiat
 is, qui non alienum, sed suum tantum Legatum immi-
 nutum habet.* Ex hisce ergo duabus sanctionibus con-
 cludendum erit, iis, qui in legato sunt mixtim con-
 juncti, adcrefcere volentibus cum onere; his, qui
 sunt disjuncti, seu re conjuncti, adcrefcere & no-
 lentibus & sine onere. Quænam autem differentiæ
 ratio fit, sequentibus demonstrabo. Ponamus itaque
 præprimis re conjunctos: *Titio fundum Tusculanum
 do, lego, Cajo fundum Tusculanum do, lego.* Pona-
 mus iterum Cajo onus aliquod fuisse adjectum; cer-
 tum est secundum mentem testatoris, cuilibet totum
 fundum in solidum fuisse legatum, jam si Cajus defi-
 ciat, Titius totum fundum Tusculanum accipit, sic-
 que accipit illud, quod illi in solidum & sine onere
 fuit legatum; Titius enim jam habet totum fundum
 sibi legatum, consequenter non indiget, ut sibi ad-
 huc semel & quidem cum onere adveniat; En ju-
 stam & rectam JUSTINIANI mentem inter disjunctos

seu re conjunctos accretionem *cum onere* non fieri. Longe autem aliter se res habet in iis, quibus conjunctim, id est mixtim eadem res relicta, quamvis enim & hic solidum singulis datum sit ab initio, certum tamen est, in casum concursus solidum non esse datum, sed tantum partes, hinc etiam parte una deficiente, quia alter totum necdum habet, cum onere illam ad crescere, nam *quasi alienam*, uti verba sunt JUSTINIANI, accipit, non autem ly ALIENUM in eo sensu sumi debet, quasi rem aliquam alienam acciperet, quæ antea ipsi non fuisset legata, adeoque per hoc Jus Ad crescendi in mixtim conjunctis deficeret; sed in eo sensu potius est intelligendum, quod alienum futurum fuisset, si collegatarius concurrisset; id quod apparet, ex dicta L. un. §. 10. ver. *hoc ita tamen*. Cæterum etiam testatoris voluntatem esse, ut in re conjunctis cum indisjunctis sine onere ad crescat, ex eo apparere mihi videtur, quod toties, quoties testator legatarios conjunctim vocavit, & sic quasi in unum corpus redegit, præsumendum sit, ideo eum hoc fecisse, ut indicaret, se velle, ut & onus sentiret alienum, qui commodum alienum (scilicet quod alienum in concursu futurum fuisset) haberet: eo quod credibile sit, testatorem, si hoc noluisse, legatarios verbis fuisse sejuncturum, ut prima quasi facie videri posset, cuivis solidum esse assignatum, & per consequens quemvis suum tantum

tum accipere non alienum. Quamvis autem dici posset, disjunctos etiam partes facere debere in concursu, consequenter eos etiam alienum accipere, tamen, quia res seorsim cuius est legata, hi nequidem eo sensu alienum sed suum accipere mihi videntur.

§ XXVII.

Demonstravi hactenus, mixtim conjunctos, si cum re conjunctis concurrant, deficiente uno mixtim coniuncto præ re coniunctis habere prælationem. Quid? si autem verbis coniuncti hisce omnibus accedant, v. g. *Titio fundum do, lego, Gajo fundum do, lego. Sempronio & Mævio fundum do, lego. Sejo & Paulo fundum do, lego, æquis partibus.* num & hi scilicet verbis coniuncti prælationem de Jure prætere possint? Sane cum inter verbis conjunctos, si soli sunt, Jus Adcrescendi suum locum non inveniat, g) sed iis tantummodo per accessionem tertii v. g. re coniuncti pro rata adcreseat, & non præcise ex ea ratione, quia sunt verbis conjuncti, sed quia per accessionem tertii partes eorum minuuntur, non video, quare & his prælationem tribuere valeamus: præsumta quippe testatoris voluntas in hoc statuendo nobis nonnihil suffragatur, cum, si prælationem inter verbis conjunctos præ reliquis re & mixtim conjunctis valere voluisset, cuilibet verbis conjuncto par-

nnnnnn 2

tes

g) Supra §. 18.

tes non adiecisset. Sic casum supra positum paulisper examinabo. Fundus iste dividitur in quatuor partes, ubi Titius accipit unam, Gaius alteram, Sempronius & Mævius tertiam, Seius & Paulus quartam fundi partem; si Sempronius & Mævius inter se dividunt partem, Sempronius accipit unam, Mævius alteram octavam, sic etiam erit, si Seius & Paulus dividunt. Jam pono casum, Sempronium cum sua octava deficere, hæc Mævio mixtim conjuncto foli adcrefcet, quia inter mixtim conjunctos prælatio est *b*); si vero Seius deficiat, hæc octava Paulo soli non adcrefcet, sed omnes alii ad hunc fundum a testatore vocati secundum præsumtam illius voluntatem Jure Adcrefcendi, hanc octavam pro rata inter se dividunt.

§. XXVIII.

Hæ vacantes portiones, si ab aliis possideantur, iisdem actionibus, quibus alias hæreditates & legata, petuntur; scilicet si inter hæredes petatur portio vacans, locum habet HAEREDITATIS PETITIO, *L. 5. ff. de vulg. & pupill. substit.* Si Legatarii ab hærede petant portiones vacantes, subintrant

I. ACTIO REI VINDICATORIA: si species certa legata. *L. 80. ff. de Leg. 2. L. 64. ff. de furtis.*

II.

b) §. Anteced.

II. ACTIO PERSONALIS EX TESTAMENTO seu quasi contractu §. 5. *Inst. de oblig. quæ quasi contract.* hæres enim adeundo se obligat legatariis, quasi ex contractu.

III. ACTIO HYPOTHECARIA ob pignus tacitum, quo bona testatoris legatariis sunt obligata. *L. 1. Cod. Commun. de Legat.*

§. XXIX.

Coronidis loco adhuc quædam adjungenda esse censui.

I. Proportionem deficientem defuncto conjuncto hærede, qui adiit hæreditatem, ad ipsius hæredem Jure Adcrescendi transire: cum enim huic ab initio solidum datum esse censeatur, & solo concursu tantum partes factæ sint, adeoque hæres adiens uno deficiente, qui necdum adiit hæreditatem, in ejus portionem vacantem Jus quæsitum habere videatur, hæres autem in omne Jus defuncti succedat, nihil sane manifestius esse judico, quam portionem vacantem hæredi hæredis adeuntis adcrefcere *i*).

II. Jus Adcrescendi emtori hæreditatis ita non competere, ut cohæredis deficientis portionem capiat, cum enim imo ille, qui semel est hæres, semper fit hæres, hinc licet hæres institutus suam hæreditatis portionem vendat, tamen hæres permanet *k*); cum

nnnnnnnn 3

Jus

i) L. 9. ff. de suis & legit.

k) L. 89. ff. de hæred. inst. L. 7. §. 10. ff. de minoribus.

Jus Adcrefcendi folis hæredibus competat; nec non
 2do cum venditor hæreditatis ea folum emtori præ-
 ftare teneatur, quæ ad hæreditatem tempore emrio-
 nis pertinuerunt, *l*) ea autem portio hoc tempore,
 uti fuppono, ad eum non pertinuit, fed tantummodo
 deficiente fuo conjuncto ei accedit, & confequenter
 propria fit: imo 3tio portio vacans cohæredi adcref-
 cit, qui adiit hæreditatem, five eam reftituat, five
 illam retineat *m*), ergo a pari hæredi, five illam
 vendat, five non; hinc affirmare mihi liceat, emtori
 hæreditatis portionem cohæredis poftea deficientis non
 adcrefcere.

III. In Contractibus fi v. g. duobus creditoribus
 conjunctum quid promiffum fit, Jus Adcrefcendi lo-
 cum fuum non invenire; certum enim eft, eas ra-
 tiones, quæ ftatuunt Jus Adcrefcendi in teftamentis,
 non militare pro illo in contractibus; in illis enim
 tam Juris neceffitas, quæ prohibet, ne paganus par-
 tim teftatus partim inteftatus decedat *n*), quam præ-
 fumpta teftatoris voluntas, vi cujus deficiens portio
 alteri adcrefcet *o*), fe exhibent; in his vero, nimi-
 rum in contractibus, portio deficere non poteft, ut-
 pote cum negotium eo momento perfectum fit, quo
 inter

l) L. 2. §. 1. ff. de hæred. vendit.

m) L. 43. ff. ad Sen. Conf. Trebell.

n) L. 7. ff. de diver. reg. Jur. Vid. fup. §. 8.

o) Supra §. II.

inter pacifcentes convenit, contractusque finitus est, consequenter quælibet pars contrahens statim Jus quæsitum haber, inque his nulla præsumptione indigemus: ergo in Contractibus Jus Adcrefcendi, nisi specialiter super hoc conventum fuerit, nunquam locum obtinebit.

SECTION II.

Systema Juris Accrescendi secundum Jus Franconicum.

§. XXX.

De Jure communi, quid circa Jus Adcrefcendi secundum Leges, rationem, testatorisque voluntatem sit sentiendum, cum hætenus me satis pertractasse non dubitem, igitur quid in nostra Franconia *p*) de hac materia tam multis difficultatibus obnoxia, fere quotidie obvia, Juris sit, brevissimis explanabo: Equidem in nostra Ordinatione Provinciali pauca de Jure Adcrefcendi tractantia invenio, verum

¶¶¶¶¶¶¶ 4

ex

p) Quid circa Jus Adcrefcendi de Jure Germanico Juri fuerit, ante introductionem Jurium peregrinorum facile ex eo dijudicari poterit, quod Jus Adcrefcendi ex testamentis oriatur, cumque Germani testamenta teste TACITO de mor. Germ. cap. 20. ignoraverint, etiam Jure Adcrefcendi eos usos haud esse concludere liceat.

ex his multa, imo totum hujus Juris systema in Sectione secunda a me constructum eruere licet. Negotium ergo aggredior, & primo quid in hæreditate, secundo quid in Legatis obtineat, demonstrabo.

§. XXXI.

Testator non tantum unum sed & plures hæredes instituere potest, id quod *Ord. nost. Provincia-
lis Part. 3. Tit. 42. p)* §. 4. sic habet: Einer jeden Person, so zu testiren Vorhabens, ist freygestellt, einen oder mehr zu Erben ihrer Güter zu setzen, und von denselbigen, jedem soviel, als sie will, Erbsweise, Titulo institutionis zu ordnen: in quo convenit *Ord. Pro-
vin. nost. cum §. 4. Inst. de hæred. instit. prout & §.
6. Inst. cit. Tit. concordat Ordinationis §. 5.* Wann sie aber zwey oder mehr Erben gesetzt, und nicht ausdrücklich vermeldet, wie viel ein jeder an der Erbschaft haben solle, so erben alle solche eingesetzte Erben zugleich, ja ein jeder soviel als der ander.

§. XXXI.

Circa Jus Adcrescendi hæreditarium pergir *Ord. Provinc. eodem Tit. §. 6.* Es sollen auch alle
rechte

p) Hic Titulus nec in Projecto Ordinationis de an. 1536. nec in Ordinatione de an. 1570. habetur, sed demum iisdem verbis in Ordinatione de an. 1580. a Cæsare Rudolpho confirmata §. 100. legitur.

rechtmäßige Testamenta und letzte Willen, in denen Erben eingesetzt werden, auf die ganze Verlassenschaft, und nicht auf etliche Güter allein, und auf ander aufgerichtet, oder gemacht, und verstanden werden, dann die Recht aus vernünftigen Ursachen nicht wollen, daß einer zum Theil ohne, zum Theil mit Testament absterben könne. Adeoque illa prohibet, ne paganus pro parte testatus, pro parte intestatus decedere possit, in quo cum *L. 7. ff. de Reg. Jur.* convenit.

§. XXXIII.

Si igitur testator unum vel plures hæredes in certa determinataque tantum hæreditatis parte instituat, circa reliqua autem nullam faciat mentionem, ea omnia vel uni in totum, vel, si plures instituti sint, cuilibet partibus æqualibus adcrescunt. Juxta Ord. Provinc. sic habentem eod. Tit. §. 7. Derothalben wollen und ordnen wir, nach Vernehmung der Rechten, da einer nur in etlichen benannten Stücken jemand zu seinem Erben gesetzt, in den übrigen aber weitere Ordnung nicht gethan, noch dero selbstigen gedacht hätte, daß solche eingesetzte Erben, dieselbige übrige und unbenannte Stücke und Güter jeder zu seinem Theil auch erben und haben sollen. In quo convenit cum §. 5. *Inst. & L. 1. §. 4. ff. de hæred. instit. r)* Quid ergo aliter inde eruere possum? quam quod in hæreditate Jus Adcre-

————— 5

cendi

r) Supra §. 7. & 8.

cendi ex necessitate Juris in nostra Ordin. Provin. sicut de Jure communi obtineat &c.

§. XXXIV.

Hinc concludere mihi liceat, quod si plures hæredes a testatore instituti fuerint, uno vel altero deficiente ejus portio aliis pro parte competente, & quidem ex necessitate Juris s) non obstante etiam prohibitione testatoris t) adcreseat, id quod Ord. Provin. Franc. Part. 3. Tit. cit. §. 8. 9. & 10. nobis non obscure demonstrant in verbis.

Da auch der Testirer viel Erben instituiret, und deren etliche ihren besonderen Theil verordnet, einen oder mehr aber ohne Bestimmung ihres Erbtheils, neben den andern eingesetzt hätte, wofern dann über dasjenige, was den andern in specie verschaffet, noch etwas übrig, alsdann wird vermuthet, daß diejenige, welche also ohne Benennung eines gewissen Erbtheils eingesetzt, in denselbigen übrigen, nicht in specie verschafften Antheil eingesetzt seyn.

§. 9. Wann aber durch die Special-Verschaffung oder Einsetzung die Erbschaft also, daß nichts mehr übrig wäre, erschöpft, so muß in solchem Fall jeder aus den eingesetzten Erben von seinem verordneten Theil
so

s) Cit. §. 7. & 8.

t) Sup. §. 8.

so viel schwinden und fallen lassen, bis derjenige, dem ein Theil bestimmt, so viel als der anderen einer habe. u)

§. 10. Begäbe sich, das der eingesetzten Erben einer oder mehr, vor dem Testatore mit Tod abgieng, und also den Fall nicht erlebten, sich oder der Erbschaften nicht annehmen wollten. Wosern dann dieses Falls halber von dem Testatorn nicht weiter Fürsorge geschehen, oder zuvor, wie es damit gehalten werden sollte, Verordnung gethan wäre, so erben die übrige Erben einer oder mehr, so viel deren den Fall erlebet, denselben verstorbenen oder renuntiirenden Theil, jeder zu seiner Angehörnuß, und werden die andern Freund, so sonst ab intestato Erben wären, zu solches verstorbenen oder renuntiirenden Miterben Theil nicht gelassen, alldieweilen solche Freund nach Verordnung des Rechts zur Verlassenschaft nicht kommen können, es falle dann das Testament gar, oder die instituirte Erben seyen alle Todes verfallen, oder haben sich der Erbschaft samtllich begeben.

Consideratis ergo Legibus provincialibus nostris, Jus Adcrescendi in hæreditate ad normam Juris Civilis esse introductum, nemo ignorabit. x)

§. XXXV.

u) Conf. Clariss. PRAES. Spec. 6. Jur. Franc. de divis. hæred. assè expleto vel exhausto, quæ hujus Thes. Sect. I. p. 2009. & seq. inserta legitur.

x) Quæstio aliqua incidens hic moveri posset, an, si in loco

§. XXXV.

Quomodo & quando in Legatis de Jure nostro Franco-
conico portio deficientis alteri adcrefcet, id ex
partis tertiæ toto Titulo 62. ex duobus §§. conftante
Ord. Provin. Franc. erui poteft. Illa fic habet: §. 1.
So ein Gut zweyen oder mehreren verſchaffet worden
wäre, ſollen ſie daſſelbige miteinander theilen, es ſeye
ihnen Beeden gleich ſammtlich einmalen, oder unter-
ſchiedlich mit zertheilten Worten verſchaffet.

§. 2.

loco quodam, ut in Belgio, permiſſum eſſet, partim
teſtato partim inteſtato decedere, Jus Accreſcendi in
hæreditate locum habeat? Reſpondendum eſſe puto,
quia illa neceſſitas vel in totum teſtato vel in to-
tum ab inteſtato decedendi in favorem ultimæ vo-
luntatis remiſſa eſſe videtur, ut poſſit, ſi velit, pro
parte teſtari; hinc, an in hæreditate tunc locum ha-
beat Jus Adcreſcendi, id a voluntate teſtatoris dime-
tiendum eſſe exiſtimo; adeoque ſi conſtet de voluntate
teſtatoris, pro parte ab inteſtato decedendi, ceſſabit
accretio, ſecus ſi de illa non conſtet: nam quod in hoc
vel illo loco pro parte teſtari licitum ſit, eſt remiſſio,
non abrogatio Juris, conſequenter illa Juris neceſſi-
tas vel in totum teſtato vel inteſtato decedendi manet
adhuc in poſſeſſione: ubi in dubio pro illa Juris ne-
ceſſitate tanquam pro Lege adhuc in poſſeſſione ma-
nente pronunciandum eſſe, defendere non dubito. Si
vero teſtator plures hæredes conjunxerit, v. g. re &
mixtim, ibi ſubintrat regula ſupra §. 25. data.

§. 2 Wann aber ihr einer das Legat nicht annehmen, oder vor dem Verschaffer Tods abgehen, oder sonst in andere Weeg des Legats unfähig würde, so kommt derselbig Theil auf seinen anderen Legatarium, und wächst ihm zu, es wäre denn, daß der Testirer oder Verschaffer ein anderes in seinen Willen geordnet hätte.

§. XXXVI.

Paucissima quidem sunt, quæ Ord. Provin. nostra de hac materia tractat, sed in his paucissimis cum mea sententia supra in Sectione prima explanata convenit. Primo enim fundamentum in Legatis est testatoris voluntas, id quod verba §. 2. finalia: es wäre dann, daß der Testirer oder Verschaffer ein anderes in seinen Willen geordnet hätte. non obscure ostendunt. Secundo. Cum per verba §. 1. Es sene ihnen Beeden sammentlich einsmalen (quæ verba per male appositum comma non dividenda, sed jungenda sunt) intelligatur conjunctio mixta, cum hi una oratione in eadem re jungantur: e. g. *Titio & Mævio lego fundum Cornelianum*; per verba autem, oder unterschiedlich mit zertheilten Worten: conjunctio realis: v. g. *Titio lego fundum Cornelianum, Mævio lego fundum Cornelianum*, occurrat: hinc concludere licet, Jus nostrum Franconicum etiam verbalem conjunctionem ignorare. y). Tertio. Cum

ergo

y) Posset equidem dubium moveri ex verbis: gleich sammentlich;

ergo Jus Franconicum cum Jure communi, & in specie cum nostro Systemate conveniat, in casibus hic expresse non decisus eo magis ad Jus commune recurrendum erit, quo certius & Ordinatio nostra Titulo ultimo partis tertiæ in subsidium ad Jus Romanum provocat.

lich: quæ conjunctionem verbalem arguunt, si nempe pluribus æquis partibus legatum sit, sed evanescet dubium, si consideremus, vocem *gleich*: diversos habere significatus: sic significat *confestim*: *æqualiter*: & *sive*: quamvis jam in prioribus §. I. verbis *gleich miteinander theilen* significet, æqualiter dividere, attamen in verbis *gleich sammentlich* interpretari debemus per *sive*: ita ut sensus §. hic sit: si fundus duobus vel pluribus legatus fuerit, dividant Legatarii illum æqualiter, sive illis per conjunctionem realem, vel mixtam legatus sit. *

- * Recedo hic ab Authoris sententia, quod mera sit subtilitas Iuris Romani, inter has propositiones: Titio & Mevio lego fundum Tusculanum: & illam: Titio & Mevio lego fundum Tusculanum æquis partibus; admittere tam insigne discrimen, cum in utroque casu Testator cuius dimidiam partem concessisse præsumi debeat, sicque si in vno, etiam in altero casu Ius accrescendi locum habebit. Stante iam hac subtilitate, quam & multi Authores Iurisconsulti non admittunt, mihi certum esse videtur, eam in Iure nostro Franconico eo minus esse admittendam, quo certius est, id simplicitati consulere voluisse. Sic enim loquitur Ordinatio Pronincialis P. 3. tit. 37. §. 1.
-

ergo Jus Franconicum cum Jure communi, & in specie cum nostro Systemate conveniat, in casibus hic expresse non decisus eo magis ad Jus commune recurrendum erit, quo certius & Ordinatio nostra Titulo ultimo partis tertiæ in subsidium ad Jus Romanum provocat.

lich: quæ conjunctionem verbalem arguunt, si nempe pluribus æquis partibus legatum sit, sed evanescet dubium, si consideremus, vocem *gleich*: diversos habere significatus: sic significat *confestim*: *æqualiter*: & *sive*: quamvis jam in prioribus §. I. verbis *gleich miteinander theilen* significet, æqualiter dividere, attamen in verbis *gleich sammentlich* interpretari debemus per *sive*: ita ut sensus §. hic sit: si fundus duobus vel pluribus legatus fuerit, dividant Legatarii illum æqualiter, sive illis per conjunctionem realem, vel mixtam legatus sit. *

- * Recedo hic ab Authoris sententia, quod mera sit subtilitas Iuris Romani, inter has propositiones: Titio & Mevio lego fundum Tusculanum: & illam: Titio & Mevio lego fundum Tusculanum æquis partibus; admittere tam insigne discrimen, cum in utroque casu Testator cuius dimidiam partem concessisse præsumi debeat, sicque si in vno, etiam in altero casu Ius accrescendi locum habebit. Stante iam hac subtilitate, quam & multi Authores Iurisconsulti non admittunt, mihi certum esse videtur, eam in Iure nostro Franconico eo minus esse admittendam, quo certius est, id simplicitati consulere voluisse. Sic enim loquitur Ordinatio Pronincialis P. 3. tit. 37. §. 1.
-

Thesaurus Iuris Franconici Oder Sammlung theils gedruckter theils
ungedruckter Abhandlungen, Dissertationen, Programmen, Gutachten, Gesetze,
Urkunden etc. etc., welche das Fränkische und besonders Hochfürstlich-
Wirzburgische Geistliche, Weltliche, Bürgerliche, Peinliche, Lehen-,
Bd.: 1,12

(1788)

Bamberg, Staatsbibliothek -- RB.Misc.jur.o.1(6#2
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11770872-0
VD18 80366457-001